

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ : Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ : «Ιδρύματα Αγωγής ανηλίκων – Συνθήκες κράτησης»

Μετέχοντες σπουδαστές

Αγρογιάννης Δημήτρης

Σαμαντά Ευσταθία

Υπεύθυνος εκπαιδευτικός

Ζέρβας Κωνσταντίνος

ΠΑΤΡΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 2009

Υπογραφή:

Υπογραφή:

Υπογραφή:

<u>Περιεχόμενα</u>	3
- Ευχαριστίες	9
- Εισαγωγή	10

Κεφάλαιο 1^ο

1.1. Περίληψη μελέτης	11
1.2. Το πρόβλημα	13
1.3. Ορισμοί όρων	14

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 Η θεσμοθέτηση των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/Ιδρυμάτων Αγωγής. Ιστορική θεμελίωση	22
2.2 Πρώτες νομοθετικές ρυθμίσεις	25
2.3 Τα ιδρύματα αγωγής (πρώην αναμορφωτικά καταστήματα)	28
2.4 Η ταυτότητα των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής σε νομοθετικό επίπεδο στην Ελλάδα	30

Κεφάλαιο 3^ο

3.1 Εγκληματικότητα – Παραβατικότητα	33
3.1.1 Βασικές έννοιες εγκληματολογίας	33
3.1.2 Η χρησιμότητα της εγκληματολογίας	34
3.1.3 Κατηγορίες εγκλημάτων	35
3.1.4 Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και έγκλημα	35

3.1.5	Κατηγορίες παρεκκλιουσών συμπεριφορών	36
3.1.6	Συνέπειες της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς	37
3.1.7	Πολιτική για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας	38
3.2	Οι διαμορφωτικοί παράγοντες – αιτία της εγκληματικής Προσωπικότητας	39

Κεφάλαιο 4^ο

4.	Εποπτεία καταστημάτων αγωγής	51
4.1	Βασικές αρχές λειτουργίας φυλακών	51
4.2	Εποπτεία φυλακών	52
4.3	Έλεγχος νομιμότητας	52
4.4	Εισαγγελική εποπτεία	53

Κεφάλαιο 5^ο

5.	Εισαγωγή και διαβίωση των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης	56
5.1	Εισαγωγή και τοποθέτηση κρατουμένων	56
5.2	Οργάνωση του χρόνου των κρατουμένων	58
5.3	Επιτρεπόμενα είδη	59
5.4	Απαγορευμένα είδη	60
5.5	Χρημάτιο	62
5.6	Σίτιση – Διατροφή	63
5.7	Ενδυμασία	64
5.8	Ατομική υγιεινή και καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων	65
5.9	Υγειονομική περίθαλψη	66
5.10	Κτιριακές εγκαταστάσεις	67
5.11	Χώροι διαβίωσης κρατουμένων	68

Κεφάλαιο 6^ο

6. Μορφωτικά προγράμματα, ελεύθερος χρόνος, χρόνος των κρατουμένων και επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, δικαιώματα και υποχρεώσεις	70
6.1 Εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση και εργασία των κρατουμένων	70
6.2 Σωματική άσκηση – άθληση	72
6.3 Ενημέρωση	72
6.4 Ψυχαγωγία – ελεύθερος χρόνος	73
6.5 Άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων	74
6.6 Επισκέψεις	75
6.7 Τηλεφωνική επικοινωνία	76
6.8 Αλληλογραφία	77
6.9 Άδειες κρατουμένων	78
6.10 Δικαιώματα κρατουμένων	79
6.11 Υποχρεώσεις κρατουμένων	84
6.12 Νομική βοήθεια	87

Κεφάλαιο 7^ο

7. Το προσωπικό των Αναμορφωτικών Καταστημάτων / Ιδρυμάτων Αγωγής	89
7.1 Γενικά καθήκοντα προσωπικού	89
7.2 Διοικητικό προσωπικό	90
7.3 Φυλακτικό προσωπικό	93
7.4 Υγειονομικό προσωπικό	94
7.5 Τεχνικό προσωπικό	96
7.6 Προσωπικό άλλων κατηγοριών	97

7.7 Οργάνωσης υπηρεσιών προσωπικό	101
7.8 Συμβούλιο φυλακής	102

Κεφάλαιο 8^ο

8. Μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων	104
8.1 Μέτρα τάξης και ασφάλειας	104
8.2 Μέτρα πειθαρχίας	105
8.3 Πειθαρχικά παραπτώματα	106
8.4 Πειθαρχικές ποινές	108
8.5 Πειθαρχικά όργανα	110

Κεφάλαιο 9^ο

9. Μετασφρονιστική μέριμνα	111
9.1 Μέριμνα της πολιτείας πριν και μετά την οριστική απόλυση – Ίδρυση Ν.Π.Ι.Δ. “Επάνοδος” - Επιτροπές Κοινωνικής Υποστήριξης.	111
9.2 Σύλλογος συμπαραστάσεως κρατουμένων “ΟΝΗCΙΜΟC”	112
9.3 Σωματείο “PRAKSIS”	113
9.4 Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης ανηλίκων και εφήβων	114
9.5 Σωματείο “ΑΡΣΙΣ”	114
9.6 Εταιρεία προστασίας ανηλίκων	117

Κεφάλαιο 10^ο

10. Η εργασία του κοινωνικού λειτουργού στη φυλακή	118
10.1 Η κοινωνική εργασία στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας	118
10.2 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στα καταστήματα	

κρατουμένων	120
10.3 Καθήκοντα προϊσταμένου του τμήματος Κοινωνικής εργασίας στην φυλακή	123
10.4 Καθήκοντα Κοινωνικού Λειτουργού στη φυλακή	124

Κεφάλαιο 11^ο

11. Θεραπευτικές μέθοδοι παραβατικότητας	127
11.1 Πολυσυστημική θεραπεία	127
11.2 Προγράμματα βοήθειας πρώην εγκληματιών	128
11.3 Προγράμματα αποκατάστασης	128
11.4 Προγράμματα κοινοτικών υπηρεσιών	129
11.5 Κλινικές παρεμβάσεις	129
11.6 Ψυχοθεραπεία	130
11.7 Κοινωνική εξέταση κατά περίπτωση	130
11.8 Επαγγελματική παροχή συμβουλών	131
11.9 Συμβουλευτική ατόμων και ομάδων	131
11.10 Γνωστική συμπεριφοριστική θεραπεία	132
11.11 Θεραπεία ομάδας	133
11.12 Εργασία κοινωνικής ομάδας	133
11.13 Ψυχοθεραπεία ομάδας	134
11.14 Καθοδηγημένη αλληλεπίδραση ομάδα	134
11.15 Εταιρίες προστασίας αποφυλακισμένων	135

- Συμπεράσματα – Προτάσεις	136
- Παράρτημα	144
- Βιβλιογραφία	160

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε καταρχήν να ευχαριστήσουμε τον κ. Ζέρβα Κωνσταντίνο, υπεύθυνο εκπαιδευτικό της εργασίας μας, για την άριστη συνεργασία που είχε μαζί μας όλο αυτό το διάστημα. Χωρίς την καθοδήγησή του και την πολύτιμη βοήθειά του δεν θα μπορούσαμε να φέρουμε εις πέρας την πτυχιακή μας εργασία.

Εισαγωγή :

Η αξία της δικαιοσύνης ως ηθικό στοιχείο μιας ευνοούμενης κοινωνίας είναι αντικειμενική και υπερεθνική. Η δεδομένη αξία δομεί και προσανατολίζει μια κοινωνία. Μια διαταραχή της κοινωνικής ισορροπίας συσχετίζεται μεταξύ των άλλων και με το δυσλειτουργικό αντικατοπτρισμό αυτής της αξίας μέσα στην ίδια την κοινωνία. Η ιστορία, γενικά της Δικαιοσύνης εγγράφεται ως ιστορία των κοινωνικών προϋποθέσεων. Το ιδεολογικό και το κοινωνικό κατεστημένο γεννούν το νομοθετικό πλαίσιο, βάσει του οποίου ορίζονται οι κοινωνικοί θεσμοί. Ειδικότερα, η ποινική νομοθεσία για τους ανηλίκους ως κοινωνικός και ιδιαίτερα ως νομικός θεσμός δεσμεύεται από το διαμορφούμενο πολιτισμικό και ιδεολογικό πλέγμα της κάθε εποχής και προσαρμόζεται στις εκάστοτε αξιολογικές προτεραιότητες της γενικότερης κοινωνικής αντίληψης και πρακτικής.

Αφετηρία του ερμηνευτικού μας προσανατολισμού στάθηκε η αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας στη σύγχρονη πραγματικότητα ως θέμα επικαιρότητας. Το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας συσχετίζεται άμεσα με την κρίση των αξιών στη σύγχρονη κοινωνία και γνωρίζει πρωτοφανή έξαρση, ποσοτική και ποιοτική. Η κρίση των αξιών έχει πλήξει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική συνοχή στο πολιτικό, το διοικητικό, το οικονομικό, το δικαστικό, και το εκπαιδευτικό πεδίο μεταβάλλοντας και τη φύση των παραβατικών και εγκληματικών ενεργειών.

Η νεανική εγκληματικότητα έχει απασχολήσει από τον προηγούμενο αιώνα έως σήμερα επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων. Ιδιαίτερα, η έρευνα της παιδαγωγικής σκέψης του παρελθόντος καταδεικνύει μία σειρά από παιδαγωγικούς προβληματισμούς, όσον αφορά στην αντιμετώπιση της αντικοινωνικής στάσης του παιδιού μέσα στο κοινωνικό σύνολο και ειδικότερα της νεανικής εγκληματικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο :

1.1 Περίληψη μελέτης

Η παρούσα εργασία αποβλέπει στην επιστημονική διερεύνηση του θεσμού των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής μέσα στον ιστορικό παράγοντα του χρόνου. Το επίκεντρο της προβληματικής μας οριοθετείται στην παιδαγωγική πτυχή, προοπτική της οργάνωσης του θεσμού, τόσο σε επίπεδο ερμηνείας του ως ιδεολογικού μηχανισμού, όσο και σε επίπεδο αποτελεσματικότητάς του ως αναμορφωτικού μέτρου σχετικά με την παρεχόμενη αγωγή μέσα στα Ιδρύματα Αγωγής ανηλίκων.

Ο ορίζοντας αυτής της ερευνητικής προσπάθειας προσδιορίζεται βάσει των εξής επιπέδων ανάλυσης και ερμηνείας : α) της παιδαγωγικής παραμέτρου στην ιστορική πορεία του θεσμού, και β) της στιγματιστικής λειτουργίας του θεσμού ως μηχανισμού κοινωνικού ελέγχου ανηλίκων μέσα στην κοινωνική πρακτική. Συνεπώς, η κατανόηση και ο έλεγχος των παιδαγωγικών δεδομένων στην εξέλιξη του θεσμού των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής θα αποτελέσουν τη συνισταμένη γενικότερων συσχετίσεων και δύνανται να αναδείξουν μεταβλητές, όπως την ποιότητα της μεταχείρισης του ανηλίκου παραβάτη, τη φιλοσοφία οργάνωσης του θεσμού, όσον αφορά στην κοινωνική επανένταξη του ανηλίκου ή αντίστοιχα τη διαδικασία περιθωριοποίησής του, καθώς και τη δομή και λειτουργία του θεσμού βάσει πολιτικών ή εκπαιδευτικών σχεδιασμών.

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος καθόρισε και το γενικότερο σκοποθετικό πλαίσιο της εργασίας, διαμορφώνοντας την κλίμακα τόσο της θεωρητικής όσο και της εμπειρικής διαπραγμάτευσης του ερευνητικού υλικού.

Η ερευνητική μας προσπάθεια αποβλέπει στον εξής διττό σκοπό :

A) Να μελετήσει την εξέλιξη των παιδαγωγικών πρακτικών/ μεθόδων που εφαρμόστηκαν στα Αναμορφωτικά Καταστήματα/ Ιδρύματα Αγωγής έτσι, όπως εκφράζονται διαχρονικά μέσω του κανονισμού λειτουργίας του θεσμού.

B) Να διερευνήσει παράγοντες που αφορούν στην ποιότητα της προσφερόμενης αγωγής μέσα στα Ιδρύματα Αγωγής μέσω των συνεντεύξεων από το επιστημονικό προσωπικό των Ιδρυμάτων Αγωγής ανηλίκων.

Ειδικότερα, επιδιώκουμε να πραγματώσουμε τους εξής στόχους:

A) Σε επίπεδο νομοθετικής θεμελίωσης φιλοδοξούμε τα εξής:

α) Να προσδιορίσουμε την παιδαγωγική πτυχή στην εξέλιξη του θεσμού.

β) Να ανιχνεύσουμε τη διαφοροποίηση της παιδαγωγικής πτυχής στις ξεχωριστές χρονικές περιόδους.

γ) Να επισημάνουμε τα παιδαγωγικά μέσα, τα οποία είχαν καθοριστεί από το νομοθέτη στην ιστορική εξέλιξη του θεσμού.

δ) Να περιγράψουμε τις συνθήκες που επέβαλαν την ανάγκη αλλαγής στην ορολογία των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής, επισημαίνοντας τις αλλαγές της κοινωνικής νοοτροπίας και των ψυχοπαιδαγωγικών αντιλήψεων στην πορεία οργάνωσης του θεσμού.

ε) Να διερευνήσουμε διαχρονικά τη σημασία του ρόλου της επαγγελματικής αποκατάστασης ως παιδαγωγικού μέσου στην κοινωνική επανένταξη του ανήλικου παραβάτη.

B) Σε επίπεδο πράξης αποσκοπούμε στα εξής:

α) Να παρουσιάσουμε τα παιδαγωγικά μέσα που χρησιμοποιούνται στα Ιδρύματα Αγωγής ανηλίκων.

β) Να διευκρινίσουμε τη θέση και τη λειτουργικότητα των παιδαγωγικών μέσων στο σύστημα αγωγής των Ιδρυμάτων Αγωγής ανηλίκων.

γ) Να εστιάσουμε την προσοχή μας στη σημασία του ρόλου της επαγγελματικής κατάρτισης ως παιδαγωγικού μέσου μέσα στα Ιδρύματα Αγωγής καθώς και στην ποιότητα της παρεχόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στους ανηλίκους των Ιδρυμάτων Αγωγής.

δ) Να περιγράψουμε την πιθανή διαφοροποίηση μεταξύ της θεωρίας, όπως αυτή περιγράφεται στο νομοθετικό πλαίσιο, και της πραγματικότητας, ως αυτή έχει μέσα στα Ιδρύματα Αγωγής ανηλίκων, στο θέμα της παρεχόμενης αγωγής στους ανηλίκους των Ιδρυμάτων Αγωγής.

Για την συγκέντρωση όλων αυτών των στοιχείων επισκεφτήκαμε τις διάφορες βιβλιοθήκες που υπάρχουν στην Πάτρα και κάναμε χρήση του internet.

1.2 Το πρόβλημα

Στις μέρες μας, η παραβατικότητα αποτελεί οργανωμένο κοινωνικό φαινόμενο με χαρακτήρα διασυνοριακό, άρα και πολυεθνικό, οι συνεχώς αυξητικές τάσεις του οποίου καθιστούν σαφή τη λιγότερη ευκαιριακή εξέλιξή του. Επίσης, το φαινόμενο της παραβατικότητας έχει οριστεί τόσο ως κοινωνικό όσο και ως νομικό πρόβλημα και αφορά στη γενικότερη περιοχή της παρέκκλισης. Η παρέκκλιση αποτελεί έκφραση συμπεριφοράς, η οποία αντιτίθεται στους ισχύοντες κοινωνικούς κανόνες εξηγείροντας το κοινωνικό αλλά και το ατομικό συμφέρον. Πιο συγκεκριμένα, η παραβατική πράξη ορίζεται από δύο στοιχεία: α) τη συμπεριφορά του παραβάτη, η οποία αντίκειται σε νόμιμες κοινωνικές καταστάσεις, και β) την κρίση των εκπροσώπων της δικαιοσύνης που εκφράζεται, όταν παραβιάζονται νόμιμες κοινωνικές καταστάσεις.

Ειδικότερα, η παραβατικότητα αποτελεί έκφραση αντικοινωνικότητας, εκφάνσεις της οποίας στις μέρες μας αποτελούν η αναρχία, τα ναρκωτικά, οι τρομοκρατικές ενέργειες και η βία στα γήπεδα. Η αντικοινωνικότητα εκφράζει μια διαταραχή της ανθρώπινης προσωπικότητας, γνωστή ως αντικοινωνική διαταραχή της προσωπικότητας. Στο κοινωνικό πεδίο η έκφραση των αντικοινωνικών τάσεων, επιθυμιών και πράξεων αφορμάται από μία δυσαρμονική σχέση μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος και εκλαμβάνεται ως

αποτέλεσμα κακής κοινωνικοποίησης και, βαθμιαία, ως υποσυνείδητη εκμάθηση αντικοινωνικών κανόνων. Η αντικοινωνική συμπεριφορά περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα εκδηλώσεων, αλλά κυρίως αναφέρεται σε: α)κάθε εκδήλωση ενός ατόμου ή μίας ομάδας ατόμων ενάντια στη ζωή και την ιδιοκτησία των συνανθρώπων του, β) κάθε εκδήλωση που αποτελεί παράβαση των ηθικών νόμων ή απόκλιση από αυτούς, και γ) κάθε εκδήλωση που προκαλεί αδικία και ζημιά στο ίδιο το άτομο και την κοινωνία.

1.3 Ορισμοί όρων

Αποφυλάκιση:

Η συνέπεια δικαστικής αποφάσεως η εκ του νόμου χωρούσα απόλυση από τις φυλακές (Λεξικό Νομικών Όρων - Ομάδα νομομαθών).

Απόδραση:

Διαφυγή του κρατούμενου είτε δια βίας είτε χωρίς αυτήν, είναι πράξη αξιόποινη (ΠΡΩΙΑΣ, Λεξικό Ελληνικής Γλώσσας).

Δίκαιο:

Σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν κατά κάποιο τρόπο αναγκαστικό την κοινωνική συμβίωση των ανθρώπων (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 21).

Εγκληματίας:

Με την νομική έννοια του όρου είναι αυτός που διαπράττει έγκλημα, και με την ουσιαστική έννοια του όρου είναι αυτός που προβάλλει γενικά αποδεκτές αξίες της κοινωνικής ζωής (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 22).

Εγκληματικότητα:

Όρος που αναφέρεται γενικά στο φαινόμενο της παραβίασεως των ποινικών κανόνων με την διάπραξη κοινών ποινικών αδικημάτων (Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 5)

Εγκληματολογία:

Επιστημονικός κλάδος ο οποίος ασχολείται με την μελέτη του εγκλήματος, των ενεργειών που το συνιστούν και των περιστάσεων και επιπτώσεών τους, εφαρμόζοντας όλες τις μεθόδους της επιστήμης του ανθρώπου: βιολογικές, ανθρωπολογικές, ψυχιατρικές, ψυχολογικές, κοινωνιολογικές κλπ. (Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 5)

Κατηγορούμενος:

Σύμφωνα με το άρθρο 72 του Κ. Ποινή. Δ. την ιδιότητα του κατηγορούμενου την αποκτά: α) Εκείνος εναντίον του οποίου ο εισαγγελέας άσκησε ρητά την ποινική δίωξη, β) εκείνος στον οποίο σε οποιοδήποτε στάδιο της ανάκρισης (ή της προανάκρισης) αποδίδεται η αξιόποινη πράξη και γ) εκείνος που αναφέρεται στη μήνυση, την έγκληση, αίτηση ή την έκθεση για αξιόποινη πράξη ως ένοχος αυτής, έστω και αν ο εισαγγελέας δεν άσκησε κατ' αυτού ρητά την ποινική δίωξη (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 32).

Νομοθεσία:

Υπό την ευρεία του έννοια, ο όρος αυτός δηλώνει το σύνολο των νομικών κανόνων μιας χώρας και ιδιαίτερα των γραπτών. Κατά στενότερη εκδοχή δηλώνεται και το σύνολο των κανονιστικών πράξεων του κράτους που έχουν ίση ή ανάλογη ισχύ με τον νόμο, ή και ένας ιδιαίτερος κλάδος δικαίου υπό την ανωτέρω έννοια : συνταγματική νομοθεσία, ποινική νομοθεσία κλπ. (Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 11).

Νομολογία:

Νοείται το σύνολο των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται από τα αρμόδια όργανα της δικαιοσύνης. Σύμφωνα με την ειδική αυτή σημασία, η νομολογία αποτελεί ερμηνευτική πηγή του δικαίου, κοντά στην αυθεντική ερμηνεία του νομοθέτη και στην θεωρητική ερμηνεία των νομικών. Κατά το ελληνικό δίκαιο, η δικαστική ερμηνεία δεν έχει δεσμευτική δύναμη πέρα από την κρινόμενη υπόθεση, αν και αποτελεί συχνά σοβαρή βάση προσανατολισμού για τον δικαστή, κυρίως όταν προέρχεται από τα ανώτατα ακυρωτικά δικαστήρια. Σε πολλές περιπτώσεις, η δικαστική ερμηνεία οδηγεί τον νομοθέτη στη διάπλαση των νομικών κανόνων και στην ενδεχόμενη διατύπωση τους (Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 11).

Νόμος:

Στην περιοχή του δικαίου αποκαλείται έτσι κάθε υποχρεωτικός κανόνας που γεννά δικαιώματα και υποχρεώσεις, με δυνατότητα εξωτερικού καταναγκασμού για όποιον δεν συμμορφώνεται εκούσια στις επιταγές ή στις απαγορεύσεις του (Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 11).

Παραβατικότητα:

Ο όρος παραβατικότητα προέρχεται από το χώρο Κοινωνιολογίας και της Κοινωνικής Ψυχολογίας και χρησιμοποιείται αντί της νομικής έννοιας της εγκληματικότητας, προκειμένου να χαρακτηριστεί η συμπεριφορά ενός ατόμου ή ομάδας ατόμων που έρχεται σε αντίθεση με τους ισχύοντες κοινωνικούς κανόνες (έθιμα, νόμους, συνήθειες) ενός λαού, μιας κοινωνίας ή κοινότητας (Παιδαγωγικής Ψυχολογικής Εγκυκλοπαίδειας λεξικό, τόμος 7).

Ποινή:

Σύμφωνα με την σύγχρονη ερμηνεία του ορισμού αυτού η ποινή: α) είναι κακό, δηλαδή επάγεται μία ατιμωτική και ουσιώδη βλάβη στα σπουδαιότερα αγαθά του ανθρώπου, όπως την προσωπική του ελευθερία, την περιουσία του, την τιμή του (όχι τόσο συχνά πλέον) και την ζωή του, β) απειλείται και επιβάλλεται από το κράτος (και τα αρμόδια όργανά του, δηλαδή κυρίως τα τακτικά ποινικά δικαστήρια), γ) στρέφεται προσωποπαγώς κατά του δράστη ορισμένου εγκλήματος, ως αντίδραση και απάντηση της οργανωμένης σε κράτος κοινωνίας προς το έγκλημα αυτό και το δράστη του (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 49).

Σωφρονισμός ποινικός:

Το σύνολο των θετικών αποτελεσμάτων της ποινικής καταστολής. Με τον ποινικό σωφρονισμό επιδιώκεται η συνειδητοποίηση της ενοχής, η τιμωρία και η βελτίωση του παραβάτη της ποινικής νομοθεσίας, ώστε μετά την έκτιση της ποινής του να επανενταχθεί λειτουργικά στην κοινωνία των φιλόνομων πολιτών. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 54).

Σωφρονιστικά καταστήματα:

Ονομάζονται τα σύμφωνα με τον κώδικα βασικών κανόνων οι χώροι, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την κράτηση των κρατουμένων (Ν. 1851/89) (Παιδαγωγικής Ψυχολογικής Εγκυκλοπαίδειας λεξικό, τόμος 8).

Σωφρονιστικός κώδικας:

Το σύνολο των νομικών διατάξεων που αφορούν στον τόπο και τον τρόπο έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 54).

Σωφρονιστικό σύστημα:

Το σύνολο κανόνων και ρυθμίσεων που αποβλέπουν στην χάραξη ενός ορθολογικού και αποτελεσματικού σχεδιασμού για την έκτιση μακροχρόνιων ποινών κατά της ελευθερίας (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 54).

Φυλακές:

Κλειστοί χώροι περιορισμού και « φύλαξης » των υποδίκων, των καταδίκων γενικώς και όσων προσωποκρατούνται εξαιτίας χρηματικών οφειλών γενικώς. Σύμφωνα με την κρατούσα διεπιστημονική τάση αποφόρτισης των αρνητικής σημασίας λέξεων από το ιδεολογικό τους περιεχόμενο, ο όρος φυλακή έχει αντικατασταθεί στις διατάξεις του Κώδικα Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατουμένων (Ν. 1851/1989) από τον ευφημιστικότερο όρο: καταστήματα κράτησης (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 60).

Φυλάκιση:

Ποινή στερητική της ελευθερίας, η οποία επιβάλλεται με δικαστική απόφαση στους δράστες πλημμελημάτων και εκτίεται στις φυλακές (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 60).

Νομικό έγκλημα:

Ότι προβλέπεται και απειλείται με ποινή στο νόμο. Βασική διάκριση των εγκλημάτων είναι εκείνη που τα κατατάσσει σε σχέση με την βαρύτητα της απειλούμενης ποινής σε κακουργήματα, πλημμελήματα και πταίσματα.

Στα κακουργήματα απειλείται με την ποινή του θανάτου και την κάθειρξη, για τα πλημμελήματα με φυλάκιση και χρηματική ποινή, για τα πταίσματα με κράτηση και πρόστιμο. (Πανούσης, 1990)

Εισαγγελέας:

Το όργανο που βάζει σε κίνηση την ποινική δίκη δηλαδή ασκεί ποινική δίωξη όταν του υποβληθεί μήνυση, αναφορά, καταγγελία κ.τ.λ. Εκπροσωπεί στο δικαστήριο το νόμο και τη δημόσια τάξη. Οφείλει όμως στο δικαστήριο να ενεργεί όχι μόνο ‘κατά’ αλλά και ‘υπέρ’ του κατηγορούμενου, έχει δηλαδή υποχρέωση να είναι αντικειμενικός. (Πανούσης, 1990)

Σωφρονιστικό δίκαιο:

Οι κανόνες δικαίου οι οποίοι ρυθμίζουν κυρίως την έκτιση των κυρώσεων αλλά και την οργάνωση των σωφρονιστικών καταστημάτων και το καθεστώς του σωφρονιστικού προσωπικού. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 54).

Σωφρονιστική Επιστήμη:

Έχει ως αντικείμενο έρευνας την εκτέλεση των ποινικών κυρώσεων και ιδίως των κυρώσεων κατά της ελευθερίας. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 54).

Ποινικός Κώδικας (νόμος 1492/1950):

Άρχισε να ισχύει την 01/01/1951. Πριν από αυτόν ίσχυε ο «Ποινικός Νόμος» του 1834. Ο Ποινικός Κώδικας διακρίνεται σε δύο μέρη : Στο γενικό που περιέχει τις διατάξεις που έχουν εφαρμογή σε όλα τα εγκλήματα ή σε κατηγορίες από αυτά και στο ειδικό μέρος που περιέχονται οι ειδικές περιγραφές των διαφόρων εγκλημάτων. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 49).

Κακουργήματα:

Είναι τα εγκλήματα που τιμωρούνται με ποινές θανάτου ή κάθειρξης. (Πανούσης, 1990)

Πλημμελήματα:

Όταν απειλούνται με φυλάκιση ή χρηματική ποινή ή περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 49).

Πταίσματα:

Όταν απειλούνται με κράτηση ή πρόστιμο (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 49).

Έγκλημα:

Είναι ότι προβλέπεται και απειλείται με ποινή ή νόμο. (Πανούσης, 1990)

Κατάδικος:

Είναι αυτός, που καταδικάστηκε, για εγκληματική πράξη και που εκτίει την ποινή του στη φυλακή. (Ντειβιντ Κρισταλ, 1992).

Υπόδικος:

Είναι ο κατηγορούμενος για κάποιο αδίκημα, που δεν έχει δικαστεί ακόμα. (Ντειβιντ Κρισταλ, 1992).

Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά:

Η παράβαση κανόνα συμπεριφοράς, που ορισμένη κοινωνική ομάδα θεωρεί ως τηρητέο από τα μέλη της. Διακρίνεται σε παραβατική,

αντικοφορμιστική και επαναστατική.(Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Αθήνα,1984)

Έγκλημα – Αδίκημα:

Είναι παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που προσβάλλει αξίες, που κατά τις κοινωνικο-πολιτικές αντιλήψεις μιας κοινωνίας, είναι βασικές για τη συνέχιση της ύπαρξής της, γι' αυτό και η κοινωνία επιζητεί την επιβολή κυρώσεων που θίγουν σοβαρά μέχρι και θεμελιώδη αγαθά του δράστη τους. (Garofalo, Jellinek, Durkheim Pinatel)

Στερεότυπο:

Στερεότυπο είναι μια ποιοτική κρίση για κάποιο πρόσωπο, αντικείμενο ή έννοια, η οποία δημιουργείται έξω από την προσωπική εμπειρία του υποκειμένου. Έτσι στο άτομο που προβαίνει σε κάποια αξιόποινη πράξη αποδίδονται αρνητικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες, έστω και αν αυτός που τα αποδίδει δεν έχει έρθει ποτέ σε επαφή μαζί του. (Κουράκης Νέστωρ-Τρωιάννου-Λουλά Αγλαΐα, 1991)

Κοινωνικό περιθώριο:

Ένας χώρος που προσδιορίζεται από την τομή δύο ή περισσότερων αντιφατικών, κοινωνικής διάστασης συνόλων.» (Garofalo, Jellinek, Durkheim Pinatel)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :

2.1 Η θεσμοθέτηση των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγή. Ιστορική Θεμελίωση

Γενικά, η ιστορία της σωφρονιστικής πολιτικής αποτελεί σε παγκόσμιο επίπεδο αντικείμενο με ευρύτερους θεωρητικούς προβληματισμούς και πρακτικό ενδιαφέρον. Γενικά, αξιολογείται σε δύο επίπεδα, διαπλεκόμενα και συγκρουόμενα, το επίπεδο της θεωρίας και το επίπεδο της πράξης. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Ειδικότερα, στην προσπάθεια μιας ιστορικής προσέγγισης των σωφρονιστικών μεθόδων στη χώρα μας διακρίνουμε από τη πλευρά τη σωφρονιστική νομοθεσία, η οποία διέπεται από μεγαλόπνοους θεσμούς, και από την άλλη πλευρά τη σωφρονιστική πρακτική, όπου τα μεγαλόπνοα σχέδια εξυπηρετούν απλώς «μικροπολιτικούς» στόχους ή προσπαθούν να εξωραΐσουν μία πραγματικότητα. (ο.π)

Ωστόσο, μέσα από μία ιστορική επισκόπηση της σωφρονιστικής πολιτικής στον τόπο μας ανακύπτουν κάποια θεωρητικά ερείσματα, τα οποία αποτέλεσαν την ιδεολογική βάση της σωφρονιστικής πολιτικής. Αυτά είναι το α) τιμωρητικό πρότυπο, β) το προνοιακό ή θεραπευτικό πρότυπο και γ) το δικαιοκτικό πρότυπο. (ο.π)

Οι επιρροές των παραπάνω ιδεολογικών ερεισμάτων έχουν άμεση σχέση με το βαθμό της κοινωνικής περιθωριοποίησης του ανηλικού ιστορικά και τις διαδικασίες αναπαραγωγής μέσω της ανάπτυξης στερεοτύπων σε κοινωνικό επίπεδο χαρακτηριστικών που φέρουν το στίγμα του παραβάτη. (ο.π)

α) Τιμωρητικό πρότυπο

Το πρότυπο αυτό απεικονίζει το πνεύμα του περασμένου αιώνα και κατάλοιπά του βρίσκουμε μέχρι τις αρχές του αιώνα μας. Εκπροσωπείται από

την Κλασική Σχολή Ποινικού Δικαίου. Σύμφωνα με την παραπάνω σχολή, έγκλημα είναι κάθε πράξη που απαγορεύει ο Ποινικός Νόμος και η εγκληματική συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα ατομικών χαρακτηριστικών, τα οποία και δικαιολογούν την ύπαρξη της εγκληματικής πράξης. Η ποινή είναι ανάλογη με την εγκληματική πράξη, αποτελεί έκφραση ηθικής αποδοκιμασίας του δράστη και ανταπόδοσης του κακού προκειμένου να αποκατασταθεί η δικαιοσύνη. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Έτσι στο συγκεκριμένο πρότυπο η ποινή αποτελεί τρόπο εξιλέωσης του κρατουμένου για το έγκλημά του απέναντι στο Θεό και τους ανθρώπους. Έχει τιμωρητικό και εξιλαστικό χαρακτήρα και επιτυγχάνεται με τον περιορισμό του κρατουμένου στη φυλακή, η οποία εκπροσωπεί την εξουσία και επιβάλλει την τάξη. Οι φύλακες είναι οι αυταρχικοί εκπρόσωποι της εξουσίας. Ο τιμωρητικός χαρακτήρας της ποινής επιτυγχάνεται με τα εξής μέσα: α) την εκπαίδευση και τη διδασχά κάποιας τέχνης, β) την ηθική και τη θρησκευτική αγωγή, και γ) την πειθαρχία και την υποταγή στους νόμους. Ωστόσο, η εργασία αποτελεί μέρος της ποινής, γι' αυτό και ο χαρακτήρας της κρίνεται άσκοπος και ανιαρός. Οι δυνατότητες για εκπαίδευση και κοινωνικοπολιτική δραστηριότητα είναι μηδαμινές. (ο.π)

β) Προνοιακό ή Θεραπευτικό πρότυπο

Το πνεύμα του προνοιακού προτύπου κυριάρχησε κατά τα έτη 1900-1960. Η «προνοιακή» αντίληψη ενισχύθηκε από τους απανωτούς πολέμους στις αρχές του αιώνα, που είχαν ως αποτέλεσμα τα εκατοντάδες ορφανά, άπορα και εγκαταλελειμμένα ανήλικα. Πάντως, στην καθιέρωσή του συντέλεσαν οι ιδέες της Νέας Κοινωνικής Άμυνας και του Συνόλου Στοιχειωδών Κανόνων για τη Μεταχείριση Κρατουμένων του ΟΗΕ (1955). (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Στο συγκεκριμένο πρότυπο η ποινή δεν είναι ανταπόδοση του κακού, αλλά στοχεύει στην άμυνα του κοινωνικού συνόλου. Ειδικότερα, η ποινή και η στέρηση της ελευθερίας αποσκοπούν στην ηθική βελτίωση της προσωπικότητας του κρατουμένου και την κοινωνική «επαναπροσαρμογή» του. Η

προνοιακή/θεραπευτική προσέγγιση συνέβαλε στην εξατομίκευση της μεταχείρισης του κρατουμένου και μετέθεσε το βάρος από την πράξη στην προσωπικότητα, από το έγκλημα στον εγκληματία. Η αντεγκληματική πολιτική ορίστηκε με γνώμονα τη μεταβολή της δομής της προσωπικότητας του εγκληματία στις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες. (ο.π.)

Σε αυτό το πρότυπο παρουσιάζει ενδιαφέρον η παρέμβαση της πολιτείας, όσον αφορά στην εμπλοκή του ατόμου στις (ημι)ποινικές διαδικασίες και την εισαγωγή του σε ιδρύματα. Ωστόσο, παρέχεται στοιχειώδης γραμματική και επαγγελματική εκπαίδευση και η αγωγή είναι ηθικοκοινωνικής κατεύθυνσης. Η εργασία θεωρείται ωφέλιμη και παραγωγική. Η επικοινωνία του κρατουμένου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον είναι θεμιτή. Το σωφρονιστικό προσωπικό είναι υποχρεωμένο να σέβεται την αξιοπρέπεια του κρατουμένου. Υπάρχει και εδώ αυταρχικότητα, αλλά εκφράζεται με πιο ήπιο τρόπο. Ο κρατούμενος θεωρείται άτομο κοινωνικά δυσπροσάρμοστο, γι' αυτό και η μεταχείρισή του έχει πατερναλιστικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στη διάπλαση ενός ατόμου πειθαρχημένου. (ο.π.)

Συμπερασματικά, το πρότυπο πρόνοιας αποβλέπει στην αναζήτηση ενός αποτελεσματικού τρόπου «μεταχείρισης» του ατόμου, και δη και του ανηλίκου, με βάση τη διερεύνηση των αναγκών του και με σκοπό να ενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο κατά παραγωγικό τρόπο. Πρόκειται δηλαδή για ένα μοντέλο, κατά το οποίο η απονομή της κοινωνικής δικαιοσύνης στηρίζεται σε κοινωνικο-προνοιακές μεθόδους του κρατικού φορέα, στο οποίο συμμετέχουν επιστήμονες από διάφορους τομείς της ανθρώπινης συμπεριφοράς. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

γ) Δικαιϊκό πρότυπο

Ενώ στο προνοιακό πρότυπο σκοπός είναι η ηθική βελτίωση του κρατουμένου και η κοινωνική του αναπροσαρμογή, στο δικαιοϊκό το κέντρο βάρους εντοπίζεται: α) στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κρατουμένου, β) στην εκούσια υποβολή του σε προγράμματα αγωγής, και γ)

στην ελαχιστοποίηση της παραμονής του στα καταστήματα κράτησης. Σύμφωνα με το πνεύμα αυτό είναι οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες του 1973 και του 1987. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Στο παρόν πρότυπο γίνεται λόγος για την αγωγή του κρατουμένου και την κοινωνική του επανένταξη. Ιδιαίτερα για τους ανηλίκους παραβάτες κύριο ρόλο παίζει η διαπαιδαγώγησή τους. Ωστόσο, στη διαπαιδαγώγηση αυτή σημαντική είναι η προσωπική συμμετοχή του ανηλίκου, με παράλληλο όμως σεβασμό από την πλευρά της πολιτείας προς την αξία και τα δικαιώματά του ως ελεύθερης προσωπικότητας. (ο.π.)

Η εργασία, η αγωγή και η εκπαίδευση παύουν να είναι ηθοπλαστικού και αναμορφωτικού χαρακτήρα και αποκτούν νέα διάσταση προσδίδοντας νέα προοπτική, ως μέσα στην επαγγελματική αποκατάσταση και την κοινωνική επανένταξη του κρατουμένου. Η επικοινωνία με το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον επιβάλλεται σε μία προσπάθεια ενός ανοίγματος της φυλακής, ενός κλειστού-ιδρυματικού καταστήματος, προς τον έξω κόσμο. Συμπερασματικά, το δικαιοσύνη πρότυπο ή αλλιώς πρότυπο δικαιοσύνης είναι ένα μοντέλο απονομής δικαιοσύνης, το οποίο διέπεται «από ουσιαστικούς και δικονομικούς κανόνες που εγγυώνται μία δίκαιη διαδικασία» (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

2.2 Πρώτες νομοθετικές ρυθμίσεις

Η κοινωνική πρόνοια στη χώρα μας πριν από την επίσημη νομοθέτηση των Αναμορφωτικών Καταστημάτων σε επίπεδο αναμορφωτικής μεταχείρισης των ανηλίκων ξεκινά από τον 19^ο αιώνα, οπότε δυνατή η στέρηση της ελευθερίας σε ανήλικους εγκληματίες και σε ορφανά που θεωρούνταν αλήτες και επικίνδυνοι για τη δημόσια ασφάλεια. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Αναλυτικότερα, η στέρηση της ελευθερίας των παιδιών μπορούσε να απέλθει όχι μόνο ως ποινή για κάποια συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, αλλά και

χωρίς να υπάρχει αξιόποινη πράξη. Οι διατάξεις του Ποινικού Νόμου του 1834 περί φυγοπονίας, επαιτείας και αγυρτείας νομιμοποιούσαν την αστυνομική αυθαιρεσία έναντι των ανηλίκων. Υπήρχε, έτσι, η δυνατότητα να συλλαμβάνονται παιδιά ορφανά ή εγκαταλελειμμένα που περιφέρονταν χωρίς στέγη και εργασία. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}, η σύσταση ιδρυματικών καταστημάτων, τα οποία αναφέρονταν γενικά ως σωφρονιστικά άσυλα και είχαν σκοπό την περισυλλογή ανήλικων παιδιών που αλήτευαν ή που είχαν εκδηλώσει παράνομη συμπεριφορά, συγκαταλέγεται στις εκδηλώσεις κοινωνικής πρόνοιας για το παιδί. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Με την έννοια αλητεία εννοείται η κατάσταση του ατόμου, κατά την οποία το άτομο δεν έχει τα μέσα συντήρησής του, εξαιτίας της φυγοπονίας του ή της ροπής του προς την άτακτη ζωή, και περιπλανιέται χωρίς να έχει μόνιμο κατάλυμα. Αντίστοιχα με την έννοια επαιτεία υποδηλώνεται η συγκέντρωση φιλοδωρημάτων ελεημοσύνης για την προσωπική συντήρηση του ατόμου. Τέχνασμα των επαιτών είναι να παίρνουν μαζί τους παιδιά με σκοπό το μέγεθος του οίκτου των συνανθρώπων τους. Έτσι «εγκληματίας αλήτης» θεωρείται εκείνος που στερείται τα μέσα συντήρησης και περιφέρεται χωρίς μόνιμο κατάλυμα, ενώ «εγκληματίας επαίτης» ορίζεται εκείνος που επιδιώκει και ζει από την ελεημοσύνη των άλλων. (ο.π.)

Σύμφωνα με το νόμο 1682/1919 ορίζεται ότι οι ανήλικοι κάτω των 18 ετών, οι οποίοι απαιτούν ή εκδίδονται σε αλητεία ή διάγουν βίο ανήθικο και χωρίς ασχολία ή ζουν από τυχερά παιχνίδια ή άλλες ασχολίες, εξαιτίας των οποίων κινδυνεύουν να εξολισθήσουν σε αλητεία, επαιτεία ή εγκληματικότητα, συλλαμβάνονται και προσάγονται στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών της περιφέρειας όπου συνελήφθησαν. (ο.π.)

Ο Εισαγγελέας έχει τις δυνατότητες: α) αφού τους νουθετήσει κατάλληλα, να τους παραδώσει στα πρόσωπα υπό την εξουσία των οποίων διατελούν. β) Να αναθέσει για ορισμένο χρόνο μέχρι την ενηλικίωσή τους την ανατροφή, την

επιμέλεια και την εκπροσώπησή τους σε ορισμένα πρόσωπα ή σύλλογο, ή να διατάξει να εισαχθούν και να παραμείνουν για ορισμένο επίσης, χρόνο μέχρι την ενηλικίωσή τους σε δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα ή άσυλο, το οποίο προορίζεται για αυτό το σκοπό. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Το πρώτο άσυλο, σχετικό με την περίθαλψη και το σωφρονισμό των παιδιών υπήρξε το Εμπειρικό Άσυλον, το οποίο συστήθηκε με δωρεά του ομογενούς Α. Εμπειρικού το 1919. Αντίστοιχο με το Εμπειρικό Άσυλον αλλά για κορίτσια, υπήρξε λίγο αργότερα το Άσυλον Θηλέων Φαλήρου. Την ίδια περίοδο αλλά στην ελληνική περιφέρεια λειτούργησαν στη Θεσσαλονίκη το Άσυλο του Παιδιού Θεσσαλονίκης, το οποίο συστήθηκε από το ομώνυμο φιλανθρωπικό σωματείο το 1919, και στη Λέσβο το Άσυλο του παιδιού, το οποίο ιδρύθηκε το 1918 και επιχορηγείτο από το Υπουργείο Περιθάλψεως. Μπορεί να αναφερθεί επίσης και το Άσυλο Αστέγων Κέρκυρας, το οποίο ιδρύθηκε το 1919 από το από το Υπουργείο Περιθάλψεως και συντηρείτο από το Πατριωτικό Ίδρυμα, αλλά περίθαλπε εκτός από ανηλίκους και μεγαλύτερα άτομα, οι οποίοι μπορεί να ήταν ζητιάνοι ή αλήτες. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Στο Εμπειρικό Άσυλον οι ανήλικοι μέχρι τη συμπλήρωση των 12 χρόνων τους διδάσκονταν τα μαθήματα των έξι τάξεων του Δημοτικού Σχολείου και κατόπιν κατατάσσονταν σε ένα από τα υπάρχοντα εργαστήρια με σκοπό την εκμάθηση κάποιας τέχνης. Στους παρεκτρεπόμενους τροφίμους επιβάλλονταν ποινές που κλιμακώνονταν από την παραίνεση, την επίπληξη, την ξηροφαγία, την απομόνωση, τη στέρηση εξόδου, τον περιορισμό, τη στέρηση συμμετοχής σε εκδρομές και γιορτές έως και τη φυλάκιση, την αγγαρεία και την ποινή προστίμου. Οι τρόφιμοι του ιδρύματος είχαν δικαίωμα αλληλογραφίας, η οποία όμως ελεγχόταν, και δικαίωμα περιορισμένων επισκέψεων. Μετά τη συμπλήρωση των 18 ετών, οι τρόφιμοι απολύονταν. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

2.3 Τα ιδρύματα αγωγής (πρώην αναμορφωτικά καταστήματα)

Τα ιδρύματα αγωγής υπάγονται στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ειδικότερα των Υπηρεσιών του Τμήματος Συνθηκών Λειτουργίας Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων και Σωφρονιστικών Καταστημάτων, το οποίο μεριμνά για την ίδρυση, την κατάργηση, την οργάνωση και τη λειτουργία των Ιδρυμάτων Αγωγής. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Σκοπός τους είναι η άσκηση αγωγής και ή απόκτηση επαρκών επαγγελματικών εφοδίων προς επίτευξη της επαγγελματικής αποκατάστασης και της κοινωνικής (επαν)ένταξης των ανηλίκων, οι οποίοι έχουν δώσει αποδείξεις ηθικής παρεκτροπής ή έχουν υποπέσει σε αξιόποινες πράξεις. Η άσκηση αυτής της αναμορφωτικής αγωγής μέσα στα Αναμορφωτικά Καταστήματα/ Ιδρύματα Ανηλίκων αποτελεί διαδικασία κοινωνικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα. Όπως διευκρινίζεται, σκοπός των Αναμορφωτικών Καταστημάτων αποτελεί η συστηματική ανάπτυξη του ανηλίκου καθώς και η σωματική, διανοητική, ηθική και επαγγελματική αγωγή του προκειμένου να καταστεί ο ανήλικος νομιμόφρων και παραγωγικό μέλος της κοινωνίας. (ο.π.)

Στη συνέχεια, σχετικά με τα Ιδρύματα Αγωγής στη χώρα μας, αναφέρουμε τα εξής :

Το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρένων Κορυδαλλού είναι επαγγελματικής εκπαίδευσης (δυναμικότητας 75 περίπου παιδιών, ηλικίας 15-17 ετών).

Το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρένων Βόλου είναι στοιχειώδους εκπαίδευσης (δυναμικότητας 20 περίπου παιδιών, ηλικίας 7-14 ετών).

Το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Θηλέων Παπάγου είναι επαγγελματικής εκπαίδευσης (δυναμικότητας 30 περίπου παιδιών, ηλικίας 12-17 ετών). (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Ο Δικαστής Ανηλίκων καταφεύγει στον εγκλεισμό του ανηλίκου σε Ίδρυμα, όταν έχουν εξαντληθεί τα άλλα αναμορφωτικά μέτρα, όπως η επίπληξη,

η ανάθεση της επιμέλειάς του στους γονείς, τους επιτρόπους, τους κηδεμόνες του, σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων, και όταν οι συνθήκες ζωής του ανηλίκου είναι τέτοιες που επιβάλλουν την ιδρυματική μεταχείριση, πχ. διαζευγμένοι γονείς, οικονομική ανέχεια, επικίνδυνες φιλίες. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Ειδικότερα, στα Ιδρύματα Αγωγής απομονώνονται οι πιο δύσκολες περιπτώσεις ανηλίκων όπως ανήλικοι, στους οποίους δεν είχαν αποτέλεσμα τα προηγούμενα εξω-ιδρυματικά μέτρα, ή ανήλικοι που τέλεσαν σοβαρή αξιόποινη πράξη ή ανήλικοι παρεκκλίνοντες καθ' υποτροπήν ή ανήλικοι των οποίων οι οικογενειακές συνθήκες ή οι συναναστροφές ήταν αρνητικές. Η τοποθέτηση του ανηλίκου παραβάτη σε Ιδρύματα Αγωγής συνεπάγεται στέρηση της ελευθερίας του, (έστω και παροδική) και κίνδυνο ιδρυματισμού, με αποτέλεσμα να δίδεται ιδιαίτερη σημασία στην εφαρμογή των εξω-ιδρυματικών μέτρων. (ο.π.)

Η αποτελεσματικότητα της ιδρυματικής αγωγής των ανηλίκων στην Ελλάδα και η μετα-ιδρυματική τους εξέλιξη δεν είναι γνωστή λόγω έλλειψης σχετικής παρακολούθησής τους μετά την απόλυσή τους από τα Ιδρύματα Αγωγής. Σύμφωνα όμως με έρευνες, πρώην τρόφιμοι των Ιδρυμάτων Αγωγής παρουσιάζουν υψηλότερους δείκτες αποτυχίας στην κοινωνική επανένταξή τους από ανηλίκους, στους οποίους είχε επιβληθεί μέτρο εξω-ιδρυματικής παρακολούθησης. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Γενικά, η ιδρυματική μεταχείριση αποφεύγεται και επιβάλλεται μόνο στην περίπτωση που η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά του νέου κρίνεται επικίνδυνη, τόσο για τον εαυτό του όσο και για το κοινωνικό σύνολο. Το 97% των ανηλίκων παραβατών δεν εισάγεται σε Ιδρύματα Αγωγής. Αρχίζει να διαφαίνεται ένα αίσθημα ευθύνης από τους κοινωνικούς και τους δικαστικούς λειτουργούς αλλά και προσπάθεια για κοινωνική πρόληψη από την πλευρά του κράτους. Η επέμβαση του Ποινικού Δικαίου επιβάλλεται μόνο στις ακραίες περιπτώσεις, όπου προσβάλλονται σημαντικά έννομα αγαθά. Επιπλέον, εικάζεται ότι η απουσία μικρών μονάδων-ιδρυμάτων στις κυριότερες πόλεις, η

ακαταλληλότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων και η έλλειψη τόσο κοινωνικο-θεραπευτικών προγραμμάτων όσο και ειδικά εκπαιδευμένου φυλακτικού προσωπικού είναι λόγοι αποτροπής για την ιδρυματική μεταχείριση ανηλίκων. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Σήμερα, η διαδικασία της αποϊδρυματοποίησης, δηλαδή η αποφυγή των παραδοσιακών τρόπων μεταχείρισης ανηλίκων σε κλειστά ιδρύματα, ενισχύεται κυρίως στο εξωτερικό και ελάχιστα στη χώρα μας με θεσμούς, όπως ο θεσμός της «διαμεσολάβησης» για τη διευθέτηση της σύγκρουσης μεταξύ δράστη και θύματος, ο θεσμός της «εργασίας για την κοινότητα», ή «κοινοφελούς εργασίας» και «ενδιάμεσης θεραπείας», η ταχεία απόλυση με όρους ή με δοκιμαστική άδεια, και η χρησιμοποίηση ημιελεύθερης διαβίωσης είτε κατά τη διάρκεια της ημέρας για εκπαιδευτικούς σκοπούς είτε κατά τη διάρκεια της νύχτας για εργαζόμενους κρατούμενους. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

2.4 Η ταυτότητα των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/Ιδρυμάτων Αγωγής σε νομοθετικό επίπεδο στην Ελλάδα

Η ιδρυματική μεταχείριση των ανηλίκων στη χώρα μας ξεκινά στις αρχές του προηγούμενου αιώνα με τη μορφή ασύλων. Οι δύο Παγκόσμιοι πόλεμοι καθώς και η Μικρασιατική καταστροφή στο πρώτο μισό του αιώνα 20^{ου} αιώνα σημάδεψαν την πατρίδα μας. Η μεταπολεμική Ελλάδα στιγματίστηκε από μία σωρεία κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων. Μεταξύ αυτών επιτακτικό υπήρξε το πρόβλημα των ορφανών του πολέμου (παιδιά άστεγα και συχνά άπορα χαρακτηρίστηκαν «αλητόπαιδα»). (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Η σύνταξη των νόμων 1681/1919, 1682/1919 και 2918/1920 γίνεται από την κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου, η οποία κατεχόμενη από ένα γενικότερο φιλελεύθερο πνεύμα εξέφρασε την ανερχόμενη αστική τάξη της χώρας απαιτώντας νέους θεσμούς και εκσυγχρονισμό στις υπάρχουσες

κοινωνικές δομές του κράτους . Τα συγκεκριμένα νομοθετικά μέτρα δημιουργούν την εντύπωση οργανωτικής και εκσυγχρονιστικής προσπάθειας του κράτους απέναντι σε κάποιες παρεκκλίνουσες μορφές συμπεριφοράς της εποχής εκείνης, όπως της επαιτείας και της αλητείας. Η αλητεία και η επαιτεία τιμωρούνται από το νόμο και λαμβάνονται μέτρα προστασίας ιδιαίτερα για τους ανηλίκους. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Η ίδρυση και η οργάνωση των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/Ιδρυμάτων Αγωγής πραγματοποιείται στον προηγούμενο αιώνα. Ο Έλληνας νομοθέτης θεσμοθέτησε την ίδρυση και τη λειτουργία των Αναμορφωτικών Καταστημάτων με το π. δ. 2.12.1926 και κυρίως με τον α. ν. 2724/1940. Αρχικά συναντάμε τις έννοιες «ίδρυμα» και «άσυλον». Από τα μέσα της τρίτης δεκαετίας και ύστερα συναντάμε τα Α. Κ. ως επίσημο θεσμό του κράτους. Ωστόσο, μέχρι το 1940 λειτουργούν περισσότερο ως «άσυλα αλητόπαιδων». Με τον α. ν. 2724/1940 αρχίζουν να λειτουργούν ως Α. Κ. Τα Α. Κ. αργότερα μετονομάστηκαν σε Ιδρύματα Αγωγής (π. δ. 602/19.8.1976). Η λειτουργία των Ι. Α. ανηλίκων Κορυδαλλού (αρένων) και Παπάγου (θηλέων) έπαψε με το π. δ. 180/10.7.1997, ενώ συνεχίζεται κανονικά η λειτουργία του Ι. Α. ανηλίκων αρένων Βόλου. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Σύμφωνα με τον α. ν. 2724/1940 η εισαγωγή των ανηλίκων στο Αν. Κ. γινόταν μέσω της δικαστικής ή της διοικητικής οδού. Στην περίπτωση της διοικητικής ενέργειας, απαραίτητη ήταν η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ηθικού κινδύνου. Γίνεται με έκθεση Εισαγγελέα ή αστυνομικών αρχών ή της Ε. Π. Α. ή με αίτηση των γονέων ή των κηδεμόνων ή των φιλανθρωπικών σωματείων ή του Επιμελητή ανηλίκων. (ο.π.)

Ιστορικά, ο συγκεκριμένος νόμος καταρτίστηκε στη διάρκεια της δικτατορίας του Ι. Μεταξά. Αποβλέπει σε μια ποινική και σωφρονιστική μεταρρύθμιση μέσα από ένα πνεύμα νέων επιστημονικών τάσεων, τόσο στο χώρο της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας όσο και στο χώρο της εγκληματολογίας. Ο κοινωνικο-προνοιακός χαρακτήρας της Πολιτείας

δηλώνεται μέσα και σαφώς, όταν αναφέρεται ότι η μεταχείριση των ανηλίκων στα Α. Κ. πηγάζει από την ανάγκη «της προστασίας και της ανάπλασης», αρχές ενδεδειγμένες από την επιστήμη. Η κοινωνική πρόνοια αποτελεί κοινωνικό καθήκον και διαχωρίζεται από την ελεημοσύνη. Αρχίζει να γίνεται κατανοητό ότι οι αντικοινωνικές μορφές συμπεριφοράς επέρχονται ως αποτέλεσμα βιολογικών, ψυχικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Εγκληματικότητα – Παραβατικότητα

3.1.1 Βασικές έννοιες εγκληματολογίας

Το φαινόμενο « έγκλημα » αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο με κυρίως δύο όψεις: α) τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες διαπράττεται και οι οποίες συχνά ευνοούν το πέρασμα στην πράξη και β) τα κοινωνικά στοιχεία της συμπεριφοράς του εγκληματία.

Επειδή όμως το φαινόμενο αυτό προσεγγίζεται και ως ένα ατομικό βιοκοινωνικό γεγονός, οφείλουμε να εξετάσουμε και τους τρεις άξονες που επηρεάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, δηλαδή: α) την προσωπικότητα β) το πολιτισμικό επίπεδο (αξίες) και γ) την κοινωνική οργάνωση (δομή και σχέσεις).

Κατά κύριο λόγο η εγκληματικότητα ασχολείται με τους δράστες και όχι με τις πράξεις τους. Πιστεύει μάλιστα πως κανένας εγκληματίας δεν είναι όμοιος με έναν άλλο και κατά συνέπεια η ατομική κλινική παρατήρηση είναι αναγκαία. Για τον εγκληματολόγο η πρόληψη του εγκλήματος και οι ατομικές ελευθερίες των πολιτών πρέπει να κινούνται προς ίδια κατεύθυνση και όχι η μία να εξουδετερώνει την άλλη. Όσον αφορά την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας θεωρούν ότι τα προσφορότερα και αποτελεσματικότερα μέτρα είναι η ανάπλαση της προσωπικότητας και η κοινωνική επανένταξη του ατόμου (Πανούσης 1990).

3.1.2 Η χρησιμότητα της εγκληματολογίας

Η εγκληματολογία ως επιστήμη της εμπειρικής αντιμετώπισης της εγκληματικότητας, είναι απαραίτητη στο ποινικό δίκαιο και συμπληρώνει την νομική ερευνά του. Επειδή ο ποινικός νομοθέτης καλείται να ρυθμίσει ότι αφορά την εγκληματικότητα, όπως ορίζεται από το νόμο, δηλαδή τι είναι έγκλημα και πως αντιμετωπίζεται θα πρέπει να λάβει υπόψη του τα συμπεράσματα της εγκληματολογίας. Έτσι οφείλει να πράξει τα συμπεράσματα αυτά διότι απεικονίζουν την πραγματικότητα και γεγονότα, στοιχεία που δεν πρέπει να αγνοεί το ποινικό δίκαιο σήμερα. Ωστόσο, δεν αρκεί σήμερα, ο νομικός, ο δικαστής, οι εισαγγελείς, οι σωφρονιστικοί και οι αστυνομικοί υπάλληλοι να γνωρίζουν την ερμηνεία του ποινικού νόμου, αλλά είναι ανάγκη να γνωρίζουν την ζωή και την κοινωνία των ανθρώπων, ειδικότερα των εγκληματιών, καθώς και τα αίτια τα οποία καθορίζουν την αντικοινωνική ανθρώπινη συμπεριφορά. Έτσι όλοι αυτοί καλούνται να « θεραπεύσουν » μια « νόσο » το παθολογικό φαινόμενο της εγκληματικότητας. Αλλά όπως και στην ιατρική, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει θεραπεία, εάν δεν προηγηθεί διάγνωση, έτσι και στην επιστήμη που ασχολείται με το ποινικό δίκαιο, δεν είναι δυνατό να βρεθούν τα κατάλληλα μέσα θεραπείας της εγκληματικότητας, εάν δεν είναι γνωστοί οι παράγοντες και μετά τα αίτια που την προκαλούν. Την γνώση αυτή την παρέχει η εγκληματολογία (Φιλιππίδης 1984).

3.1.3 Κατηγορίες εγκλημάτων

1. Προσβολή κατά της ζωής και του σώματος.
2. Εγκληματικότητα εξ αμελείας
3. Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας
4. Εγκλήματα κατά περιουσιακών δικαιωμάτων
5. Εγκλήματα περί τις σεξουαλικές σχέσεις
6. Εγκλήματα περί την εκμετάλλευση της πορνείας
7. Εγκλήματα κατά της δικαιοσύνης
8. Οικονομική εγκληματικότητα
9. Εγκλήματα περί τα ναρκωτικά
10. Εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης
11. Εγκλήματα κατά της τιμής και προσωπικότητας
12. Εγκλήματα κατά της οικογένειας
13. Λοιπά (Δασκαλάκης 1983)

3.1.4 Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και έγκλημα

Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι παράβαση κανόνων συμπεριφοράς που ορισμένη κοινωνική ομάδα θεωρεί ότι πρέπει να τηρούνται από τα μέλη της, παράβαση που προκαλεί αντιδράσεις αποδοκιμασίας.

Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά προσκρούει στις αξίες μιας κοινωνίας, αντίθετα με την σωστή συμπεριφορά της οποίας αποτελεί παρέκκλιση. Η έννοια της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς δημιουργείται λοιπόν από την κοινωνία, αφού η κοινωνία ρυθμίζει τους κανόνες σωστής συμπεριφοράς, των οποίων η παράβαση αποτελεί παρέκκλιση. Αλλά ακόμα, η ίδια η κοινωνία σε συνδυασμό με την προσωπικότητα του κάθε ατόμου αποτελούν την πηγή των παραγόντων που γεννούν κάθε συγκεκριμένη παραβατική πράξη (Jean De Malliard, 1996).

Από τους κανόνες της σωστής συμπεριφοράς που μια κοινωνία θέτει, μερικοί θεωρούνται απαραίτητοι για την ύπαρξη και την συνέχιση της λειτουργίας της κοινωνικής αυτής ομάδας, άλλοι θεωρούνται αναγκαίοι και πολύ χρήσιμοι για αυτήν, άλλοι τέλος θεωρούνται απλώς επωφελείς. Επομένως και οι παραβάσεις διαφοροποιούνται σε βαθμίδες. Έτσι υπάρχουν παραβάσεις (ελαφρότερες) που γίνονται ανεκτές, με αντίκτυπο απλώς κάποια περισσότερο ή λιγότερο σοβαρή αποδοκιμασία, ακόμη και κάποια μείωση της κοινωνικής υπόληψης του δράστη τους, ενώ υπάρχουν άλλες που ο νόμος ρυθμίζει ρητά τις συνέπειες τους, διαφόρων βαθμών αυστηρότητας. Συμπερασματικά, μέσα στη φύση της ίδιας της κοινωνίας, με τα συγκρουόμενα συμφέροντα που περικλείει και μέσα στη φύση του ίδιου του ανθρώπου, με τις διαφοροποιήσεις των διαφόρων προσωπικοτήτων, ενυπάρχει η αναγκαιότητα της παράβασης των κανόνων που θέτει η κοινωνία. Με άλλα λόγια η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι αναγκαία έκφανση της κοινωνικής ζωής (Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, 1984).

3.1.5 Κατηγορίες παρεκκλίνουσων συμπεριφορών

Οι παρεκκλίνουσες συμπεριφορές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: 1) παραβατικές 2) αντικομοφομιστικές 3) επαναστατικές.

Παραβατικές είναι οι συμπεριφορές που παραβαίνουν έναν κανόνα χωρίς η παράβαση αυτή να μπορεί να αμφισβητηθεί. Οι περισσότερες περιπτώσεις εγκλημάτων του κοινού Ποινικού Δικαίου ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Αντικομοφομιστικές είναι οι συμπεριφορές που ο δράστης τους θέλει με αυτές να εκφράσει την έμπρακτη απόρριψη του κανόνα, την αντίθεση του σε αυτόν, τον οποίο με την πράξη του προσπαθεί να ανατρέψει.

Επαναστατικές τέλος, είναι οι συμπεριφορές που ο δράστης τους εκφράζει όχι μόνο την αντίθεση του με το συγκεκριμένο κανόνα που παραβιάζει, αλλά με το όλο σύστημα της έννομης και των οργάνων που την

εκφράζουν. Πρόκειται για πράξεις αμφισβήτησης ολόκληρου του κοινωνικού συστήματος (Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, 1984).

3.1.6 Συνέπειες της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς

Αρνητικές συνέπειες: Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά μπορεί να αποτελέσει απειλή της κοινωνικής οργάνωσης. Όμως κάθε μορφή παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς δεν εκθέτει απαραίτητα σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή.

Σε όλες τις κοινωνίες υπάρχουν παραβάσεις των κανόνων τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι καταλύθηκαν. Ωστόσο υπάρχει ένα όριο κοινωνικής ανοχής, όσο αφορά την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, που όταν δεν ανταποκρίνεται ο δράστης του καθενός στις απαιτήσεις των άλλων κοινωνιών μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη σοβαρή διατάραξη των όρων λειτουργίας της κοινής ζωής. Αυτό μπορεί να συμβεί, όταν κλονιστεί η εμπιστοσύνη των κοινωνικών μελών στην αποτελεσματικότητα των κανόνων που αποτελεί καθοριστικό μέσο διαγωγής των μελών στις διάφορες κοινωνικές σχέσεις (Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, 1984).

Θετικές συνέπειες: Πρώτα από όλα κάποιο ποσοστό παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς λειτουργεί σαν ασφαλιστική δικλείδα. Μια άλλη θετική επίπτωση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς είναι ότι συντελεί στην αύξηση της κοινωνικής αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της κοινωνικής ομάδας. Όσο οι κανόνες εφαρμόζονται γενικά, τα μέλη δεν συνειδητοποιούν την αξία του προστατευμένου αγαθού. Όμως σε περίπτωση παράβασης του κανόνα και προσβολής του προστατευόμενου αγαθού, τότε μπαίνουν σε κίνηση οι μηχανισμοί συλλογικής άμυνας, και όσο πιο έντονη είναι η άμυνα τόσο πιο σπουδαίο θεωρεί η κοινωνία αυτή το προστατευόμενο αγαθό. Έτσι βλέπουμε ότι η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, όταν δεν υπερβαίνει ορισμένο μέτρο, συντελεί στη συσπείρωση των κοινωνιών γύρω από τις προστατευόμενες αξίες

και στην σύσφιξη της κοινωνικής συνοχής. Επίσης η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά πολλές φορές μαρτυρεί μια επελθούσα ή επερχόμενη κοινωνική αλλαγή, και έτσι δεν αποκλείεται να αποτελεί προάγγελο προοδευτικών αλλαγών. (Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, 1984).

3.1.7 Στόχοι της πολιτικής για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας

Η πολιτική για την αντιμετώπιση των ενηλίκων στοχεύει στον σωφρονισμό, την αποασυλοποίηση και την κοινωνική επανένταξη του φυλακισμένου.

Συγκεκριμένα, στο Νόμο 1851/89 άρθρο 1, αναφέρεται ότι η «η εκτέλεση των ποινών αποβλέπει στην αγωγή των κρατουμένων και στην κοινωνική τους επανένταξη». Πρέπει επίσης η μεταχείρισή τους να γίνεται με τρόπο που να συμβάλλει στην ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης, του αυτοσεβασμού και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου.

Παράλληλος στόχος είναι και η προστασία της κοινωνίας από άτομα τα οποία είναι επικίνδυνα για τη δημόσια τάξη. Η επίτευξη αυτών των στόχων κάθε άλλο παρά εύκολη είναι, αφού δεν είναι δυνατόν να αποφανθούν οι ειδικοί επιστήμονες πότε κάποιος κρατούμενος που βαρύνεται με εγκλήματα κατά της ζωής και των ηθών έχει μεταμεληθεί και είναι έτοιμος να αποφυλακιστεί, έστω και με περιοριστικούς όρους.

Η πολιτική των εναλλακτικών θεσμών αντί της φυλάκισης (όπως η ημιελεύθερη διαβίωση και η κοινωφελής εργασία, εκτός από τους επιστημονικούς λόγους για τους οποίους έχει υιοθετηθεί, εξυπηρετεί και πρακτικές σκοπιμότητες, επειδή οι χώροι των φυλακών είναι εντελώς ανεπαρκείς για την ανθρώπινη διαβίωση των κρατουμένων (Σταθόπουλος 2003).

3.2 Οι διαμορφωτικοί παράγοντες

Αίτια της εγκληματικής προσωπικότητας

Τα αίτια της εγκληματικότητας διακρίνονται σε Ατομικά και Γενικά. Τα « Ατομικά » είναι ορισμένοι παράγοντες ή καταστάσεις, οι οποίες αναφέρονται στο «άτομο » ενώ τα «γενικά » αίτια, αντιθέτως αποτελούν εξωτερικούς παράγοντες εγκληματικότητας.

Τα πιο σημαντικά ατομικά αίτια είναι:

- α) Η αγωγή και η καταγωγή
- β) Το φύλλο
- γ) Οι ψυχικοί νόσοι
- δ) Οι ψυχικές ανωμαλίες
- ε) Η ολιγοφρενία
- στ) Η ηλικία (Φιλιππίδης, 1984)

« Η αγωγή και η καταγωγή »

Αγωγή είναι η ανατροφή η οποία αποσκοπεί στην μετάδοση γνώσεων και την δημιουργία νόμιμου και αγαθού χαρακτήρα. Υπό την έννοια αυτή μπορεί αυτή να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα εγκληματικότητας. Έχει διαπιστωθεί ότι η επίδραση του περιβάλλοντος (οικογενειακό, επαγγελματικό, κοινωνικό) και της αγωγής στην εγκληματικότητα είναι μεγάλη, σε συνάρτηση πάντα με την προδιάθεση (Ιωάννου Ν. Δάρα, 1973)

Κατ' αρχήν η έλλειψη αγωγής οδηγεί σε εγκληματική συμπεριφορά και αυτό συμβαίνει κυρίως σε εγκληματίες οι οποίοι έχουν γονείς αλκοολικούς, ή διαζευγμένους, ανήθικους κ.α. (ο.π.)

Στατιστικές έρευνες δείχνουν ότι το 46% των εγκληματιών ανήκουν σε τέτοιες οικογένειες στις οποίες το άτομο είναι αδύνατο να έχει σωστή διαπαιδαγώγηση. Αν αναλογισθεί κανείς το περιβάλλον στο οποίο ζει ο ανήλικος, όταν π.χ. «σκιάζεται» υπό την ατμόσφαιρα του αλκοόλ, όταν ο

πατέρας είναι εγκληματίας, και η μητέρα πόρνη, τότε εύκολα μπορεί να αντιληφθεί κανείς γιατί οι ανήλικοι αυτοί τροφοδοτούν κυρίως την στρατιά των εγκληματιών (Φιλιππίδης, 1984).

Πάντως η δύναμη της αγωγής δεν είναι απεριόριστη. Βεβαίως ασκεί ευεργετική επίδραση αλλά « μόνο όσο επιτρέπει η προδιάθεση του ατόμου ». Προδιάθεση (καταγωγή - κληρονομικότητα) είναι η μειονεκτική θέση του ατόμου στην κοινωνία η οποία δυσχεραίνει τη ζωή του και οφείλεται σε διάφορες σωματικές και ψυχικές μειονεξίες. Οι περισσότεροι από τους εγκληματίες κατάγονται από γονείς που νοσούν ψυχικά κ.τ.λ. (Ο.Π) Οι βεβαρημένοι όμως κληρονομικά παρουσιάζουν σωματικές και ψυχικές ανωμαλίες, για αυτό και παρουσιάζουν μειωμένη αντίσταση στο έγκλημα. Στις περιπτώσεις αυτές η αγωγή, έχει μόνο περιορισμένες δυνατότητες να αναστείλει την ροπή σε μια αντικοινωνική συμπεριφορά (Φιλιππίδης, 1984).

Το φύλο και η εγκληματικότητα

Οι γυναίκες διαφέρουν από τους άνδρες σωματικά, κοινωνικά, οικονομικά κ.α. για αυτό και η εγκληματικότητα είναι μικρότερη σε αυτές και διαφορετική από αυτούς.

Γενικότερα ορισμένα εγκλήματα νομικά τελούνται μόνο από γυναίκες π.χ. παιδοκτονία και σε άλλα εγκλήματα η συμμετοχή των γυναικών είναι μεγαλύτερη από ότι των ανδρών. Τα εγκλήματα αυτά είναι παιδοκτονία, απόκρυψη τοκετού, εγκλήματα κατά του γάμου, άμβλωση, πορνεία, εγκλήματα κατά της δημόσιας υγείας και μοιχεία (Φιλιππίδης, 1984).

Αντίθετα σε άλλα εγκλήματα η συμμετοχή της γυναίκας είναι ελάχιστη, όπως: εγκλήματα ανθρωποκτονίας, κατά της σωματικής ακεραιότητας και ληστείες. Σε σύγκριση με την εγκληματικότητα των ανδρών, παρατηρούμε ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν υψηλότερη εγκληματικότητα όσον αφορά τα εγκλήματα εξυβρίσεως, συκοφαντίας και ψευδούς καταμηνύσεως. Συνηθισμένο

έγκλημα των γυναικών είναι η κλοπή εμπορευμάτων και η δια φαρμάκων ανθρωποκτονία.

Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι τα εγκλήματα των γυναικών είναι πολύ μεγαλύτερα από ότι τα εμφανίζει η στατιστική και αυτό οφείλετε στο γεγονός ότι σπανιότερα καταμηνύονται τα εγκλήματα αυτά και ότι από την φύση τους δεν ανακαλύπτονται. Πολλά από τα εγκλήματα των ανδρών εκτελέσθηκαν υπό την παρόρμηση των γυναικών χωρίς να θεωρηθεί αυτό νομική συνεργασία ή ηθική αυτουργία. (Φιλιππίδης, 1984)

Γενικότερα η εγκληματικότητα των γυναικών φέρνει χαρακτήρα ανειλικρίνειας ενώ των ανδρών, βιαιότητα (Φιλιππίδης, 1984).

Οι Ψυχικές νόσοι

Είναι στενή η σχέση ψυχικών νόσων και εγκληματικότητας και έχει παρατηρηθεί ήδη και από την εποχή των Αρχαίων Ελλήνων.

Ψυχικές νόσοι είναι οι ψυχώσεις, οι ψυχικές επεξεργασίες οι οποίες προκαλούν ποιοτικές και ποσοτικές αλλοιώσεις στις ψυχικές λειτουργίες του ατόμου. Συνδέονται και με τις παθολογικές μεταβολές της λειτουργίας ή της ανατομικής κατασκευής του εγκεφάλου.

Οι κυριότερες ψυχικές νόσοι οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον από εγκληματολογικής απόψεως είναι :

Επιληψία

Χαρακτηριστικό της επιληψίας είναι η σπασμωδική κρίση η οποία διαρκεί από λίγα δευτερόλεπτα ως μερικά λεπτά, κραυγή, απώλεια συνείδησης.

Εγκληματικότητα των επιληπτικών: κατά την επιληπτική κρίση, το άτομο κατεχόμενο από θυμό και οργή, διαπράττει εγκλήματα βιαιότητας π.χ. εμπρησμό, τραύματα και κατά των ηθών όπως βιασμούς και κτηνοβοσίας (Ιωάννου Ν. Δάρα, 1973)

Σχιζοφρένεια

Εδώ κατατάσσονται παθήσεις με κύριο χαρακτηριστικό τη ριζική μεταβολή της όλης ψυχικής προσωπικότητας π.χ. σχίση προσωπικότητας (διχασμός αυτής) και διακρίνεται στις εξής κατηγορίες: α) ηβηφρενία, β) κατατονία, γ) παράνοια.

Από εγκληματολογικής απόψεως η σχιζοφρένεια συνδέεται στενά με την εκτέλεση πολλών εγκλημάτων. Έτσι η ηβηφρενία οδηγεί σε κλοπές, αλητεία και βιαιοπραγία. Η παράνοια οδηγεί σε εγκλήματα κατά των ηθών όπως μοιχεία, γενετήσιες διαστροφές κ.α. αλλά και εγκλήματα ψευδούς καταμηνύσεως, φόνους κ.α. (Φιλιππίδης, 1984).

Κυκλικές ψυχώσεις

Σ' αυτές υπάγονται η μανία και η μελαγχολία. Η μανία χαρακτηρίζεται από μια θεμελιώδη διάθεση του ατόμου ευφορίας, κινητικότητας, έξαρσης κ.α.

Τα εγκλήματα τα οποία διαπράττουν τα άτομα που πάσχουν από μανία είναι: διατάραξη ησυχίας, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, συκοφαντίας κ.α. καθώς επίσης και εγκλήματα κατά των ηθών όπως επίδειξη γεννητικών οργάνων, παρά φύσιν ασέλγεια κ.α.

Η μελαγχολία: κατά αυτή το άτομο διακατέχεται από συνεχή τάση αυτοκτονίας και τείνει να συμπαρασύρει και τα αγαπημένα του πρόσωπα για να τα απαλλάξει από τα βάσανα της ζωής. Συνήθως τα άτομα αυτά καταμηνύουν τον εαυτό τους ψευδώς ενώπιον των αρχών ως ενόχους εγκλημάτων (Φιλιππίδης, 1984).

Προϊούσα παράλυση

Η νόσος αυτή έχει ως αίτιο την σύφιλη και επιφέρει πλήρη εξασθένηση της κρίσης, της μνήμης και των ψυχικών λειτουργιών. Τα εγκλήματα που διαπράττουν οι παραλυτικοί είναι: εξύβριση, επίδειξη των γεννητικών οργάνων, ασέλγεια κατά ανηλίκων κ.α. (Φιλιππίδης, 1984).

Αθηθαργική εγκεφαλίτις

Η νόσος αυτή έχει ως αίτιο διάφορες λοιμώξεις και επιφέρει την πλήρη σύγχυση στην βούληση, στα συναισθήματα του ατόμου και την αδυναμία χαλιναγωγήσεως των ορμών. Εγκλήματα που συνδέονται με τη νόσο αυτή είναι: εγκλήματα κατά των ηθών, εγκλήματα βιαιότητας π.χ. τραύματα, ανυπακοή, εξύβριση κ.α. (Φιλιππίδης, 1984).

Αλκοολικές και τοξικές ψυχώσεις

Ψυχικές νόσοι που έχουν σαν αίτιο το αλκοόλ και τις τοξικές ουσίες. Η εγκληματικότητα σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ελάχιστη γιατί το άτομο είναι εντελώς ανίκανο να εκτελέσει κάποιο έγκλημα (Ιωάννου Ν. Δάρα, 1973)

Εξωγενείς ψυχώσεις

Ψυχώσεις που προέρχονται από εξωτερικά αίτια π.χ. τραύματα κεφαλής, λοιμώξεις από μικρόβια κ.α.. Τα άτομα που πάσχουν από τις ψυχώσεις αυτές παρουσιάζουν διαταραχή συνειρμού, ιδεών, μείωση προσοχής, μνήμης, κρίσεως κ.α. (Ιωάννου Ν. Δάρα, 1973)

Γεννητικές ψυχώσεις

Η νόσος αυτή συνοδεύει ορισμένες καταστάσεις φυσιολογικές των ανθρώπων π.χ. έμμηνος ρύση, λοχεία, τοκετός κ.α. Οι ψυχώσεις αυτές οδηγούν σε εγκλήματα βιαιότητας, κλοπές, παιδοκτονία κ.α. (Ιωάννου Ν. Δάρα, 1973)

Γεροντική άνοια

Η νόσος αυτή προκαλεί εξασθένηση των ψυχικών λειτουργιών, απώλεια μνήμης και καχυποψία. Οι πάσχοντες από γεροντική άνοια παρουσιάζουν αντικοινωνική συμπεριφορά π.χ. επίδειξη των γεννητικών οργάνων, ασέλγεια κατά παιδών κ.α. (Φιλιππίδης, 1984).

Οι ψυχικές ανωμαλίες

Οι ψυχικές ανωμαλίες δεν είναι ψυχικές νόσοι, αλλά παρεκκλίσεις από τον κανονικό τύπο ανθρώπου σε ότι αφορά το συναίσθημα, τις ορμές και την θέληση.

Οι ψυχικές ανωμαλίες από άποψη εγκληματολογίας παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον από ότι οι ψυχικές νόσοι γιατί αυτός που νοσεί εύκολα μπορεί να γίνει αντιληπτός και έτσι όμως ο ψυχικά ανώμαλος μπορεί να κυκλοφορήσει ανάμεσα μας και να μην τον έχει αντιληφθεί κανείς.

Σύμφωνα με τον SCHNEIDER υπάρχουν 10 τύποι ψυχικών ανωμαλιών:

1. Συναισθηματικά ψυχροί και συναισθηματικά υπερευαίσθητοι.
2. Υπερθυμικοί και καταθυμικοί.
3. Εκρηκτικοί ή οξύθυμοι.
4. Οι φανταστικοί.
5. Οι στερούμενοι αυτοπεποίθησης.
6. Οι φιλόδοξοι και φιλόπρωτοι.
7. Οι άβουλοι.
8. Οι ψυχασθενικοί.
9. Οι γενετήσιος ανώμαλοι.

(Φιλιππίδης, 1984).

Ολιγοφρενία

Η ολιγοφρενία δεν είναι ψυχική νόσος. Είναι η κατωτερότης, η αδυναμία του νοητικού η οποία υπάρχει στο άτομο εκ γεννηθείς ή έχει αποκτηθεί στην νηπιακή ηλικία. Είναι δηλαδή μια στάσιμη κατάσταση του νοητικού η οποία επιφέρει μια γενικότερη αναστολή και πτώση της ψυχικής ζωής του ατόμου. Οι ολιγοφρενείς διαπράττουν πλείστα εγκλήματα: φόνους, βιασμούς, εγκλήματα κατά των ηθών, άδικες επιθέσεις, κλοπές κ.α. (Φιλιππίδης, 1984).

Η ηλικία

Πρώτος ο QUETELET απέδειξε στατιστικά ότι η ηλικία επιδρά αποφασιστικά στην εγκληματικότητα και υπέδειξε τις διαφορές της εγκληματικότητας και τις διάφορες περιόδους ηλικίας του ατόμου, δηλαδή τα εγκλήματα είναι ανάλογα προς την σωματική κατάσταση, την διανοητική εξέλιξη, την ένταση των ορμών, την ηθική ωριμότητα και γενικότερα όλων των όρων που συνοδεύουν την κάθε ηλικία. Άλλα τα εγκλήματα της ώριμης ηλικίας,

άλλα του γήρατος και άλλα της παιδικής. Γενικότερα μπορούμε να πούμε ότι η εγκληματικότητα εμφανίζεται νωρίς και αυξάνεται σταθερά, ενώ φθάνει στην μεγαλύτερη ένταση της στο 20^ο – 30^ο έτος της ηλικίας. Από το 40^ο – 50^ο έτος αρχίζει να μειώνεται. Στην νεαρή ηλικία είναι πιο πολλά τα εγκλήματα πάθους ενώ στην μεγαλύτερη ηλικία υπερτερούν τα εγκλήματα που εκτελούνται μετά από σκέψη (Ιωάννου Ν. Δάρα, 1973).

Όσον αφορά τα γενικά αίτια της εγκληματικότητας αυτά είναι:

- 1) Ναρκωτικά.
- 2) Αλκοόλ.
- 3) Μέσα μαζικής επικοινωνίας.
- 4) Το επάγγελμα.
- 5) Το κλίμα.
- 6) Η εποχή.
- 7) Το έτος.
- 8) Οι δυσμενείς ή οι ευμενείς οικονομικοί όροι.

(Φιλιππίδης, 1984).

Παρακάτω παραθέτουμε την ανάλυση των σημαντικότερων αιτιών.

Τα ναρκωτικά

Τα ναρκωτικά είναι στενά συνδεδεμένα με την εγκληματικότητα. Η «τοξικομανία», δηλαδή η ροπή του ατόμου να χρησιμοποιήσει «τοξικές» ουσίες, είναι αυτή που το υποδουλώνει και οδηγεί το άτομο στο να αναζητά την αύξηση των δόσεων ώστε να ικανοποιηθεί. Αυτή του η επιθυμία τον οδηγεί στην παραβατικότητα, με αποτέλεσμα να κλέβει, να εξαπατάει, να βιαιοπραγεί, ακόμα και να σκοτώσει ώστε να εξασφαλίσει μια δόση του. Έτσι λόγω της σοβαρότητας της χρήσης των ναρκωτικών και της επιδράσεως την οποία ασκούν στην εγκληματικότητα, έχουν ληφθεί αποφασιστικά μέτρα που περιορίζουν ή καταπολεμούν την εξάπλωση τους. (Φιλιππίδης, 1984).

Το οινόπνευμα (αλκοόλ)

Το αλκοόλ είναι η πλέον σημαντική πηγή εγκληματικότητας καθώς είναι προσβάσιμο και οικονομικά προσιτό. Η επίδραση του στον ανθρώπινο οργανισμό είναι ολέθρια καθώς διαταράσσει την κανονική λειτουργία των διαφόρων οργάνων και επιφέρει βαριές βλάβες στους κυτταρικούς αδένες. Επιπλέον ο χαρακτήρας, τα αισθήματα και η ηθική του ατόμου που πίνει αλλοιώνονται και τον καθιστά ανίκανο πλέον να φροντίσει τον εαυτό του, την οικογένεια του και να εργαστεί.

Από την άποψη της εγκληματολογίας, το αλκοόλ οδηγεί «αμέσως» και «εμμέσως» στην τέλεση εγκλημάτων. Άπειρα είναι τα εγκλήματα τα οποία διαπράττουν οι αλκοολικοί, όπως: κλοπές, απάτες, υπεξαιρέσεις, πλαστογραφίες, απειλές, βιαιότητες, διαταράξεις της οικιακής ειρήνης, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, εγκλήματα κατά των ηθών. (Φιλιππίδης, 1984).

Μέσα μαζικής επικοινωνίας

Τα Μ.Μ.Ε. επιδρούν καταλυτικά στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του νέου και σε πολλές περιπτώσεις η επίδραση τους μπορεί να θεωρηθεί αρνητική. Ιδιαίτερο ρόλο παίζει η τηλεόραση και οι σκηνές βίας και εγκληματικότητας που δείχνει μέσω των εκπομπών και των δελτίων ειδήσεων (Πανούσης Γ., 1990)

Παρακάτω παραθέτουμε έρευνες που αφορούν κάποια από τα αίτια της εγκληματικότητας.

Κατανομή των κατηγορουμένων κατά ηλικία		
Ηλικία	Αριθμός	%
17 – 21 ετών	70	10,7
22 – 25	80	12,3
26 – 35	153	23,5

36 – 45	153	23,5
46 – 54	84	13,0
55 και άνω	65	10,0
Χωρίς προσδιορισμό	45	7,0
Σύνολο:	650	100,00

Κατανομή κατηγορουμένων κατά κοινωνικό – επαγγελματική τάξη

Οι 650 κατηγορούμενοι ταξινομήθηκαν σε 11 επαγγελματικές κατηγορίες:

1. Έμποροι και βιομήχανοι Έ
2. Διοικητικοί υπάλληλοι και στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα Δ
3. Επιστήμονες και ελεύθερα επαγγέλματα Ε
4. Βιοτέχνες Β
5. Υπάλληλοι δημοσίου και ιδιωτικού τομέα Υ
6. Τεχνίτες Τ
7. Εργάτες Ε
8. Αγρότες Α
9. Βοηθητικά επαγγέλματα (οικιακές βοηθοί, κηπουροί, θυρωροί, κλπ) Β
10. Άνεργοι (κατά το χρόνο της δίκης, χειρώνακτες όμως γενικά) Α

οιποί (περιλαμβάνονται σπουδαστές, οικοκυρές, και χωρίς ένδειξη επαγγέλματος)

Τις 11 αυτές επαγγελματικές τάξεις τις κατατάξαμε σε τρεις βασικά τάξεις και σε μια τέταρτη κατηγορία υπαγάγαμε όσους δεν ήταν δυνατό να ενταχθούν στις τρεις τάξεις.

Μη έχοντας στοιχεία σχετικά με το εισόδημα, το μορφωτικό επίπεδο και την κατοικία, σαν κριτήριο διάκρισης πήραμε την κοινωνική αίγλη του επαγγέλματος. Η χρησιμοποίηση του κριτηρίου αυτού έγινε κατά τρόπο εντελώς εμπειρικό, εφ' όσον δεν υπάρχουν στην Ελλάδα μελέτες κοινωνικής διαστρωμάτωση για να στηριχθεί κανείς σε επιστημονικά δεδομένα.

Έτσι στην Α τάξη περιελήφθησαν οι έμποροι και οι βιομήχανοι, οι διευθυντές και τα στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα καθώς και τα επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα. Στη Β τάξη περιελήφθησαν και οι υπάλληλοι δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Στην Γ τάξη περιελήφθησαν οι εργάτες, τεχνίτες, αγρότες, βοηθητικά επαγγέλματα και άνεργοι, δηλαδή γενικά οι χειρωνακτικού χαρακτήρα απασχολήσεις. Τέλος στην Δ' τάξη περιελήφθησαν οι ασχολίες εκείνες που δεν αποτελούν επάγγελμα κατ' ουσία και συνεπώς είναι αξιολογικά ουδέτερες από άποψη κοινωνικής αίγλης, όπως οι σπουδαστές, οι οικοκυρές και οι χωρίς επαγγελματική ένδειξη. (Πανούσης Γ., 1990)

Κατανομή των κατηγορουμένων κατά κοινωνικό – επαγγελματική τάξη		
Τάξη	Αριθμός	%
Α τάξη	139	21,39
Β' τάξη	141	21,70
Γ' τάξη	283	43,53

Δ' τάξη	87	13,38
Σύνολο :	650	100,00

Οι εγκληματικές πράξεις

Οι εγκληματικές πράξεις που αποτέλεσαν τα αντικείμενα των πεντακοσίων δικογραφιών ανέρχονται συνολικά στον αριθμό 799.

Κατανομή των πράξεων κατά φύλο		
	Αριθμός	%
Άνδρες	713	89,24
Γυναίκες	86	10,76
Σύνολο :	799	100,00

Κατανομή των πράξεων κατά ηλικία		
Ηλικία	Αριθμός	%
17 – 21	101	12,6
22 – 25	103	12,9
26 – 35	197	24,7
36 – 45	184	23,0
46 - 54	95	12,0
55 και άνω	73	9,0
Χωρίς ένδειξη	46	5,8

Η διαφορά μεταξύ αριθμού κατηγορουμένων και αριθμού πράξεων – αντικειμένων κατηγορίας οφείλεται στο γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις ένα πρόσωπο κατηγορήθηκε για περισσότερες της μίας πράξεις.

Κατά κοινωνική τάξη οι εγκληματικές πράξεις κατανέμονται ως εξής;

Κατανομή των πράξεων κατά κοινωνική τάξη		
Τάξη	Αριθμός	%
Α τάξη	169	21,2
Β' τάξη	126	15,8
Γ' τάξη	400	50,0
Δ' τάξη	104	13,0
Σύνολο :	799	100,0

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Εποπτεία καταστημάτων κράτησης

4.1 Βασικές αρχές λειτουργίας

Το κατάστημα κράτησης λειτουργεί καθημερινά σε εικοσιτετράωρη βάση ως προς το έργο του τμήματος φύλαξης και την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών προς τους κρατούμενους. Οι υπόλοιπες υπηρεσίες λειτουργούν έτσι ώστε να καλύπτονται πλήρως οι πρωινές και τουλάχιστον ως προς το έργο των τμημάτων διοίκησης και οικονομικού, οι απογευματινές βάρδιες.

Οι κρατούμενοι και οι επισκέπτες κυκλοφορούν σε προκαθορισμένους χώρους του καταστήματος για να μην εμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του.

Κάθε κρατούμενος και κάθε επισκέπτης που εισέρχεται στο κατάστημα ή εξέρχεται από αυτό υποβάλλεται σε ηλεκτρονικό ή άλλου είδους έλεγχο ανίχνευσης απαγορευμένων ουσιών ή αντικειμένων.

Οι κρατούμενοι δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν εκτός της κεντρική κυκλίδος χωρίς άδεια ή συνοδεία.

Οι επισκέπτες δεν επιτρέπεται να εισέρχονται και να παραμένουν στους χώρους κράτησης του καταστήματος χωρίς άδεια και συνοδεία.

Απαγορεύεται η κατοχή κλειδιών των χώρων του καταστήματος από κρατουμένους. Με ευθύνη του διαχειριστή ρυθμίζεται η παράδοση και παραλαβή των κλειδιών των κυλικείων στους και από τους κρατουμένους που εργάζονται σε αυτά. Με ευθύνη του αρχιφύλακα ή του εποπτεύοντος στους χώρους εργασίας, ρυθμίζεται ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες, η παράδοση και η παραλαβή των κλειδιών της βιβλιοθήκης και της αποθήκης ιματισμού των κρατουμένων, (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 3).

4.2 Εποπτεία φυλακών

Η διοικητική εποπτεία της λειτουργίας των καταστημάτων ασκείται από την αρμόδια Διεύθυνση της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Ο έλεγχος της λειτουργίας των καταστημάτων γίνεται από την Διεύθυνση Επιθεώρησης Καταστημάτων Κράτησης, Θεραπευτικών Καταστημάτων και Εθνικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Οι τακτικοί και έκτακτοι έλεγχοι διενεργούνται από το Σώμα Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης σύμφωνα με το νόμο 3090/2002.

(Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 5).

4.3 Έλεγχος νομιμότητας

Ο έλεγχος νομιμότητας κατά την εκτέλεση των ποινών κατά της ελευθερίας και κατά την κράτηση υποδίκων, κρατούμενων για χρέη, «παραμενόντων» και άλλων κατηγοριών κρατουμένων ασκείται από τον αρμόδιο εισαγγελέα – επόπτη.

Έτσι ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει:

α) Την παρακολούθηση της εφαρμογής των νόμων που αφορούν την εκτέλεση των ποινών και των μέτρων ασφαλείας.

β) Την εξασφάλιση δίκαιης μεταχείρισης και δικαστικής προστασίας για το σύνολο των κρατουμένων.

γ) Την ενημέρωση των κατά περίπτωση αρμόδιων δικαστικών και διοικητικών αρχών για το περιεχόμενο ακροάσεων ή αναφορών κρατουμένων ή μελών του προσωπικού, από τις οποίες προκύπτουν ενδείξεις για την τέλεση αξιόποινων πράξεων ή πειθαρχικών αδικημάτων κρατουμένων ή προσωπικού.

(Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 6).

4.4 Εισαγγελική εποπτεία

Όσον αφορά την εποπτεία ο εισαγγελέας συνεργάζεται με το διευθυντή και τους προϊσταμένους των τμημάτων του καταστήματος και προβαίνει σε υποδείξεις σε θέματα που αφορούν την έκτιση των ποινών.

Έτσι ο εισαγγελέας – επόπτης ή ο αναπληρωτής του, ασκεί αρμοδιότητες δικαιοδοτικού, πειθαρχικού και ελεγκτικού χαρακτήρα που αφορούν την έκτιση των ποινών.

Ειδικότερα ο εισαγγελέας – επόπτης:

1) Μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν εκάστοτε για την μεταχείριση των κρατουμένων, καθώς και εκείνων του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων που αφορούν την εκτέλεση των ποινών και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας.

2) Προεδρεύει του Πειθαρχικού Συμβουλίου και του Συμβουλίου Εργασίας κρατουμένων.

3) Χορηγεί έκτακτες άδειες σε κρατούμενους.

4) Αποφασίζει για τον ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής μετά από απόφαση του Συμβουλίου Εργασίας Κρατουμένων.

5) Συμμετέχει ύστερα από πρόσκληση ή αυτεπάγγελα, στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου Φυλακής.

6) Προεδρεύει στο Συμβούλιο Φυλακής, όταν τούτο αποφάινεται επί προτάσεως του διευθυντή για μεταγωγή κρατουμένου.

7) Ασκεί, κατά την κρίση του, προσφυγή κατά των αποφάσεων του Συμβουλίου Φυλακής ενώπιον του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών ως Δικαστηρίου Εκτέλεσης ποινών.

8) Συμμετέχει στη σύνδεση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών.

9) Δέχεται σε ακρόαση κρατουμένους, συγγενείς και συνηγόρους τους, αν το ζητήσουν.

10) Εξετάζει θέματα δικαστικής εξουσίας των κρατουμένων, υποδεικνύοντας στους ενδιαφερομένους να προβούν σε ενδεδειγμένες ενέργειες και προωθεί στις αρμόδιες αρχές αιτήματα νομικής βοήθειας κρατουμένων, οι οποίοι βρίσκονται σε οικονομική αδυναμία πρόσβασης στην δικαιοσύνη και άσκησης των υπερασπιστικών δικαιωμάτων.

11) Καλεί την αστυνομική δύναμη προς παροχή οποιασδήποτε αναγκαίας συνδρομής σε περίπτωση εκδήλωσης ομαδικής απείθειας, στάσης ή αντίστασης κρατουμένων σε νόμιμη διαταγή και ιδίως στη διαταγή επιστροφής και εγκλεισμού στα κελιά ή στους θαλάμους.

12) Ελέγχει τα αυξημένα μέτρα ασφαλείας των καταστημάτων.

13) Καθορίζει περιορισμούς στους όρους διαβίωσης των κρατουμένων σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για να εξασφαλίσει την εύρυθμη λειτουργία και την ασφάλεια του καταστήματος.

14) Αποφασίζει για την εισαγωγή ή μη, παιδιών κρατούμενων γυναικών, σε ιδρύματα παιδικής μέριμνας μετά τη συμπλήρωση του 3^{ου} έτους ηλικίας τους, εφόσον στερούνται κατάλληλου συγγενικού περιβάλλοντος.

15) Καλεί σε συνεργασία το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και αξιοποιεί τις παρατηρήσεις τους και τα πορίσματα των ερευνών του.

16) Μεριμνά για τη διενέργεια, υγειονομικού ελέγχου του καταστήματος κράτησης τακτικά, το πρώτο δεκαήμερο κάθε τριμήνου και όποτε κρίνει ότι είναι αναγκαίο και παρίσταται κατά την διενέργεια του ελέγχου.

17) Διατάσει τη λήψη των κατάλληλων κατά περίπτωση μέτρων, αν ο κρατούμενος δεν βρίσκεται σε κατάσταση να συναινέσει ή να αρνείται να συναινέσει σε ιατρική πράξη η οποία κρίνεται από το αρμόδιο ιατρό απαραίτητη για την υγεία του.

18) Διατάσει τα κατάλληλα μέτρα στην περίπτωση κρατούμενου απεργίας πείνας, ο οποίος περιέρχεται σε κατάσταση άμεσου κινδύνου ζωής ή σοβαρής και μόνιμης βλάβης της υγείας του, συνεκτιμώντας την προσωπικότητα του κρατουμένου, τις επιδιώξεις του και τη σταθερότητα της απόφασης του.

19) Προσδιορίζει, ύστερα από σχετική ιατρική γνωμάτευση, την αντιμετώπιση που επιβάλλει η νομική ή πραγματική κατάσταση των υπόδικων κρατουμένων.

20) Καλεί ιατρό κατάλληλη ειδικότητας για την εξέταση των κρατουμένων, όταν δεν υπηρετεί στο κατάστημα τέτοιος ιατρός.

21) Προβαίνει σε κάθε άλλη ενέργεια που προβλέπεται από τον εσωτερικό κανονισμό της φυλακής και παρακολουθεί την τήρηση του. Προβαίνει σε κάθε άλλη ενέργεια που προβλέπεται από τον εσωτερικό κανονισμό της φυλακής και παρακολουθεί την τήρηση του (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 7).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5. Εισαγωγή και διαβίωση κρατούμενων στα καταστήματα κράτησης

5.1 Εισαγωγή και τοποθέτηση κρατούμενων

Ο κρατούμενος κατά την είσοδο του στο κατάστημα κράτησης παραδίδει υποχρεωτικά στο λογιστήριο, χρήματα, βιβλιάρια τράπεζας, επιταγές και πιστωτικές κάρτες που φέρει μαζί το, καθώς και άλλα προσωπικά είδη προς ασφαλή φύλαξη. Επιπλέον υποβάλλεται σε έρευνα σωματική και προσωπικών ειδών εφόσον υπάρχουν υπόνοιες ότι ο συγκεκριμένος κρατούμενος φέρει απαγορευμένες ουσίες ή άλλα απαγορευμένα είδη στο κατάστημα κράτησης, επιτρέπεται με εντολή του εισαγγελέα – επόπτη η ενδοσωματική ή η ακτινολογική έρευνα. Σε επείγουσες περιπτώσεις όταν συναινεί ο κρατούμενος, εντολή για ενδοσωματική ή ακτινολογική έρευνα δίνεται από τον διευθυντή ή σε απουσία του από τον αρχιφύλακα και ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση ο εισαγγελέας – επόπτης.

Στην συνέχεια, ο κρατούμενος, πριν από την προσωρινή ή οριστική τοποθέτηση του σε συγκεκριμένο χώρο του καταστήματος, οδηγείται ενώπιον του αρχιφύλακα ή του αναπληρωτή του και καλείται να δηλώσει, εγγράφως και ενυπόγραφα α) αν επιθυμεί να ληφθούν μέτρα για την προσωπική του ασφάλεια, β) αν υπάρχουν κρατούμενοι με τους οποίους αντιμετωπίζουν προβλήματα ή γ) αν αντιθέτως συνδέεται με ορισμένους κρατούμενους. Στην συνέχεια ο κρατούμενος λαμβάνει οδηγίες ως προς το που θα διαμένει.

Επιπλέον του δίνεται η δυνατότητα κατά την εισαγωγή του να δηλώσει εγγράφως στο προσωπικό του τμήματος της κοινωνικής εργασίας ή όπου δεν υπάρχει στο της διοίκησης ότι δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να διορίσει

συνήγορο της επιλογής του για την υπεράσπιση του. Τέλος ο κρατούμενος ο οποίος δηλώνει ότι είναι άγαμος, σε διάσταση, διαζευγμένος ή στερείται οικογενειακού/ συγγενικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος, καλείται να υποδείξει πρόσωπο, το οποίο εμπιστεύεται και μπορεί να του συμπαρασταθεί κατά την διάρκεια της κράτησής του και να διευκολύνει την άσκηση των δικαιωμάτων του και την επικοινωνία του με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Μετά την αρχική επιλογή χώρου διαμονής από τον αρχιφύλακα ή τον αναπληρωτή του, την ακρόαση από τον διευθυντή, τον κοινωνικό λειτουργό ή άλλους υπαλλήλους του καταστήματος και την ιατρική εξέταση του, ο κρατούμενος τοποθετείται από τον αρχιφύλακα ή τον αναπληρωτή του σε συγκεκριμένο τμήμα και χώρο του καταστήματος κράτησης. Μετά την τοποθέτηση ο αρχιφύλακας ή ο αναπληρωτής ενημερώνει χωρίς καθυστέρηση το Συμβούλιο Φυλακής για να ελεγχθεί η ορθή εφαρμογή των αποφάσεων.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν διαπιστώνεται ότι υπάρχει ανάγκη ειδικής μεταχείρισης του κρατούμενου λόγω ιδίως διαφορών με άλλους συγκρατούμενους του, αυτοκαταστροφικών τάσεων, προβλημάτων υγείας, γενετήσιας ιδιαιτερότητας και εφόσον υπάρχουν υποδομές και στελέχωση είναι δυνατόν ο κρατούμενος να τοποθετηθεί σε ειδικό χώρο προστασίας με απόφαση του Συμβουλίου Φυλακής. Ο χώρος αυτός επιτηρείται συστηματικά ακόμα και με χρήση ηλεκτρονικών μέσων, εφόσον ενημερώνονται οι κρατούμενοι που τελούν υπό προστασία. Η τοποθέτηση γίνεται με σύμφωνη γνώμη ή έγκριση εκ των υστέρων του εισαγγελέα επόπτη ή του ιατρού, ανάλογα με την περίπτωση. Σε έκτακτες περιπτώσεις η τοποθέτηση του κρατούμενου σε ειδικό χώρο προστασίας γίνεται και από τον αρχιφύλακα ή τον επικεφαλής της βάρδιας και ενημερώνεται από το Συμβούλιο Φυλακής το οποίο εγκρίνει εκ των υστέρων (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 10).

5.2 Οργάνωση του χώρου των κρατουμένων

Το ωρολόγιο πρόγραμμα λειτουργίας του καταστήματος κράτησης για τους κρατούμενους είναι το εξής :

07:30: εγερτήριο – άνοιγμα κελιών και θαλάμων – καταμέτρηση κρατουμένων.

07:45: διανομή προγεύματος

08:00 – 12:00: άθληση, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε προγράμματα, ελεύθερος χρόνος.

12:00: διανομή γεύματος

12:15: μεσημβρινό κλείσιμο κελιών και θαλάμων – καταμέτρηση κρατουμένων

12:30 – 15:00: μεσημβρινή ανάπαυση

15:00: απογευματινό άνοιγμα καταστήματος

15:00 έως και μισή ώρα πριν την δύση του ηλίου, άθληση, εργασία, συμμετοχή σε προγράμματα, ελεύθερος χρόνος.

Μισή ώρα πριν την δύση του ηλίου: βραδινό κλείσιμο καταστήματος, διανομή δείπνου, τελική καταμέτρηση.

Επιτρέπεται η παραμονή κρατουμένων στις πτέρυγες με κλειστές κιγκλίδες κατά την χειμερινή περίοδο έως τις 20:30 και κατά την θερινή περίοδο έως τις 21:00. Μετά τις ώρες αυτές οι κρατούμενοι εγκλείονται στα κελιά ή στους θαλάμους μέχρι το επόμενο πρωί.

Η τήρηση του ωρολογίου προγράμματος είναι υποχρεωτική, κατ' εξαίρεση οι κρατούμενοι παραμένουν εκτός των κελιών και θαλάμων στις πτέρυγες με κλειστές κιγκλίδες:

1. Την 31^η Δεκεμβρίου έως τις 00:30 της 1^{ης} Ιανουαρίου.
2. Κατά τις καθιερωμένες θρησκευτικές, εθνικές και τοπικές αργίες κατά τις μεσημβρινές ώρες.

3. Σε ημέρες καύσωνα, όταν η θερμοκρασία υπερβαίνει τους 36⁰ c κατά τις μεσημβρινές ώρες.
4. Κατά τις μεσημβρινές ώρες και επί 1 – 2 πέραν του καθορισμένου νυκτερινού κλεισίματος όταν λαμβάνονται από την πολιτεία ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση καύσωνα.
5. Κατά τις αργίες και εξαιρέσιμες μέρες το ανωτέρω πρόγραμμα δεν περιλαμβάνει συμμετοχή σε προγράμματα και εκπαίδευση (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 8).

5.3 Επιτρεπόμενα είδη

Ο κρατούμενος μπορεί να έχει στο κελί ή στο θάλαμο του αντικείμενα ή είδη άμεσης και καθημερινής χρήσης τα οποία δεν υπερβαίνουν σε όγκο το μέγεθος μιας βαλίτσας κανονικού τύπου, χωρίς μεταλλικά ελάσματα. Ειδικότερα ο κρατούμενος επιτρέπεται να έχει:

1. ρουχισμό, υποδήματα, εσώρουχα, παντόφλες τα οποία σε αριθμό κρίνονται απολύτως απαραίτητα και εφόσον δεν έχουν εξαρτήματα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε εκδηλώσεις αυτοκαταστροφής, βίας κατά συγκρατούμενων, προσωπικού και τρίτων (καρφιά, αγκράφες κ.λπ.)
2. ρολόι χειρός εφόσον αυτό λειτουργεί, δακτύλιο αρραβώνα (βέρα) και ένα θρησκευτικό σύμβολο σύμφωνα με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του.
3. κρεμάστρες πλαστικές.
4. οδοντόβουρτσα, πλαστικές ξυριστικές μηχανές, χτένα πλαστική, αναπτήρα τύπου bic, εφόσον αυτός λειτουργεί.
5. μικρό ραδιόφωνο εφόσον αυτό λειτουργεί.
6. γυαλιά ηλίου ή οφθαλμικών παθήσεων.
7. μικρό νυχοκόπτη χωρίς μαχαιράκι.
8. μολύβια, στυλό, χαρτιά, βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά σε περιορισμένο αριθμό και εφόσον αυτά επιδέχονται ελέγχου.

9. σεντόνια, μαξιλαροθήκες, πετσέτες και κουβέρτες χωρίς φάσα.
10. πλαστικά σκεύη όπως κουτάλια, πιρούνια, τάπερ και μικρά θερμός εφόσον μπορούν να ελεγχθούν.
11. σακίδιο – τσάντα ταξιδιού από ύφασμα μαλακό, πλαστικό ή άλλο εύκαμπτο υλικό χωρίς διπλό πάτο και μεταλλικά υποστηρίγματα.
12. κάθε είδος που δύναται να προμηθευτεί από το πρατήριο του καταστήματος.
13. ελαστική ζώνη υποστήριξης της μέσης, ζώνη για κοίλη, πατερίτσες και άλλα ορθοπεδικά είδη ύστερα από άδεια του ιατρού του καταστήματος και εφόσον αυτά επιδέχονται έρευνας.
14. φάρμακα, κυρίως παθολογικά και παραφαρμακευτικά είδη ύστερα από άδεια του ιατρού του καταστήματος.
15. διάφορα άλλα αντικείμενα τα οποία εξυπηρετούν εκπαιδευτικούς, καλλιτεχνικούς και άλλους σκοπούς στο πλαίσιο της δημιουργικής αξιοποίησης του χρόνου του ύστερα από αίτηση του και άδεια του Συμβουλίου Φυλακής και εφόσον αυτά επιδέχονται έρευνας. (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 11)

5.4 Απαγορευμένα είδη

1. Ο κρατούμενος απαγορεύεται να φέρει μαζί του κατά την αρχική εισαγωγή στο κατάστημα τα ακόλουθα είδη:
 - a) Σαπούνια γενικά, σε στερεά και υγρή μορφή ή σκόνη.
 - b) Οδοντόκρεμα, αφρό ξυρίσματος, κρέμες σε διάφορες συσκευασίες και χρώματα.
 - c) Ραδιοκασετόφωνα, κασετόφωνα, μηχανήματα ψηφιακού ήχου, ραδιόφωνο, μικροϋπολογιστές, ηλεκτρονικά παιχνίδια, κινητά τηλέφωνα και ηλεκτρονικές ατζέντες.
 - d) Στυλό και μαρκαδόρους εφόσον δεν είναι δυνατό να ελεγχθούν.

e) Μαξιλάρια, στρώματα, παπλώματα, βελόντζες, κουβέρτες όμοιες με τις χορηγούμενες από την υπηρεσία.

f) Τσιγάρα και καπνό σε οποιαδήποτε συσκευασία.

g) Χαρτιά υγείας, χαρτοπετσέτες, πάνες, σερβιέτες.

h) Καλλυντικά κάθε είδους.

i) Υποδήματα δίσολα ή με αερόσολες και μπότες, εφόσον δεν είναι δυνατόν να ελεγχθούν χωρίς να χαλάσουν.

j) Μπουφάν ενισχυμένα με υαλοβάμβακα εφόσον δεν είναι δυνατόν να ελεγχθούν.

k) Στολές, φόρμες παραλλαγής και οποιαδήποτε άλλη ειδική περιβολή.

l) Οτιδήποτε θεωρηθεί από τον αρμόδιο υπάλληλο ότι δεν επιδέχεται μακροσκοπικού ελέγχου. Σε περίπτωση αμφισβήτησης αποφασίζει ο αρχιφύλακας.

2. Ο κρατούμενος απαγορεύεται να κατέχει στο κελί ή στο θάλαμο τα εξής είδη:

a) Τηλεκάρτες συνολικής αξίας άνω των 25€

b) Αιχμηρά ή άλλα αντικείμενα τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως όπλα.

c) Ναρκωτικές ή οινοπνευματώδεις ουσίες, συσκευές παρασκευής και αντικείμενα χρήσης αυτών.

d) Περιουσιακά στοιχεία ή είδη αποκλειστικής χρήσης συγκρατούμενων του.

e) Χρήματα, κοσμήματα, τιμαλφή και άλλα αντικείμενα πέρα των επιτρεπόμενων σύμφωνα με το άρθρο 11 του παρόντος.

f) Οποιοδήποτε είδος απαγορεύεται να έχει μαζί του κατά την είσοδο του στο κατάστημα και δεν χορηγείται από το πρατήριο καντίνα του καταστήματος και τον συμβεβλημένο προμηθευτή.

g) Ατομικά είδη ή άλλα των οποίων η κατοχή και η χρήση δεν επιτρέπεται, παραδίδονται στην αποθήκη προς φύλαξη. Στην αποθήκη παραδίδονται και είδη των οποίων η χρήση επιτρέπεται αλλά δεν χρησιμοποιούνται από τον κρατούμενο (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 12).

5.5 Χρημάτιο

Ο ατομικός λογαριασμός του κρατούμενου αποτελείται από χρήματα που φέρει ο ίδιος κατά την εισαγωγή του, εμβάσματα από επισκεπτήρια ή επιταγές από συγγενείς ή τρίτους προς αυτόν, αμοιβές για την εργασία του ή έπαθλα που απονέμονται ως χρηματικά βραβεία καθώς και συναφείς με την εργασία του ασφαλιστικές παροχές σε χρήμα, ωστόσο τα χρήματα αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν συνολικά το ποσό που ορίζεται κάθε φορά με Υπουργική Απόφαση.

Η απώλεια χρημάτων, κοσμημάτων, τιμαλφών, αξιών και κάθε άλλου αντικειμένου που έχει καταχωρηθεί σε ειδικά βιβλία, με εξαίρεση περιπτώσεις ανωτέρας βίας, βαρύνει τον αρμόδιο υπάλληλο του τμήματος οικονομικού του καταστήματος.

Το χρημάτιο σε περίπτωση θανάτου του κρατουμένου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για αποζημίωση του παθόντος ή για ικανοποίηση απαιτήσεων του κράτους ή για απόσβεση χρεών προς τρίτους. Μετά την πάροδο τριών μηνών από το θάνατο του κρατουμένου εάν τα χρήματα δεν έχουν ληφθεί από άτομα που τα δικαιούνται τότε παραδίδονται στο τμήμα παρακαταθηκών και δανείων προς φύλαξη.

Τέλος κατά την αποφυλάκιση ή μεταγωγή του κρατούμενου τα χρήματα, τα κοσμήματα, τα ρούχα και ότι άλλο του ανήκει, αποδίδονται στον ίδιο μετά την υπογραφή του σε σχετικά βιβλία. Σε περίπτωση που ο κρατούμενος δεν γνωρίζει, δεν μπορεί ή αρνείται να υπογράψει τα βιβλία στα οποία έχουν γίνει οι

σχετικές καταχωρήσεις, η βεβαίωση της αποδοχής των παραπάνω γίνεται με πράξη διαχειριστικής επιτροπής του καταστήματος. (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 13).

5.6 Σίτιση – Διατροφή

Η κατάλληλη διατροφή των κρατουμένων είναι υποχρέωση του κράτους. Η διαμόρφωση εναλλασσόμενων εβδομαδιαίων προγραμμάτων συσσιτίου των κρατουμένων γίνεται από τον ιατρό του καταστήματος σε συνεργασία με το Συμβούλιο Φυλακής με βάση τα πρότυπα που θέτουν οι υγειονομικές αρχές ή οι υγειονομικές σχολές ή τμήματα διαιτολογίας ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

Η ποιότητα και η γενική κατάσταση του παρασκευαζόμενου κατά την προηγούμενη παράγραφο συσσιτίου στα καταστήματα κράτησης ελέγχεται και παρακολουθείται καθημερινά από τον διευθυντή.

Κατά τον έλεγχο μπορεί να παρίσταται ιατρός οριζόμενος κατά περίπτωση από τον τοπικό ιατρικό σύλλογο. Η διανομή του συσσιτίου γίνεται σύμφωνα με το ημερήσιο πρόγραμμα του καταστήματος.

Ο ιατρός του καταστήματος καθορίζει με γραπτή γνωμάτευση ειδική δίαιτα ή συμπληρωματική τροφή σε άτομα ή κατηγορίες κρατουμένων που έχουν ανάγκη, όπως οι ασθενείς, οι γυναίκες σε εγκυμοσύνη, και οι υπερήλικες.

Πρόνοια λαμβάνεται κατά το δυνατό για ειδικά διαιτολόγια που επιβάλουν ορισμένες θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις.

Επιτρέπεται στον κρατούμενο να προμηθεύεται με δική του δαπάνη πρόσθετα τρόφιμα ή αγαθά για την ικανοποίηση των ατομικών του αναγκών με μεσολάβηση των υπηρεσιών του καταστήματος από τον ίδιο τον κρατούμενο επιτρέπεται και για λόγους υγείας με απόφαση του διευθυντή ύστερα από σύμφωνη γνώμη του ιατρού του καταστήματος λαμβανομένων υπόψη κατά περίπτωση των πραγματικών συνθηκών που επικρατούν σε αυτό

Η παράδοση ειδών διατροφής σε κρατούμενους κατά το επισκεπτήριο απαγορεύεται εκτός αν το επιτρέπει ο εσωτερικός κανονισμός του καταστήματος (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 32).

5.7 Ενδυμασία

Κάθε κρατούμενος φέρει την ατομική του ενδυμασία η οποία πρέπει να είναι ευπρεπής και καθαρή.

Η διεύθυνση του καταστήματος χορηγεί σε όσους κρατούμενους έχουν ανάγκη επαρκή ενδυμασία και υποδήματα ανάλογα με την εποχή του έτους. Η ενδυμασία αυτή δεν επιτρέπεται να έχει εξευτελιστικό ή ταπεινωτικό χαρακτήρα ούτε να φέρει ιδιαίτερα σημεία από τα οποία να προκύπτει η ιδιότητα του κρατουμένου.

Οι κρατούμενοι που εργάζονται σε αγροτικές ή βιοτεχνικές ομάδες ή εργαστήρια ή απασχολούνται σε άλλες εργασίες δικαιούνται να τους παρέχεται κατάλληλος ρουχισμός.

Οι κρατούμενοι που έχουν από την επαγγελματική ή άλλη ιδιότητα ιδιαίτερη στολή δεν επιτρέπεται να την φορούν στο κατάστημα.

Οι κρατούμενοι επιτρέπεται να χρησιμοποιούν δικά τους κλινοσκεπάσματα και πετσέτες. Η διεύθυνση του καταστήματος χορηγεί τα εν λόγω είδη σε όσους δεν διαθέτουν. Ο τύπος η ποιότητα και η ποσότητα των ειδών που παρέχονται καθορίζονται με απόφαση της αρμόδιας διεύθυνσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Οι κρατούμενοι υποχρεούνται να τηρούν καθαρά και φροντισμένα τα είδη ένδυσης και ρουχισμού. Η διεύθυνση του καταστήματος τους προμηθεύει τα αναγκαία προς τούτο μέσα. (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 33).

5.8 Ατομική υγιεινή και καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων

Στους νεοεισαγόμενους κρατούμενους, με μέριμνα του ιατρού, παρέχονται είδη υγιεινής όπως σαπούνι, βαμβάκι, αφρός ξυρίσματος, ξυριστικές μηχανές, σαμπουάν, οδοντόκρεμα και οδοντόβουρτσα. Σαπούνι και χαρτί υγείας παρέχεται καθ' όλη την διάρκεια της κράτησης τους, από την υπηρεσία. Ωστόσο τα λοιπά είδη παρέχονται μόνο στους άπορους κρατούμενους με μέριμνα της κοινωνικής υπηρεσίας. Οι κρατούμενοι με δικές τους δαπάνες μπορούν να πάρουν ατομικά είδη υγιεινής από το πρατήριο – καντίνα του καταστήματος ή από τον συμβεβλημένο προμηθευτή τροφίμων και λοιπών ειδών.

Σε κάθε κρατούμενο χορηγούνται: στρώμα, μαξιλαροθήκες, μαξιλάρι, δυο κουβέρτες, τέσσερα σεντόνια, δύο πετσέτες προσώπου, δύο πετσέτες μπάνιου. Αυτά τα είδη επιστρέφονται στην υπηρεσία κατά την ημέρα της μετακίνησης του από το κατάστημα για οποιοδήποτε λόγο. Επιτρέπεται στον κρατούμενο να χρησιμοποιεί τα δικά του είδη ανάλογα με τα είδη που χορηγεί η υπηρεσία, τα οποία παραθέσαμε παραπάνω, εφόσον ξηλωθούν τα στριφώματα. Τα ανωτέρω είδη πλένονται με μέριμνα της υπηρεσίας στο χώρο των πλυντηρίων από εργαζομένους κρατούμενους, υπό την επίβλεψη των εντεταλμένων υπαλλήλων.

Όλοι οι κρατούμενοι υποχρεούνται να τηρούν τους όρους ατομικής υγιεινής και καθαριότητας και να διατηρούν καθαρά τα είδη ρουχισμού, τα κλινοσκεπάσματα και τους χώρους διαβίωσης, έτσι για να επιτευχθεί αυτό παρέχεται ζεστό νερό καθημερινά στα λουτρά και στους χώρους πλύσης ρούχων.

Τέλος οι κοινόχρηστοι χώροι καθαρίζονται καθημερινά από τα συνεργεία των εργαζομένων καθαριστών κρατουμένων, υπό την επίβλεψη εντεταλμένων υπαλλήλων. Γενική καθαριότητα πραγματοποιείται μια φορά την εβδομάδα ενώ γενική απολύμανση, μυοκτονία, απεντόμωση κλπ. γίνεται τακτικά δύο φορές το χρόνο, από συμβεβλημένα ιδιωτικά συνεργεία. (Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 15).

5.9 Υγειονομική περίθαλψη

Η διεύθυνση εξασφαλίζει στους κρατούμενους ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη επιπέδου ανάλογο με αυτό του λοιπού πληθυσμού.

Κάθε κρατούμενος εξετάζεται από τον ιατρό του καταστήματος κατά την εισαγωγή του και εφεξής ανά εξάμηνο, μπορεί δε οποτεδήποτε να ζητήσει να εξετασθεί από τον ιατρό του καταστήματος ή και από ιατρό της επιλογής του. Σε περίπτωση χρόνιων παθήσεων δικαιούται να ζητήσει να τον παρακολουθεί ο θεράπων ιατρός του με παρουσία του ιατρού του καταστήματος. Η δαπάνη για τον ιατρό επιλογής του κρατούμενου επιβαρύνει τον ίδιο.

Αν σε συγκεκριμένο κατάσταση δεν υπηρετεί μόνιμο υγειονομικό προσωπικό οι ανάγκες καλύπτονται σε 24ωρη βάση με επισκέψεις εξωτερικών ιατρών και νοσοκόμων, που καλούνται από τον διευθυντή του καταστήματος και αμείβονται κατ' επίσκεψη από αυτόν.

Το ύψος της αμοιβής καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης ύστερα από γνώμη του πανελλήνιου ιατρικού συλλόγου.

Σε περίπτωση κατά την οποία δεν εξευρίσκεται ιατρός κατά τις προηγούμενες διατάξεις, ο αρμόδιος δικαστικός λειτουργός ύστερα από πρόταση του διευθυντή του καταστήματος καλεί τον κατάλληλο κατά ειδικότητα ιατρό από πίνακα επισκεπτών ιατρών και νοσοκόμων κατά ειδικότητες. Ο πίνακας αυτός περιλαμβάνει πρόσωπα που διαμένουν στην έδρα του καταστήματος και κατά προτίμηση αυτούς που υπηρετούν στις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.

Σε περίπτωση διαφωνίας του ιατρού του καταστήματος με τη διάγνωση ή τον τρόπο θεραπείας που προτείνει ο ιατρός επιλογής του κρατουμένου καλείται ο τοπικά αρμόδιος ιατροδικαστής ή ιατρός (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 27).

5.10 Κτιριακές εγκαταστάσεις

Τα καταστήματα κράτησης λειτουργούν σε αστικές περιοχές ή σε απόσταση από αυτές, ανάλογα προς τον ειδικότερο σκοπό για τον οποίο προορίζονται. Τα κτίρια των καταστημάτων κράτησης που προορίζονται για ημιελεύθερη διαβίωση δεν πρέπει να διακρίνονται κατά το δυνατό από τα υπόλοιπα κτίρια της περιοχής. Για όσα καταστήματα λειτουργούν μακριά από αστικές περιοχές, λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να μην δυσχεραίνεται η επικοινωνία των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης ανταποκρίνονται στους όρους υγιεινής, εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες ομαλής διαβίωσης των κρατουμένων και πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ασφαλούς και εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων. Ιδιαίτερα η κατασκευή και διαρρύθμιση τους εξασφαλίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό ηλιακό φως και ατμοσφαιρικό αέρα, με χρήση παραθύρων, θέρμανση, άνετη κυκλοφορία και χώρους κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του κάθε τόπου κράτησης.

Η δυναμικότητα των αυτοτελών καταστημάτων κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει τους τριακόσιους κρατούμενους. Σε συγκροτήματα κτιρίων τα οποία έχουν την δυνατότητα στέγασης μεγάλου αριθμού κρατουμένων μπορούν να δημιουργηθούν αυτοτελή καταστήματα ή τμήματα κράτησης, με ανεξάρτητη διεύθυνση, ιδιαίτερο προσωπικό και επαρκείς εγκαταστάσεις.

Τέλος, όλες οι διοικητικές, οικονομικές και υγειονομικές υπηρεσίες, καθώς και το προσωπικό φύλαξης, αν δεν εργάζονται σε αυτοτελή κτίρια βρίσκονται σε κάθε περίπτωση έξω από τους χώρους κράτησης (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 20).

5.11 Χώροι διαβίωσης κρατουμένων

Κάθε κατάσταση κράτησης ή τμήμα μπορεί να διαθέτει πτέρυγες, χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας ανάμεσα στους κρατούμενους. Οι πτέρυγες περιλαμβάνουν κελιά και κατ' εξαίρεση, θαλάμους ατομικότητας κατά προτίμηση μέχρι έξι άτομα.

Τα ατομικά κελιά έχουν χωρητικότητα τουλάχιστον 35 κυβικών μέτρων και διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Η τοποθέτηση σε αυτά και δεύτερου κρατούμενου επιτρέπεται μόνο για συγκεκριμένο περιορισμένο χρονικό διάστημα ή και μόνιμα, εφόσον η χωρητικότητα είναι τουλάχιστον 40 κυβικά μέτρα. Η διαβίωση του κρατουμένου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμα που ικανοποιείται εφόσον το επιβάλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος.

Επιπρόσθετα, τα κελιά που προορίζονται για πειθαρχικό περιορισμό, κτιριακά δεν διαφέρουν από τα υπόλοιπα κελιά και βρίσκονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος, ώστε να μην εμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του.

Όσον αφορά τους θαλάμους, πρέπει να διαθέτουν εμβαδόν τουλάχιστον 6 τ.μ. για κάθε κρατούμενο και να είναι εξοπλισμένα με αντίστοιχα κρεβάτια, ντουλάπες, καθώς και ανάλογης επιφάνειας τραπέζι ή τραπέζια με ισάριθμα καθίσματα.

Τα ατομικά κελιά και οι θάλαμοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις θέρμανσης και υγιεινής. Κάθε εγκατάσταση υγιεινής των θαλάμων δεν πρέπει να εξυπηρετεί περισσότερους από τρεις κρατούμενους. Η ύπαρξη λουτρού στα κελιά και στους θαλάμους δεν είναι αναγκαία, αν υπάρχει ικανός αριθμός ιδιαίτερων εγκαταστάσεων λουτρών με θερμό και κρύο νερό, για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα.

Επιπλέον, κάθε κατάσταση κράτησης διαθέτει, εκτός από τους χώρους διοίκησης, επαρκείς χώρους και εγκαταστάσεις για ιατρικές καταστάσεις, αναρρωτήριο, εργαστήρια, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμό, αίθουσα εκδηλώσεων

και διαλέξεων και ανοικτούς χώρους αυλισμού και αθλοπαιδιών, των κρατούμενων.

Τέλος η διακόσμηση των ατομικών κελιών ή των θαλάμων γίνεται από τους κρατούμενους, εφόσον κατά την κρίση της διεύθυνσης του καταστήματος δεν διαταράσσεται η συμβίωση και δεν εμποδίζεται ο έλεγχος προς την τήρηση των όρων ασφάλειας του καταστήματος. (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 21).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

6. Μορφωτικά προγράμματα και ελεύθερος χρόνος κρατουμένων – επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον – δικαιώματα και υποχρεώσεις

6.1 Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και εργασία των κρατουμένων

1. Η εκπαίδευση των κρατουμένων αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, καθώς και στην επαγγελματική κατάρτισή τους .

2. Για το σκοπό αυτό λειτουργεί, όπου είναι δυνατό, μονοθέσιο δημοτικό σχολείο, υπαγόμενο στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ρυθμιζόμενο από τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων σχολείων. Το Συμβούλιο Φυλακής οργανώνει με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων, προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, μαθητείας και εξειδίκευσης.

3. Οι παρεχόμενοι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους των σχολών της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης, χωρίς να προκύπτει από το κείμενό τους ότι αποκτήθηκαν σε κατάσταση κράτησης.

4. Ειδικά μέτρα λαμβάνονται για την εκπαίδευση των αλλοδαπών κρατουμένων, εφόσον αυτό είναι εφικτό στο συγκεκριμένο κατάστημα.

5. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τους νεαρούς κρατούμενους.

6. Όσοι έχουν συμπληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές στη δευτεροβάθμια ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με εκπαιδευτικές άδειες, σύμφωνα με το άρθρο 58.

7. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, οι εργασίες που ανατίθενται στον κρατούμενο είναι κατά το δυνατό συναφείς με το αντικείμενο της εκπαίδευσής του.

8. Σε περίπτωση επιτυχούς αποπεράτωσης ολοκληρωμένου κύκλου σπουδών τρίμηνης τουλάχιστον διάρκειας, ο κρατούμενος σύμφωνα με το άρθρο 46, ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής.

9. Η εκπαίδευση των κρατουμένων δεν αναστέλλεται σε περίπτωση μεταγωγής ή επιβολής πειθαρχικής ποινής, όταν αυτό είναι δυνατό. Αν επιβληθεί πειθαρχικός περιορισμός κατά τη διάρκεια των σπουδών του συγκεκριμένου κρατούμενου, η έκτιση του μέτρου μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια των διακοπών ή αργιών.

(Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 20).

Στο Αναμορφωτικό Σχολείο λειτουργεί αναγνωστήριο εφοδιασμένο με βιβλία κατάλληλα για ανάγνωση από τους τροφίμους. Προϊσταται στο αναγνωστήριο ένας από τους διδασκάλους της σχολής, ο οποίος φροντίζει για την καλή συντήρηση των βιβλίων και επιβλέπει την τάξη και την πειθαρχία στο χώρο. Η σιωπή είναι υποχρεωτική. Οι αναγνώστες προσέρχονται τις ώρες που είναι αφιερωμένες στην ανάγνωση. Τα βιβλία παραδίδονται από το διδάσκαλο στους τροφίμους ανάλογα με την ηλικία και τη διανοητική ανάπτυξη. Απαγορεύεται η εξαγωγή των βιβλίων. Ο διδάσκαλος καταγγέλλει τους τροφίμους που φθείρουν τα βιβλία, προς τιμωρία και αποζημίωση.

Με σκοπό την ολοκληρωμένη μόρφωση των τροφίμων γίνεται και διδασκαλία με μορφή διαλέξεων, σε ιδιαίτερη αίθουσα του ιδρύματος. Επίσης, γίνεται και διδασκαλία δράματος ή θεατρική παράσταση ή χρήση κινηματογραφικών ταινιών με σκοπό την αναψυχή των τροφίμων.

(Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

6.2 Σωματική άσκηση – άθληση

1. Για τη διατήρηση της φυσικής και ψυχικής υγείας των κρατουμένων διατίθενται χρόνος μιας τουλάχιστον ώρας καθημερινά για να περιπατούν ή να ασχολούνται με ατομικές ασκήσεις στο προαύλιο του καταστήματος ή σε ανοικτό χώρο προστατευόμενο από τις καιρικές μεταβολές.

2. Για τη σωματική άσκηση των κρατουμένων δημιουργούνται χώροι εσωτερικοί (γυμναστήριο) ή εξωτερικοί (γήπεδα), κατάλληλα διαμορφωμένοι και εξοπλισμένοι για ατομική ή ομαδική άσκηση.

3. Τα προγράμματα άσκησης και άθλησης οργανώνουν και επιβλέπουν γυμναστές. Ο ιατρός του καταστήματος ελέγχει την ικανότητα κάθε κρατουμένου να συμμετάσχει στα εν λόγω προγράμματα.

4. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, ύστερα από εισήγηση του Κ.Ε.Σ.Φ., καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία για τη διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων παιδαγωγικού, ψυχαγωγικού, αθλητικού ή άλλων παρόμοιου χαρακτήρα από κρατούμενους διαφόρων καταστημάτων κράτησης ή τμημάτων τους ή και για την πραγματοποίηση ετήσιων αθλητικών εκδηλώσεων με φορείς εκτός καταστήματος. (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 36).

6.3 Ενημέρωση

1. Κάθε κρατούμενος έχει δικαίωμα να ενημερώνεται με εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές. Το Συμβούλιο Φυλακής προσδιορίζει τις λεπτομέρειες άσκησης του εν λόγω δικαιώματος, όπως τόπο, χρόνο και διαδικασία.

2. Το Συμβούλιο Φυλακής, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Εκπαίδευσης Κρατουμένων, διοργανώνει διαλέξεις σε κρατούμενους από μέλη Α.Ε.Ι., Α.Τ.Ε.Ι., επιστημονικών, επαγγελματικών, πολιτιστικών και κοινωνικών φορέων.

3. Ενθαρρύνονται οι ομαδικές συζητήσεις των κρατουμένων με τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων, οι οποίοι τις διοργανώνουν και τις διευθύνουν.

4. Η αυτομόρφωση των κρατουμένων διευκολύνεται από τον Σύμβουλο Εκπαίδευσης Κρατουμένων, ο οποίος και οργανώνει χώρους για αναγνωστήριο, καθώς και για δανειστική βιβλιοθήκη διαρκώς εμπλουτιζόμενη με λογοτεχνικά, επαγγελματικά και επιστημονικά βιβλία. Όπου είναι δυνατό, η βιβλιοθήκη αυτή αποτελεί παράρτημα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης.

5. Στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του καταστήματος κράτησης καθορίζονται οι όροι λειτουργίας της βιβλιοθήκης και οι προϋποθέσεις της εκτός καταστήματος προμήθειας βιβλίων από κρατούμενους. (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 37).

6.4 Ψυχαγωγία – Ελεύθερος χρόνος

1. Οι κρατούμενοι συμμετέχουν προαιρετικά στις ομαδικές ή ατομικές ψυχαγωγικές ή καλλιτεχνικές εκδηλώσεις τις οποίες οργανώνει το Συμβούλιο Φυλακής σε κατάλληλα διαμορφωμένο εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο του καταστήματος.

2. Σε κάθε κελί ή θάλαμο υπάρχει μία τουλάχιστον συσκευή τηλεόρασης το ωράριο λειτουργίας της οποίας είναι ελεύθερο με την προϋπόθεση ότι δεν παρενοχλούνται οι συγκρατούμενοι και δεν δημιουργούνται εντάσεις μεταξύ τους.

3. Ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου Φυλακής μπορεί να τοποθετηθεί συνδρομητικό κανάλι για την προβολή αθλητικών γεγονότων ή ταινιών ψυχαγωγικού ή μορφωτικού περιεχομένου. Η σχετική δαπάνη καλύπτεται από τους ενδιαφερόμενους κρατουμένους.

4. Οι κρατούμενοι μπορεί να χρησιμοποιούν, ύστερα από έλεγχο της υπηρεσίας, μικρό ραδιόφωνο ή ιδιωτική συσκευή τηλεόρασης με ακουστικά, προκειμένου να μην παρενοχλούνται οι συγκρατούμενοί τους.

5. Απαγορεύεται η κατοχή και χρήση μηχανημάτων μετάδοσης και αναπαραγωγής ήχου από μαγνητικές ταινίες και σύμπηκτους δίσκους.

6. Απαγορεύεται η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και παιχνιδιών, εκτός εάν υπάρχουν ειδικοί εκπαιδευτικοί λόγοι ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου Φυλακής. Στους χώρους κράτησης απαγορεύεται απολύτως η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και παιχνιδιών.

(Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 19).

6.5 Άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων

Η θρησκευτική αγωγή είναι προαιρετική και περιλαμβάνει το δικαίωμα του κρατουμένου να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να επικοινωνεί με αναγνωρισμένο εκπρόσωπο του θρησκεύματος ή του δόγματός του. Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία ασκήσεως των παραπάνω δικαιωμάτων καθορίζονται στον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος.

Ο κρατούμενος κατά την εισαγωγή του στο κατάστημα ερωτάται και δηλώνει, αν το επιθυμεί, το θρήσκευμα ή το δόγμα στο οποίο ανήκει.

Σε κάθε κατάστημα υπάρχει ναός ή κατάλληλος χώρος στον οποίο όσοι από τους κρατούμενους επιθυμούν παρακολουθούν τη θεία λειτουργία ή άλλες εκδηλώσεις θρησκευτικής λατρείας.

Κρατούμενοι οι οποίοι βρίσκονται σε ειδικούς χώρους κράτησης ή σε θεραπευτικά καταστήματα, μπορούν να δέχονται επίσκεψη ιερέα για εκπλήρωση θρησκευτικών καθηκόντων.

Ο ιερέας ως εκπρόσωπος θρησκεύματος ή δόγματος, καλείται από το Συμβούλιο Φυλακής για να εκφράσει τη γνώμη του σε θέματα που άπτονται του λειτουργήματος του. (Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 39).

6.6 Επισκέψεις

1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να δέχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού, διάρκειας το λιγότερο μισής ώρας καθώς και επισκέψεις του συνηγόρου του χωρίς αριθμητικό ή χρονικό περιορισμό με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου.

2. Το Συμβούλιο Φυλακής μπορεί από δική του πρωτοβουλία ή μετά από γραπτή ή προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας ή μετά από αίτημα κρατουμένου, να επιτρέπει την επίσκεψη και άλλων ατόμων ή συλλόγων, που εκτιμάται ότι δεν θα ασκήσουν δυσμενή επίδραση στον κρατούμενο. Εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, μέλη επιστημονικών εταιριών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων συλλόγων επισκέπτονται κρατούμενους ύστερα από άδεια του Συμβουλίου Φυλακής. Το Συμβούλιο Φυλακής ενημερώνει σχετικά τον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο οποίος εντός τριών ημερών εγκρίνει ή απορρίπτει τη χορήγηση άδειας.

3. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει μόνο οπτικός έλεγχος. Οι επισκέψεις συζύγων και τέκνων των κρατουμένων πραγματοποιούνται σε ιδιαίτερο κατάλληλο χώρο του καταστήματος.

4. Ο μέγιστος αριθμός των επισκέψεων, η διάρκεια και ο τρόπος επικοινωνίας, ο έλεγχος των επισκεπτών για λόγους ασφαλείας, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος.

5. Σε περίπτωση απαγόρευσης ή περιορισμού ή μη πραγματοποίησης των επισκέψεων, κάθε κρατούμενος μπορεί να προσφύγει στον αρμόδιο δικαστικό λειτουργό.

6. Σε αλλοδαπούς κρατούμενους παρέχονται όλες οι δυνατές διευκολύνσεις για να επικοινωνούν με τους διπλωματικούς ή προξενικούς εκπροσώπους του κράτους του οποίου φέρουν την υπηκοότητα ή με άλλα πρόσωπα τα οποία κατά

την κρίση του Συμβουλίου Φυλακής, συμβάλλουν στην εξομάλυνση των ειδικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την κράτησή τους. Οι κρατούμενοι που προέρχονται από κράτη τα οποία δεν έχουν διπλωματικούς ή προξενικούς εκπροσώπους στη χώρα καθώς και οι πρόσφυγες και οι απάτριδες, μπορούν να απευθύνονται στο διπλωματικό εκπρόσωπο του κράτους το οποίο έχει αναλάβει τα συμφέροντά τους ή σε οποιαδήποτε άλλη εθνική αρχή ή σε διεθνή οργάνωση της οποίας η αποστολή είναι να υπερασπίζεται τα συμφέροντα αυτά.

(Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 52).

6.7 Τηλεφωνική επικοινωνία

1. Η τηλεφωνική επικοινωνία των κρατουμένων πραγματοποιείται μόνο με τα άτομα που έχουν άδεια επίσκεψης από καρτοτηλέφωνα τοποθετημένα με ευθύνη της υπηρεσίας στο εσωτερικό των πτερύγων, σε αριθμό ικανό να εξυπηρετεί τις ανάγκες των κρατουμένων και σε ώρες πρωινές ή απογευματινές, όταν τα κελιά και οι θάλαμοι είναι ανοικτοί. Ο χρόνος χρήσης των καρτοτηλεφώνων πρέπει επίσης να είναι τέτοιος ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες όλων των κρατουμένων.

2. Σε περιπτώσεις συνωστισμού κρατουμένων στο χώρο των τηλεφωνικών συσκευών ή κατάχρησης των καρτοτηλεφώνων, με ημερησία διαταγή του διευθυντή ορίζεται ανώτατος χρόνος χρήσης τους ανά κρατούμενο.

3. Σε περιπτώσεις έκτακτων συμβάντων που αφορούν συγγενείς των κρατουμένων (θάνατος, ασθένεια κλπ.), μετά από επιβεβαίωση του γεγονότος από την υπηρεσία, ο ενδιαφερόμενος κρατούμενος διευκολύνεται να επικοινωνήσει οποιαδήποτε ώρα τηλεφωνικά με τους συγγενείς του.

4. Απαγορεύεται η χρήση κινητών τηλεφώνων από κρατούμενους καθώς και η τηλεφωνική επικοινωνία των κρατουμένων από οποιοδήποτε τηλέφωνο από τον εξωτερικό χώρο του καταστήματος.

5. Οι κρατούμενοι εφοδιάζονται από το πρατήριο – καντίνα του καταστήματος τηλεκάρτες συνολικής αξίας ως 25 Ευρώ, τις οποίες χρεώνονται προσωπικά και τις επιστρέφουν κενές μονάδων προκειμένου να προμηθευτούν άλλες.

6. Δεν επιτρέπεται η χορήγηση τηλεφωνικών καρτών στους κρατούμενους από επισκέπτες ούτε η ανταλλαγή τηλεφωνικών καρτών μεταξύ κρατουμένων. Δεν επιτρέπεται επίσης η κατοχή καρτών μεγαλύτερης συνολικής αξίας από την προβλεπόμενη στην προηγούμενη παράγραφο. Εάν διαπιστωθεί ότι κρατούμενος κατέχει αδικαιολόγητα ενεργείς τηλεφωνικές κάρτες συνολικής αξίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη, αυτές δεσμεύονται και ασκείται πειθαρχικός έλεγχος.

(Εσωτερικός κανονισμός φυλακής, άρθρο 22).

6.8 Αλληλογραφία

1. Η επικοινωνία των κρατουμένων με αλληλογραφία πραγματοποιείται με τα άτομα του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντός τους κατά την έννοια του άρθρου 51 Σωφρονιστικού Κώδικα καθώς και με συνηγόρους, δημόσιες εθνικές αρχές, διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις και διπλωματικούς και προξενικούς εκπροσώπους που έχουν αναλάβει ή υπερασπίζονται τα συμφέροντα των κρατουμένων.

2. Ο ταχυδρόμος υπάλληλος του καταστήματος διεκπεραιώνει την υπηρεσιακή αλληλογραφία, διακινεί επιστολές και επιταγές που προορίζονται για τους κρατούμενους και φροντίζει ώστε αυτά να παραδίδονται αυθημερόν στους παραλήπτες.

3. Οι κρατούμενοι καλούνται να παραλάβουν επιστολές ή επιταγές που απευθύνονται προς αυτούς.

4. Σε περίπτωση γραπτής άρνησης παραλαβής επιστολής ή αποδοχής επιταγής από κρατούμενο, αυτά επιστρέφονται την επόμενη ημέρα στον

αποστολέα εφόσον υπάρχουν στοιχεία. Ειδάλλως, κρατούνται για να παραδοθούν μετά την αποφυλάκιση του παραλήπτη.

5. Όλες οι επιστολές ελέγχονται από ειδικό μηχάνημα ανίχνευσης και στην συνέχεια ανοίγονται και ελέγχονται χωρίς μηχάνημα παρουσία του παραλήπτη.

6. Η αλληλογραφία μεταξύ κρατουμένων απαγορεύεται, εκτός εάν το Συμβούλιο Φυλακής κρίνει ότι θα ασκήσει ευμενή επίδραση στους κρατούμενους αυτούς.

(Εσωτερικός κανονισμός φυλακών, άρθρο 23).

6.9 Άδειες κρατούμενων

1. Στους κρατούμενους χορηγούνται τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές άδειες απουσίας από τα καταστήματα κράτησης, σύμφωνα με τις επόμενες διατάξεις.

2. Ο χρόνος των αδειών θεωρείται χρόνος έκτισης της ποινής.

3. Από την εφαρμογή των ρυθμίσεων που ακολουθούν εξαιρούνται κρατούμενοι στους οποίους έχουν επιβληθεί μέτρα ασφαλείας κατά το άρθρο 69 του Ποινικού Κώδικα ή εκτίουν ποινή για το έγκλημα της έσχατης προδοσίας.

4. Μόνη η ιδιότητα του αλλοδαπού, του αστέγου ή του στερούμενου οικογενείας δεν αποκλείει τη χορήγηση άδειας.

5. Η απόρριψη αίτησης για χορήγηση αδειάς γίνεται με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου οργάνου. Νέα αίτηση για χορήγηση τακτικής ή εκπαιδευτικής άδειας δεν επιτρέπεται πριν παρέλθουν δύο μήνες από την οριστική απόρριψη της προηγούμενης.

6. Σε περίπτωση δεύτερης συνεχόμενης απόρριψης της αίτησης για χορήγηση αδειάς, ο κρατούμενος δικαιούται να προσφύγει στα Δικαστήρια Εκτέλεσης Ποινών ως Συμβούλιο, μέσα σε δέκα ημέρες από την κοινοποίηση σε αυτόν της απορριπτικής απόφασης.

7. Η άδεια μπορεί να ανακληθεί όταν ο κρατούμενος παραβιάσει τους όρους υπό τους οποίους χορηγήθηκε ή διωχθεί για αξιόποινή πράξη τουλάχιστον σε βαθμό πλημμελήματος.

8. Κρατούμενος που δεν επιστρέφει στο κατάστημα κράτησης μετά τη λήξη ή ανάκληση χορηγηθείσης αδειάς, χωρίς να έχει προβεί σε έγκαιρη και ακριβή ενημέρωση και παραδεκτή δικαιολόγηση προς την υπηρεσία του καταστήματος, δεν δικαιούται νέα τακτική ή εκπαιδευτική άδεια πριν από την πάροδο ενός έτους από την επιστροφή ή σύλληψή του.

(Σωφρονιστικός κώδικας, άρθρο 54).

6.10 Δικαιώματα κρατουμένων

Κατά την εκτέλεση της ποινής ή την για οποιονδήποτε άλλο λόγο εισαγωγή και παραμονή των κρατουμένων στο κατάστημα, βάσει εγγραφής παραγγελίας αρμόδιου οργάνου συνοδευόμενης από σχετικό νόμιμο τίτλο, δεν περιορίζεται κανένα άλλο ατομικό δικαίωμα αυτών εκτός "από το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία". Όλοι οι κρατούμενοι μπορούν να ασκούν τα δικαιώματα που τους αναγνωρίζουν το Σύνταγμα και οι ειδικοί κατά περίπτωση κανόνες δικαίου, αυτοπροσώπως ή με αντιπρόσωπο. Ειδικότερα οι κρατούμενοι δικαιούνται:

- 1) Να τους διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειάς τους.
- 2) Να μην τυγχάνουν καμιάς διακριτικής μεταχείρισης. Ειδική μεταχείριση ως προς τις συνθήκες κράτησης, την τοποθέτηση σε εργασία κλπ. δικαιολογείται μόνο για άτομα με ειδικές ανάγκες ή έχοντα προβλήματα υγείας.
- 3) Να αναφέρονται εγγράφως σε κάθε δημόσια αρχή, εντός ή εκτός καταστήματος κράτησης και να ζητούν έννομη προστασία από τα δικαστήρια.
- 4) Να απευθύνουν αναφορές ή επιστολές σε διεθνείς οργανισμούς οι οποίες διαβιβάζονται από την διεύθυνση του καταστήματος χωρίς να ελέγχεται

το περιεχόμενό τους, το αργότερο εντός τριών ημερών από την πρωτοκόλλησή τους σε ιδιαίτερο βιβλίο, (Εσωτερικός κανονισμός φυλακών, άρθρο 31).

5) Να ζητούν νομική βοήθεια, όταν βρίσκονται σε τεκμηριωμένη οικονομική αδυναμία πρόσβασης στη δικαιοσύνη σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 33 του παρόντος.

6) Να ψηφίζουν κατά τις βουλευτικές εκλογές και τις εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε εκλογικό τμήμα εντός του καταστήματος, εφόσον δεν τους έχει επιβληθεί αμετάκλητα παρεπόμενη ποινή στέρησης των πολιτικών τους δικαιωμάτων.

7) Να διαβιούν σε ατομικό κελί εφόσον το επιβάλλουν οι ανάγκες τους και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος.

8) Να απολαμβάνουν ιατρικής και φαρμακευτικής περίθαλψης ανάλογου επιπέδου με αυτό του λοιπού πληθυσμού.

9) Να εξετάζονται από τον ιατρό του καταστήματος κατά την εισαγωγή τους και στη συνέχεια ανά εξάμηνο ή όποτε το ζητήσουν.

10) Να παρακολουθούνται, εάν το επιθυμούν, από θεράποντες ιατρούς της επιλογής τους με παρουσία του ιατρού του καταστήματος και με δικές τους δαπάνες.

11) Να καλούν τον ιατρό του καταστήματος ή ιατρό της επιλογής τους για τη διαπίστωση της κατάστασης της σωματικής, ψυχικής και πνευματικής τους υγείας, όταν κατέρχονται σε απεργία πείνας.

12) Να καλείται ο τοπικά αρμόδιος ιατροδικαστής ή ιατρός σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ.4 Σωφρονιστικού Κώδικα σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ ιατρού του καταστήματος και του ιατρού της επιλογής των κρατουμένων.

13) Να παραπέμπονται για νοσηλεία σε θεραπευτικό κατάστημα κρατουμένων ή σε δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή άλλο θεραπευτήριο, αν δεν είναι δυνατή η νοσηλεία τους στο κατάστημα όπου κρατούνται.

14) Να αρνούνται, εφόσον δεν συναινούν, να υποβληθούν σε κάθε είδους ιατρική ή εργαστηριακή εξέταση, ιατροχειρουργική παρέμβαση ή θεραπευτική

αγωγή, εκτός εάν υπάρχει υπόνοια μεταδοτικού νοσήματος που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υγεία των λοιπών κρατουμένων.

15) Να μην υποβάλλονται, ακόμη και αν συναινούν, σε ιατρικά ή συναφή πειράματα που θέτουν σε κίνδυνο την ζωή και την υγεία τους ή προσβάλλουν την αξιοπρέπεια και την προσωπικότητά τους.

16) Να εισάγονται σε ειδικό τμήμα νοσηλείας του καταστήματος κράτησης ή σε θεραπευτικό κατάστημα κράτησης, αν ασθενήσουν ή παρουσιάσουν έντονα προβλήματα ψυχικής υγείας.

17) Να λαμβάνουν κατάλληλη διατροφή από το κράτος, τρεις φορές την ημέρα, βάσει εναλλασσόμενων εβδομαδιαίων προγραμμάτων συσσιτίου.

18) Να προμηθεύονται εφ' όσον το επιθυμούν, με δικές τους δαπάνες, πρόσθετα τρόφιμα ή άλλα επιτρεπόμενα είδη από το πρατήριο – καντίνα ή το κυλικείο ή τον επιλεγμένο προμηθευτή του καταστήματος.

19) Να καλύπτονται οι ανάγκες ειδικής διαίτας ή συμπληρωματικής τροφής για λόγους υγείας, ύστερα από γραπτή γνωμάτευση του ιατρού του καταστήματος ή να προμηθεύονται, σύμφωνα με τα παραπάνω, είδη και να παρασκευάζουν φαγητό με απόφαση του διευθυντή κατόπιν σύμφωνης γνώμης του ιατρού.

20) Να φέρουν ατομική ενδυμασία της επιλογής τους και, όσοι έχουν ανάγκη να λαμβάνουν επαρκή ενδυμασία και υποδήματα με μέριμνα της διεύθυνσης του καταστήματος. Οι εργαζόμενοι να λαμβάνουν επίσης ρουχισμό, ανάλογα με το αντικείμενο της εργασίας τους.

21) Να ενημερώνονται με εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, να έχουν πρόσβαση σε δανειστική βιβλιοθήκη του καταστήματος και να προμηθεύονται βιβλία εκτός καταστήματος.

22) Να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και να επικοινωνούν με αναγνωρισμένους εκπροσώπους του θρησκευματος και του δόγματός τους. Η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων γίνεται τακτικά, στον ναό ή άλλο

κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο του καταστήματος, μετά από απόφαση του Συμβουλίου Φυλακής.

23) Να ζητούν, και αν κριθεί αναγκαίο να παρευρίσκονται σε συνεδρίαση του Συμβουλίου Φυλακής που τους αφορά. Επίσης να καλούνται ενώπιον του αρμοδίου για τη χορήγηση των αδειών οργάνου για την παροχή των αναγκαίων διευκρινίσεων.

24) Να έχουν μαζί τους το/α παιδί/ά τους, αν είναι μητέρες, μέχρις ότου γίνει/ουν 3 ετών. Εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν, να τοποθετούνται σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο.

25) Να ζητούν τη διενέργεια κάθε σωματικής έρευνας σε ιδιαίτερο χώρο από 2 υπαλλήλους του ίδιου φύλου και κατά τρόπο που να μη θίγει την αξιοπρέπειά τους.

26) Να περπατούν ή να ασκούνται ατομικά στο προαύλιο τουλάχιστον μία ώρα την ημέρα.

27) Να έχουν ατομικό λογαριασμό που σχηματίζεται από α) τα χρήματα που έφεραν μαζί τους οι ίδιοι ή που β) κατά τη διάρκεια της κράτησης, κατέθεσαν συγγενείς ή άλλοι ή γ) απέκτησαν οι ίδιοι με την εργασία τους.

28) Να υπάγονται σε ασφάλιση του ΙΚΑ κατά του κινδύνου ατυχήματος, αν εργάζονται σε ορισμένες θέσεις ή παρακολουθούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.

29) Να δέχονται, εφόσον το επιθυμούν, επισκέψεις συζύγου και συγγενών μέχρι 4^{ου} βαθμού τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.

30) Να διευκολύνονται από τις υπηρεσίες του καταστήματος, αν είναι αλλοδαποί, να επικοινωνούν με διπλωματικούς ή προξενικούς εκπροσώπους του κράτους της ιθαγένειάς τους ή άλλου σχετικού.

31) Να επικοινωνούν με τηλέφωνο που βρίσκεται σε κοινόχρηστο χώρο του καταστήματος, όπως ορίζει το Συμβούλιο Φυλακής και ο παρών Εσωτερικός Κανονισμός καθώς και να στέλνουν γράμματα ή τηλεγραφήματα, όπως ορίζει ο Σωφρονιστικός Κώδικας και ο παρών εσωτερικός κανονισμός,

χωρίς να ελέγχεται το περιεχόμενο οποιασδήποτε επικοινωνίας, εκτός και αν ο έλεγχος γίνεται για λόγους ασφαλείας ή διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

32) Να προσφεύγουν στον αρμόδιο εισαγγελέα, αν υπάρξουν εμπόδια στο επισκεπτήριό τους ή στην τηλεφωνική ή άλλη επικοινωνία τους.

33) Να ζητούν την κάλυψη των δαπανών επικοινωνίας από την υπηρεσία, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν οι ίδιοι αυτή τη δυνατότητα και η υπηρεσία μπορεί να ανταποκριθεί.

34) Να ζητούν τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές άδειες και σε περίπτωση δεύτερης συνεχόμενης απόρριψης της αίτησής τους να προσφεύγουν στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής μέσα σε δέκα ημέρες από την κοινοποίηση της απορριπτικής απόφασης.

35) Να συνεχίζουν την προηγούμενη επαγγελματική τους απασχόληση ή να εργάζονται εντός του καταστήματος ή να εργάζονται εκτός καταστήματος κράτησης, εφόσον υπάρχει ειδικός χώρος ημιελεύθερης διαβίωσης και τους χορηγηθεί ειδική άδεια.

36) Να προσφεύγουν στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής εντός δέκα ημερών από την κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίπτεται αίτηση για άδεια ημιελεύθερης διαβίωσης ή ανακαλείται ή άδεια.

37) Να ειδοποιούνται εγγράφως για το πειθαρχικό παράπτωμα για το οποίο κατηγορούνται και να καλούνται από το αρμόδιο όργανο για υπεράσπιση και απολογία με διερμηνέα, εάν δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα.

38) Να προσφεύγουν κατά των αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου εντός πέντε ημερών στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής.

39) Να ζητούν την μεταγωγή τους σε άλλο κατάστημα κράτησης για λόγους προσωπικούς, οικογενειακούς, εκπαιδευτικούς και για τοποθέτηση σε εργασία.

40) Να λαμβάνουν γνώση, προφορικά ή με χορήγηση αντιγράφων, αυτοπροσώπως ή με νόμιμο εκπρόσωπό τους, των μητρώων και ατομικών δελτίων που τηρούνται στο κατάστημα σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 2-5 Σωφρονιστικού Κώδικα καθώς και του μητρώου ιατρικών εξετάσεών τους.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 31)

6.11 Υποχρεώσεις κρατουμένων

Οι κρατούμενοι έχουν μόνο τις υποχρεώσεις και τους περιορισμούς των δικαιωμάτων τους που προβλέπονται ρητά στον Σωφρονιστικό Κώδικα και στις κατ' εξουσιοδότησή του εκδιδόμενες κανονιστικές πράξεις. Ειδικότερα οι κρατούμενοι υποχρεούνται:

1) Να υποβάλλονται στην εκτέλεση της απόφασης, του βουλεύματος ή άλλου νόμιμου τίτλου βάσει του οποίου κρατούνται.

2) Να συμμορφώνονται με τις νόμιμες οδηγίες και εντολές του προσωπικού, ώστε να εξασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος και η ασφάλεια προσώπων και εγκαταστάσεων. Ιδιαίτερα υποχρεούνται: α) να τηρούν το ωρολόγιο πρόγραμμα του καταστήματος, β) να κινούνται στις εκτός χώρων κράτησης εγκαταστάσεις του καταστήματος μόνον ύστερα από άδεια ή με συνοδεία και γ) να μην επικοινωνούν με κρατούμενους άλλων πτερύγων και τμημάτων του καταστήματος ή και άλλων καταστημάτων κράτησης.

3) Να σέβονται τους συγκρατούμενους τους και να συμπεριφέρονται προς αυτούς και το προσωπικό με κόσμιο τρόπο.

4) Να έχουν ευπρεπή συμπεριφορά όταν παρουσιάζονται σε ακροάσεις ή καλούνται ενώπιον των συμβουλίων του καταστήματος ή δέχονται επισκέπτες ή συναντώνται με τους συνηγόρους τους.

5) Να συνεργάζονται με τους αρμόδιους υπαλλήλους κατά την υποβολή τους σε κάθε είδους έρευνα (τακτική, έκτακτη, σωματική και ατομικών ειδών).

6) Να παραδίδουν προς φύλαξη στο λογιστήριο και την αποθήκη του καταστήματος κάθε είδος που απαγορεύεται να φέρουν μαζί τους στο χώρο κράτησης και να φυλάσσουν τα προσωπικά τους είδη και αντικείμενα σε μια βαλίτσα κανονικού μεγέθους σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 11 του παρόντος.

7) Να συντάσσουν ενυπόγραφη αίτηση όταν επιθυμούν να τύχουν ακρόασης από τα όργανα του καταστήματος και σημείωμα, όταν επιθυμούν εξέταση από ιατρό ή ακρόαση από το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, αναγράφοντας το ονοματεπώνυμο, το παρώνυμο, την πτέρυγα και το κελί ή το θάλαμό τους. Οι αιτήσεις και τα σημειώματα αυτά ρίπτονται σε γραμματοκιβώτιο και στη συνέχεια οι αιτήσεις πρωτοκολλούνται.

8) Να είναι σύντομοι όταν χρησιμοποιούν τα καρτοτηλέφωνα και να τηρούν τη σειρά προτεραιότητας.

9) Να εκτελούν την εργασία στην οποία τοποθετούνται ύστερα από απόφαση του Πενταμελούς Συμβουλίου Εργασίας Κρατουμένων με συνέπεια και επιμέλεια.

10) Να κάνουν καλή χρήση και να μην καταστρέφουν με πρόθεση εργαλεία ή άλλα αντικείμενα τα οποία χρησιμοποιούν στην εργασία τους.

11) Να τηρούν τους κανόνες της ατομικής υγιεινής, να φροντίζουν για την καθαριότητα και τακτοποίηση των ατομικών τους ειδών, των χώρων κράτησης και των κοινόχρηστων χώρων του καταστήματος και κυρίως να μην προκαλούν φθορές στα αντικείμενα και στις εγκαταστάσεις του καταστήματος.

12) Να λαμβάνουν παρουσία του νοσηλευτή τα φάρμακα που τους χορηγούνται με συνταγή ψυχιάτρου.

13) Να υποβάλλονται σε ιατρικές εξετάσεις, ακόμη και παρά τη θέλησή τους, αν υπάρχει υπόνοια μεταδοτικού νοσήματος ή διακίνησης

ναρκωτικών που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υγεία των ιδίων ή λοιπών κρατουμένων.

14) Να υποβάλλονται σε ενδοσωματική ή ακτινολογική έρευνα από ιατρό, ακόμη και παρά τη θέλησή τους α) αν υπάρχει εύλογη αιτία για απόκρυψη ναρκωτικών ουσιών ή άλλη αιτία που δικαιολογεί την έρευνα αυτή ή β) όταν διενεργείται ιατρική πράξη αναγκαία για την υγεία τους, πάντοτε ύστερα από εντολή του εισαγγελέα επόπτη.

15) Να τοποθετούνται, ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα επόπτη, σε ειδικούς χώρους προς ολιγοήμερη παρακολούθηση, έως τριών ημερών, η οποία μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις να παρατείνεται επί ένα τριήμερο, όταν εκτιμάται, βάσει συγκεκριμένων στοιχείων, ότι θα επιχειρήσουν να εισαγάγουν στο κατάστημα κράτησης απαγορευμένες ουσίες τις οποίες έχουν αποκρύψει στο σώμα τους με τρόπο ώστε να μην είναι δυνατό αυτές α) να εντοπισθούν με σωματική έρευνα ή ακτινολογικό έλεγχο ή β) να αφαιρεθούν αφού εντοπισθούν. Καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής στους χώρους παρακολούθησης λαμβάνεται μέριμνα για τη χρήση ειδικής τουαλέτας.

16) Να μην κατέχουν και χρησιμοποιούν με οποιονδήποτε τρόπο απαγορευμένα από το νόμο και τον παρόντα κανονισμό είδη και ειδικότερα κινητό τηλέφωνο.

17) Να μην συναλλάσσονται με συγκρατούμενους τους χρησιμοποιώντας προς τούτο επιτρεπόμενα για ατομική χρήση είδη ή αγαθά.

18) Να μην παρεμποδίζουν με οποιοδήποτε τρόπο τον τεχνητό φωτισμό του κελιού ή του θαλάμου τους και να διευκολύνουν την καταμέτρηση και τον οπτικό έλεγχο.

19) Να μην καταθέτουν χρήματα κατά τη διάρκεια της κράτησης και έως την αποφυλάκισή τους σε λογαριασμό άλλου κρατουμένου, εκτός εάν πρόκειται για συγγενή μέχρι τετάρτου βαθμού.

20) Να υποβάλλονται σε πειθαρχικό και ποινικό έλεγχο και υπέχουν αστική ευθύνη για τη μη συμμόρφωσή τους στα ανωτέρω, σύμφωνα με τις

διατάξεις του Σωφρονιστικού, του Ποινικού ή του Αστικού κώδικα και των ειδικών νόμων.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 34)

6.12 Νομική βοήθεια

1. Εάν ο κρατούμενος δηλώσει ότι βρίσκεται σε οικονομική αδυναμία να ασκήσει τα υπερασπιστικά του δικαιώματα, ενημερώνεται το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό του καταστήματος κράτησης, το οποίο καλεί τον κρατούμενο να υποβάλλει αίτηση με δικαιολογητικά οικονομικής αδυναμίας π.χ. φορολογική δήλωση και εκκαθαριστικό σημείωμα εφορίας.

2. Η αίτηση απευθύνεται προς τον εισαγγελέα επόπτη και σ' αυτήν επισυνάπτονται σημειώματα των τμημάτων κοινωνικής εργασίας και οικονομικού του καταστήματος κράτησης σχετικά με την πιθανολογούμενη απορία ή οικονομική αδυναμία του αιτούντος κρατουμένου.

3. Η αίτηση και τα σχετικά δικαιολογητικά ελέγχονται από τον εισαγγελέα – επόπτη συνεπικουρούμενο από το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό του καταστήματος και, είτε ζητείται η συμπλήρωσή τους με πρόσθετα δικαιολογητικά (υπεύθυνες δηλώσεις, αντίγραφο κίνησης ατομικών λογαριασμών κλπ.) είτε, όταν κριθούν επαρκή, διαβιβάζονται από αυτόν στην αρμόδια δικαστική αρχή με σχετική ένδειξη προκειμένου να εξετασθεί το αίτημα αυτεπαγγέλτου διορισμού συνηγόρου ή παροχή νομικής βοήθειας λόγω οικονομικής αδυναμίας.

4. Ο ενδιαφερόμενος κρατούμενος ενημερώνεται τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν από την ανακριτική πράξη ή τη δικάσιμο για το αποτέλεσμα της αίτησής του και σε περίπτωση απόρριψης έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του αμέσως ανώτερου οργάνου εντός τριών ημερών.

5. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι ειδικές ρυθμίσεις για τον αυτεπάγγελτο διορισμό συνηγόρου και για την παροχή νομικής βοήθειας ως έχουν.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 33)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

7. Προσωπικό και καθήκοντα προσωπικού

7.1 Γενικά καθήκοντα προσωπικού

1. Το προσωπικό οφείλει να συνεργάζεται και να συντονίζει τις ενέργειές του για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του καταστήματος και την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Ειδικότερα σε θέματα ασφαλείας του καταστήματος τα μέλη του προσωπικού συνεργάζονται τόσο με τους επόπτες εισαγγελείς, όσο και με την υπηρεσία εξωτερικής φρούρησης του καταστήματος.

2. Το προσωπικό κατά την είσοδο του στο κατάστημα κράτησης υποβάλλεται σε ηλεκτρονικό ή άλλου είδους έλεγχο ανίχνευσης απαγορευμένων ουσιών και αντικειμένων.

3. Το προσωπικό υποχρεούται σε ομοιόμορφη εμφάνιση όσον αφορά την ενδυμασία. Της υποχρέωσης αυτής εξαιρούνται ο προϊστάμενος της διεύθυνσης, το ιατρικό προσωπικό, το τεχνικό προσωπικό, το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, οι ιερείς και οι γυμναστές.

4. Το προσωπικό οφείλει να ενημερώνει το ταχύτερο δυνατό, τον αρμόδιο ιατρό, όταν αυτός απουσιάζει από το κατάστημα κράτησης, σχετικά με έκτακτα περιστατικά που αφορούν την υγεία και την τη ζωή των κρατουμένων.

5. Το προσωπικό απαγορεύεται:

α. να εγκαταλείπει τη θέση του χωρίς προηγούμενη άδεια και αντικατάσταση,

β. να εισάγει στο κατάστημα και να εξάγει από αυτό χωρίς άδεια οποιοδήποτε αντικείμενο,

γ. να εισάγει στο κατάστημα οποιοδήποτε αντικείμενο προσωπικής χρήσης (αυτοκίνητο, ηλεκτρική συσκευή κ.τ.λ.) για οποιαδήποτε επισκευή ή άλλη εργασία, εκτός εάν λειτουργεί σχετικό εγκεκριμένο πρόγραμμα,

δ. να χρησιμοποιεί κινητό τηλέφωνο, υπηρεσιακό ή προσωπικό, εξαιρουμένων του διευθυντή, του αρχιφύλακα και των ιατρών σε ώρα υπηρεσίας,

ε. να συναλλάσσεται και να αναπτύσσει ιδιαίτερες σχέσεις με τους κρατούμενους, συγγενείς και φίλους τους, συνηγόρους και προμηθευτές του καταστήματος,

στ. να εκμεταλλεύεται την εργασία των κρατουμένων για προσωπικό όφελος.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 36)

7.2 Διοικητικό προσωπικό

Το διοικητικό προσωπικό αποτελείται από τον διευθυντή, τον υποδιευθυντή και τους υπαλλήλους γραμματείας και διαχείρισης, (Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 37).

Διευθυντής

Ο διευθυντής προΐσταται όλων των υπηρεσιών του καταστήματος κράτησης, είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία τους και ασκεί καθήκοντα ειδικού ανακριτικού υπαλλήλου κατά το άρθρο 34 Κ.Π.Δ. για τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται στο χώρο του καταστήματος. Ειδικότερα ο διευθυντής:

1) Μεριμνά για την ορθή εφαρμογή των νόμων και την τήρηση της τάξης και της ασφάλειας του καταστήματος κράτησης.

2) Επιθεωρεί τακτικά το κατάστημα κράτησης, ελέγχει όλες τις υπηρεσίες και καλεί καθημερινά τους αρμόδιους υπαλλήλους σε αναφορά σχετικά με τη λειτουργία του καταστήματος.

3) Συγκαλεί το συμβούλιο φυλακής σύμφωνα με το άρθρο 10 του Σωφρονιστικού Κώδικα, τακτικά και εκτάκτως και προεδρεύει των συνεδριάσεων.

4) Συμμετέχει ως μέλος στο Συμβούλιο Εργασίας Κρατουμένων και στο πειθαρχικό συμβούλιο του καταστήματος κράτησης, είτε αυτό συνεδριάζει για τη χορήγηση τακτικών και εκπαιδευτικών αδειών στους κρατούμενους.

5) Παραγγέλλει τη μεταγωγή των κρατουμένων σε θεραπευτικά ή νοσηλευτικά ιδρύματα σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις ή αναφέρει την αναβολή κάθε είδους μεταγωγής για λόγους υγείας.

6) Ανακοινώνει κάθε θάνατο κρατουμένου στις αρμόδιες δικαστικές αρχές και διατάσσει την κάθε είδους αποφυλάκιση των κρατουμένων.

7) Διατάσσει την λήψη μέτρων τάξης σε έκτακτες περιπτώσεις και όπου βίαιες ενέργειες κρατουμένων θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή, την σωματική ακεραιότητα, την υγεία και την ελευθερία του προσωπικού και των συγκρατούμενων τους.

8) Θεωρεί το ειδικό βιβλίο έναρξης – λήξης ποινών και είναι υπεύθυνος για τη νομιμότητα της κράτησης κάθε ατόμου και αναστέλλει, διακόπτει ή χαρίζει εν όλο ή εν μέρει την πειθαρχική ποινή του περιορισμού σε ειδικό κελί σε έκτακτες περιπτώσεις.

9) Είναι πρόεδρος της διαχειριστικής επιτροπής του καταστήματος.

Σε καταστήματα με περισσότερους από 300 κρατούμενους ο διευθυντής μεταβιβάζει ορισμένες από τις παραπάνω αρμοδιότητες του, στον υποδιευθυντή. (Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 37)

Προσωπικό γραμματείας

Το προσωπικό γραμματείας:

1) Ενημερώνει τα βιβλία και τους φακέλους των κρατουμένων και του προσωπικού του καταστήματος.

2) Συντάσσει εκθέσεις φυλάκισης και έγγραφα ενημέρωσης του υπουργείου Δικαιοσύνης για τους κρατούμενους.

3) Ενημερώνει την Πρεσβεία ή την Προξενική Αρχή κάθε αλλοδαπού κρατούμενου και διαβιβάζει στις αρμόδιες αρχές, αιτήσεις κρατουμένων για κάθε θέμα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των δικαστικών και δημοσίων αρχών.

4) Πληροφορεί τους κρατουμένους, συγγενείς, συνηγόρους και τρίτους που έχουν έννομο συμφέρον επί θεμάτων αρμοδιότητας της γραμματείας.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 38)

Προσωπικό διαχείρισης

Το προσωπικό διαχείρισης:

1) Διαχειρίζεται τα χρήματα του καταστήματος και των κρατουμένων και είναι μέλος της Διαχειριστικής Επιτροπής του καταστήματος.

2) Τηρεί βιβλίο ταμείου εσόδων – εξόδων.

3) Διενεργεί κάθε είδους είσπραξη και πληρωμή που αφορά τη λειτουργία του καταστήματος και είναι ο μόνος υπόλογος για εισπράξεις ή πληρωμές έναντι τραπεζοπιστωτικών οργανισμών κλπ..

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 41)

Λογιστής

Ο λογιστής:

1) Τηρεί τα βιβλία Δημοσίου Λογιστικού και Διαχειριστικού Κανονισμού Κεφαλαίων Εργασίας Κρατουμένων.

2) Εκδίδει τα σχετικά εντάλματα πληρωμής και γραμμάτια είσπραξης.

3) Διενεργεί το ετήσιο κλείσιμο των ταμείων της διαχείρισης.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 42)

Αποθηκάριος

Ο αποθηκάριος και ο βοηθός του ευθύνονται:

- 1) Για την διαχείριση και συντήρηση του υλικού και της αποθήκης τροφίμων.
- 2) Για την επιμελή φύλαξη των ατομικών ειδών των κρατουμένων.
(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 43)

7.3 Φυλακτικό προσωπικό

Το φυλακτικό προσωπικό αποτελείται από τους υπαλλήλους επίβλεψης και φύλαξης των κρατουμένων και διακρίνεται σε: α) αρχιφύλακες β) υπαρχιφύλακες γ) φύλακες.

Αρχιφύλακας

Ο αρχιφύλακας:

- 1) Τελεί υπό τις διαταγές του διευθυντή και προϊστάται του τμήματος φύλαξης.
- 2) Μεριμνά για τη διατήρηση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος κράτησης.
- 3) Επιθεωρεί καθημερινά τα κελιά, τους θαλάμους και τους λοιπούς χώρους του καταστήματος κράτησης και είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο κάθε ατομικού είδους ή αντικειμένου που εισάγεται στο κατάστημα ή εξετάζεται από αυτό.
- 4) Ελέγχει σε καθημερινή βάση την πιστή τήρηση και ενημέρωση των βιβλίων του αρχιφυλακείου όπως: βιβλίο υπηρεσίας, βιβλίο καταμέτρησης κρατουμένων, βιβλίο μεταγωγών, επισκεπτηρίου και έκτισης πειθαρχικών ποινών κρατουμένων, βιβλίο ελέγχου εισερχομένων τροφίμων και άλλων ειδών κ.τ.λ.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 57)

Υπαρχιφύλακας

Ο υπαρχιφύλακας:

- 1) Είναι υπεύθυνος για την καθαριότητα, την τάξη και την ασφάλεια του καταστήματος.
- 2) Επιβλέπει τους φύλακες εν ώρα υπηρεσίας.
- 3) Είναι υπεύθυνος για την εργασία των κρατουμένων που εκτελείται σε κελιά, θαλάμους κλπ.
- 4) Είναι υπεύθυνος για την ενημέρωση των βιβλίων του αρχιφυλακείου.
(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 58)

Φύλακας

Ο φύλακας:

- 1) Είναι υπεύθυνος για την τήρηση της τάξης και της ασφάλειας του καταστήματος και κάθε χώρου όπου διαβιούν ή εργάζονται κρατούμενοι, και συμβάλλει με τη συμπεριφορά του στην ομαλή διαβίωση αυτών.
- 2) Ενεργεί σωματική έρευνα στους κρατούμενους και ερευνά τα κελιά, τους θαλάμους και τους υπόλοιπους χώρους σύμφωνα με τον κανονισμό.
- 3) Κρατά τα κλειδιά που του έχουν παραδοθεί και τα επιστρέφει στο τέλος της βάρδιας του στον αρχιφύλακα ή στον υπαρχιφύλακα.
- 4) Δεν εγκαταλείπει την θέση του σε ώρα υπηρεσίας και ενημερώνει τον αρχιφύλακα για τυχόν έκτακτα συμβάντα.
(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 59)

7.4 Το υγειονομικό προσωπικό

Το υγειονομικό προσωπικό περιλαμβάνει: ιατρό, ψυχίατρο, οδοντίατρο, φαρμακοποιό και νοσηλεύτη.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 44)

Ιατρικό προσωπικό

1) Ο γιατρός εξετάζει τους κρατούμενους κλινικά, προγραμματίζει τον εργαστηριακό έλεγχο αυτών και καθορίζει την θεραπευτική ή διαιτητική αγωγή αυτών.

2) Γνωστοποιεί στον διευθυντή περιπτώσεις που πάσχουν από λοιμώδη μεταδοτικά νοσήματα για τη λήψη αναγκαίων μέτρων και γνωματεύει την εισαγωγή αρρώστων κρατουμένων σε νοσηλευτικά ιδρύματα όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο.

3) Μεριμνά για τον εμβολιασμό προσωπικού και κρατουμένων για την πρόληψη μεταδοτικών νοσημάτων.

4) Μεριμνά για την προμήθεια φαρμακευτικού και λοιπού υγειονομικού υλικού.

5) Ελέγχει την ποιότητα συσσιτίου και τα αντικείμενα υγιεινής.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 45)

Ψυχίατρος

Ο ψυχίατρος παρακολουθεί την ψυχική υγεία των κρατουμένων, διαπιστώνει έγκαιρα την εμφάνιση ψυχικών διαταραχών και φροντίζει την αντιμετώπισή τους.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 51)

Οδοντίατρος

Ο οδοντίατρος ασχολείται με την στοματική υγιεινή των κρατουμένων και την αναγκαία θεραπευτική αγωγή.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 46)

Φαρμακοποιός

Ο φαρμακοποιός σε συνεργασία με το ιατρικό προσωπικό του καταστήματος προμηθεύεται το απαιτούμενο φαρμακευτικό υλικό και είναι

υπεύθυνος για τη φύλαξη, συντήρηση και την διανομή των φαρμάκων, σύμφωνα με ιατρικές οδηγίες.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 47)

Νοσηλευτικό προσωπικό

Ο νοσηλευτής φροντίζει για την έγκαιρη προμήθεια φαρμακευτικού και υγειονομικού υλικού από το φαρμακείο, ενημερώνοντας σχετικά το ιατρικό προσωπικό και σε συνεργασία με τον προϊστάμενο του τμήματος οικονομικού του καταστήματος. Ειδικότερα ο νοσηλευτής:

1) Μεριμνά για τη χορήγηση των φαρμάκων στους κρατούμενους και την ακριβή τήρηση των οδηγιών του ιατρού τον οποίο ενημερώνει σχετικά.

2) Συνοδεύει τον ιατρό σε κάθε εξέταση κρατουμένου.

3) Έχει την ευθύνη για την ατομική καθαριότητα και υγιεινή των ασθενών κρατουμένων.

4) Προβαίνει στις νοσηλευτικές πράξεις που του αναθέτει ο ιατρός, εφόσον ο ιατρός κρίνει ότι α) αυτές μπορούν να εκτελεστούν από το νοσηλευτή τηρώντας πιστά τις οδηγίες του ιατρού και β) δεν εκτίθεται έτσι σε κίνδυνο η υγεία του ασθενούς κρατουμένου.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 49)

7.5 Το τεχνικό προσωπικό

Περιλαμβάνει δασκάλους τέχνης, οδηγούς αυτοκινήτων και τεχνικούς κάθε κατηγορίας, (Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 49).

7.6 Το προσωπικό άλλων κατηγοριών

Περιλαμβάνει θρησκευτικό λειτουργό, ειδικούς επιστήμονες, εκπαιδευτικούς γυμναστές και υπαλλήλους άλλων ειδικοτήτων.

Θρησκευτικός λειτουργός

Ο θρησκευτικός λειτουργός μεριμνά για την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων των κρατουμένων στο πλαίσιο της προαιρετικής θρησκευτικής τους αγωγής. Ειδικότερα ο θρησκευτικός λειτουργός:

- 1) Οργανώνει τακτικά εκδηλώσεις θρησκευτικής λατρείας σε ναό ή άλλο κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο του καταστήματος.
- 2) Επισκέπτεται κρατουμένους, οι οποίοι βρίσκονται σε ειδικούς χώρους κράτησης.
- 3) Συνεργάζεται με θρησκευτικούς λειτουργούς ή εκπροσώπους άλλων αναγνωρισμένων θρησκευμάτων ή δογμάτων για τη διευκόλυνση του έργου τους και την αποφυγή πράξεων προσηλυτισμού.
- 4) Εκφράζει τη γνώμη του για θέματα που άπτονται του λειτουργήματός του ενώπιον του Συμβουλίου Φυλακής.
- 5) Προβαίνει σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την τέλεση βαπτίσεων και γάμων κρατουμένων με θρησκευτικό τύπο σε συνεργασία με το Συμβούλιο Φυλακής το οποίο αποφασίζει για τη χορήγηση άδειας και όλες τις αναγκαίες λεπτομέρειες (ημέρα, ώρα και τόπος τέλεσης, αριθμός και ιδιότητα παρευρισκομένων κλπ.).
- 6) Μεριμνά, σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη του τόπου όπου εδρεύει το κατάστημα κράτησης ή με το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των κρατουμένων, οι οποίοι πρεσβεύουν άλλο θρήσκευμα ή δόγμα και εκδηλώνουν σχετική επιθυμία. Στις περιπτώσεις αυτές τηρείται η διαδικασία του άρθρου 52 παρ. 2 Σωφρονιστικού Κώδικα. Εάν δεν υπηρετεί θρησκευτικός λειτουργός στο

κατάστημα, το Συμβούλιο Φυλακής μεριμνά για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των κρατουμένων.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 50)

Ψυχολόγος

1. Ο ψυχολόγος παρέχει ψυχολογική υποστήριξη στους κρατουμένους μέσω ατομικών ή ομαδικών συνεδριών, με στόχο α) την προσαρμογή των κρατουμένων στις συνθήκες διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης, β) την ασφαλή έκτιση της ποινής τους και γ) την προετοιμασία τους για την ομαλή επάνοδό τους στον κοινωνικό βίο.

2. Μεριμνά για την προμήθεια του υλικού που απαιτείται για την εκτέλεση των καθηκόντων του.

3. Στο πλαίσιο των στόχων της παρ. 1, δύναται:

α. να εξετάζει τους κρατουμένους με ειδικές δοκιμασίες ψυχολογικής αξιολόγησης και να συντάσσει σχετική έκθεση, στο πλαίσιο της συνεργασίας με το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό,

β. να εντοπίζει την ύπαρξη τυχόν αδυναμιών που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να τοποθετηθεί ο κρατούμενος στην καταλληλότερη γι' αυτόν εργασία και να εισηγείται σχετικά στο αρμόδιο Συμβούλιο,

γ. να συνεργάζεται με τις οικογένειες των κρατουμένων στο χώρο εργασίας του,

δ. να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την προαγωγή της ψυχικής υγείας των κρατουμένων,

ε. να συνεργάζεται με τις υπηρεσίες του καταστήματος και με εξωτερικούς κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς φορείς στο σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών ή άλλων προγραμμάτων τα οποία έχουν ως στόχο την προσωπική ανάπτυξη και ομαλή κοινωνική επάνοδο των κρατουμένων.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 54)

Εγκληματολόγος

1) Διατηρεί τακτική συνεργασία με τον εισαγγελέα – επόπτη, τον συνδράμει στην παροχή νομικής βοήθειας προς τους κρατούμενους και τον ενημερώνει για όσα θεσμικά προβλήματα έκτισης ποινών και απονομής της ποινικής δικαιοσύνης διαπιστώνει.

2) Παρακολουθεί τις τάσεις και εξελίξεις της θεωρίας και της νομολογίας σχετικά με την προσωρινή κράτηση, την εκτέλεση των ποινών και μέτρων ασφαλείας.

3) Μελετά και αξιολογεί την εφαρμογή θεσμών που συνεπάγονται α) μείωση του χρόνου έκτισης των ποινών εντός του καταστήματος, ιδίως τον ευεργετικό υπολογισμό των ημερών εργασίας, την υπό όρο απόλυση, τις άδειες, τον υπολογισμό του χρόνου προσωρινής κράτησης ως χρόνου ποινής και β) διαφοροποιήσεις του καθεστώτος κράτησης, ιδίως την εργασία και την απασχόληση, τον πειθαρχικό έλεγχο των κρατουμένων, την εισαγωγή κρατουμένων σε κατάστημα ή τμήμα με αυξημένα μέτρα ασφαλείας.

4) Επικοινωνεί με αστυνομικές, δικαστικές και δημόσιες αρχές, φορείς νομικής βοήθειας, υπηρεσίες έκτισης ποινών και καταστήματα κράτησης της ημεδαπής και της αλλοδαπής για την εξέταση υποθέσεων κρατουμένων όσον αφορά την νομική κατάστασή τους.

5) Επικοινωνεί με Α.Ε.Ι., κυβερνητικούς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις, ακαδημαϊκούς – ερευνητικούς φορείς και κέντρα της ημεδαπής καθώς και της αλλοδαπής σχετικά με τις σύγχρονες τάσεις και εξελίξεις στην εκτέλεση των ποινών και την οργάνωση των καταστημάτων κράτησης.

6) Συμμετέχει σε επιστημονικές εκδηλώσεις ώστε να ενημερώνεται διαρκώς και να συμβάλλει στην αξιοποίηση της εμπειρίας του για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και την εκτέλεση των ποινών.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 55)

Κοινωνιολόγος

1. Ο κοινωνιολόγος επεξεργάζεται για ερευνητικούς σκοπούς τα στατιστικά δεδομένα τα οποία διαθέτουν τα Τμήματα Διοίκησης και Οικονομικού του καταστήματος και αφορούν τους κρατούμενους και τη λειτουργία του καταστήματος.

2. Συνδράμει τον εισαγγελέα – επόπτη στην παροχή νομικής βοήθειας προς τους κρατούμενους.

3. Συνεργάζεται με το Τμήμα Κοινωνικής εργασίας στην οργάνωση και τη λειτουργία δανειστικής βιβλιοθήκης και παρακολουθεί την κίνηση των βιβλίων και άλλων εντύπων.

4. Αναλαμβάνει και εκτελεί καθήκοντα Συμβούλου Εκπαίδευσης Κρατουμένων ή, εφόσον υπάρχει, τον συνδράμει κατά την εκτέλεσή τους.

5. Αξιολογεί προγράμματα κατάρτισης και εκπαίδευσης κρατουμένων.

6. Επικοινωνεί με τους κρατούμενους και διερευνά την συμπεριφορά τους εντός του καταστήματος, τις σχέσεις μεταξύ τους, τη δημιουργία ομάδων επιρροής, την κινητικότητα των κρατουμένων εντός του καταστήματος, τις μεταγωγές τους σε διάφορα καταστήματα και τους τρόπους επικοινωνίας τους με το κοινωνικό περιβάλλον.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 56)

Κοινωνικός Λειτουργός

Όσον αφορά το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού στα Σωφρονιστικά Καταστήματα γίνεται ιδιαίτερη αναφορά σε ξεχωριστό τμήμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

7.7 Οργάνωση των υπηρεσιών του προσωπικού

1. Ο διευθυντής εγκρίνει την οργάνωση των υπηρεσιών του προσωπικού μετά από εισήγηση του αρμόδιου κατά περίπτωση τμηματάρχη. Το ωράριο του προσωπικού των τμημάτων διοίκησης και οικονομικού είναι πρωινό (07.00 - 14.00) και απογευματινό (12.00 – 19.00). Το ωράριο του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού είναι πρωινό (07.00 - 14.00) και απογευματινό (12.00 – 19.00) εφόσον ο αριθμός των υπηρετούντων σε κάθε κατάσταση το επιτρέπει.

2. Το ωράριο του προσωπικού των ανωτέρω κατηγοριών είναι ελαστικό κατά μία ώρα κατά την προσέλευση και επιμηκύνεται αντίστοιχα κατά την αποχώρηση.

3. Το ωράριο της Παρασκευής είναι μειωμένο κατά μισή ώρα.

4. Το ωράριο του προσωπικού φύλαξης οργανώνεται σε τέσσερις βάρδιες, ως εξής:

α' πρωινή βάρδια 07.00 ή 07.30 – 14.00 ή 14.30 αντίστοιχα.

β' πρωινή βάρδια 14.00 ή 14.30 – 20.30 ή 21.00.

α' νυκτερινή βάρδια 18.00 ή 19.00 – 01.00 και

β' νυκτερινή βάρδια 01.00 – 07.00 ή 07.30.

5. Κατά τους μήνες που εφαρμόζεται η θερινή ώρα η β' πρωινή βάρδια μπορεί να αυξάνεται κατά μισή ώρα και η α' νυκτερινή βάρδια να μειώνεται κατά μία ώρα, ώστε να καλύπτεται το νυκτερινό κλείσιμο του καταστήματος κράτησης που προβλέπεται για τις 21.00.

6. Σε τελείως εξαιρετικές περιπτώσεις, με ημερήσια διαταγή του διευθυντή που υποβάλλεται για έγκριση στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, είναι δυνατόν το ωράριο του προσωπικού να τροποποιείται ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στο κατάστημα, ώστε να καλύπτεται το σύνολο των ωρών υποχρεωτικής παρουσίας και να εξασφαλίζεται ο κατά δυνατό μεγαλύτερος αριθμός παρόντων υπαλλήλων κατά

τις ώρες διανομής συσσιτίου, του εσπερινού και νυκτερινού κλεισίματος των κελιών και των θαλάμων καθώς και των καταμετρήσεων των κρατουμένων.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 9)

7.8 Συμβούλιο φυλακής

1. Σε κάθε κατάσταση κράτησης λειτουργεί Συμβούλιο Φυλακής.

Το Συμβούλιο Φυλακής είναι τριμελές και απαρτίζεται από το διευθυντή του καταστήματος, ως πρόεδρο, τον αρχαιότερο κοινωνικό λειτουργό και τον αρχαιότερο ειδικό επιστήμονα (νομικό, ψυχολόγο, γεωπόνο, κοινωνιολόγο ή εκπαιδευτικό) του οικείου καταστήματος, ως μέλη. Κατά τις συνεδριάσεις του Συμβουλίου χρέη εισηγητή εκτελεί ο κοινωνικός λειτουργός και τηρούνται πρακτικά.

Το Συμβούλιο Φυλακής αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν:

α) Την αγωγή των κρατουμένων

β) Την επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

2. Το Συμβούλιο Φυλακής συνέρχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα και εκτάκτως όταν συντρέχει ειδικός λόγος.

3. Στις συνεδριάσεις συμμετέχει χωρίς ψήφο ο αρχιφύλακας του καταστήματος κράτησης.

4. Στις συνεδριάσεις μπορεί να παρίσταται, ύστερα από πρόσκληση του οργάνου ή και αυτεπαγγέλτως, και ο αρμόδιος δικαστικός λειτουργός καθώς και ο ενδιαφερόμενος κρατούμενος, εφόσον το ζητήσει και κριθεί αναγκαίο.

5. Το Συμβούλιο Φυλακής υποβάλλει στο Κ.Ε.Σ.Φ. προτάσεις για κατάρτιση σχεδίου εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του καταστήματος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 παράγραφος 3 περίπτωση β' του παρόντος.

6. Κατά τη διάρκεια της κράτησης ο διευθυντής του καταστήματος υποχρεούται να λαμβάνει τα αναγκαία κατά περίπτωση μέτρα προς

ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων ή παρενεργειών που συνεπάγεται η εκτέλεση ποινών και μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 10)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

8. Μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος

8.1 Μέτρα τάξης και ασφάλειας

1. Η διατήρηση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος αποτελεί καθήκον του σωφρονιστικού προσωπικού. Αν εκδηλωθεί ομαδική απείθεια, στάση ή αντίσταση κρατουμένων σε νόμιμη διαταγή και ιδίως στη διαταγή επιστροφής και εγκλεισμού στα κελιά, ο εισαγγελέας ή νόμιμος αναπληρωτής του, και σε περίπτωση κατεπείγοντος, ο διευθυντής της φυλακής ή ο υποδιευθυντής ή ο αρχιφύλακας που αναπληρώνει νόμιμα το διευθυντή, μπορεί να καλεί την αστυνομική δύναμη προς παροχή οποιασδήποτε κατά την κρίση του αναγκαίας συνδρομής, συμπεριλαμβανομένης και της επέμβασης στην περίπτωση στάσης.

2. Μέτρα τάξης συνιστούν η χρήση χειροπεδών, ο εγκλεισμός στα προβλεπόμενα από το άρθρο 21 παράγραφος 3 του παρόντος κελιά, καθώς και κάθε άλλο συναφές και ανάλογο για την περίπτωση μέτρο για την διατήρηση και την αποκατάσταση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος κράτησης. Τα μέτρα αυτά λαμβάνονται από το Συμβούλιο Φυλακής και σε έκτακτες περιπτώσεις όταν βίαιες ενέργειες κρατουμένου θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή, την υγεία ή την ελευθερία του προσωπικού ή συγκρατουμένου του, από το διευθυντή του καταστήματος και εγκρίνονται μέσα σε 24 ώρες από το Συμβούλιο Φυλακής.

3. Τα μέτρα προφυλακτικής μόνωσης ή κατευνασμού που ενδείκνυνται στις περιπτώσεις απόπειρας αυτοκτονίας, κατάποσης αντικειμένων επικίνδυνων για την υγεία, μεταδοτικών νόσων, ψυχογενών αντιδράσεων από την κράτηση, ψυχικής πάθησης ή άλλης διατάραξης των ψυχικών λειτουργιών,

λαμβάνονται κατά τη διαδικασία της προηγούμενης παραγράφου ύστερα από γνωμάτευση γιατρού. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις τα προαναφερθέντα μέτρα δεν αποτελούν τιμωρία.

4. Οι ειδικότερες προϋποθέσεις και διαδικασίες διεξαγωγής έρευνας από το φυλακτικό προσωπικό, ή οπλοφορία του, καθώς και η αντιμετώπιση στάσεων, αποδράσεων, αντίστασης και ομαδικής απείθειας προβλέπονται στον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος.

5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Δημόσιας τάξης καταρτίζεται ο κανονισμός ασφαλείας των καταστημάτων κράτησης με τον οποίο καθορίζονται: α) τα προληπτικά μέτρα ασφαλείας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό μέρος του καταστήματος, β) οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβαίνει το σωφρονιστικό προσωπικό, η εξωτερική φρουρά και οι άλλες αστυνομικές δυνάμεις για την τήρηση της τάξης και τον έλεγχο ασφαλείας του καταστήματος, ιδίως κατά την έξοδο των κρατουμένων για προαυλισμό, την επάνοδό τους στα κελιά ή τους θαλάμους, τη διανομή του φαγητού, τις μεταγωγές, τη μεταφορά ασθενών, την αντίσταση ή την απείθεια σε νόμιμες διαταγές, τις τυχόν απόπειρες απόδρασης και σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις, και γ) τα κατασταλτικά μέτρα ασφαλείας που λαμβάνονται στο εσωτερικό και το εξωτερικό μέρος του καταστήματος σε περίπτωση διασάλευσης της ομαλής λειτουργίας του και διατάραξης της ασφάλειάς του.

6. Η ισχύς του άρθρου αυτού δεν εξαρτάται από την έκδοση της κοινής υπουργικής απόφασης της προηγούμενης παραγράφου.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 65)

8.2 Μέτρα πειθαρχίας

1. Πειθαρχική ποινή δεν επιβάλλεται χωρίς διάταξη νόμου που να ισχύει πριν από την τέλεση του παραπτώματος και να ορίζει τα στοιχεία του, καθώς και τη διαδικασία επιβολής της ποινής.

2. Απαγορεύεται η θέσπιση και επιβολή πειθαρχικών ποινών που αποτελούν βασανιστήρια ή συνεπάγονται σωματική κάκωση, βλάβη υγείας ή άσκηση ψυχολογικής βίας. Επίσης απαγορεύονται πειθαρχικές ποινές που συνιστούν στέρηση οποιουδήποτε θεμελιώδους δικαιώματος του κρατουμένου από τα προβλεπόμενα στα άρθρα 4 έως 6 του παρόντος ή προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ή μπορούν να οδηγήσουν σε διατάραξη των ψυχικών ή πνευματικών λειτουργιών.

3. Απαγορεύονται οι ομαδικές πειθαρχικές ποινές και η κράτηση σε σκοτεινά κελιά.

4. Απαγορεύεται η επιβολή πειθαρχικής ποινής δύο φορές για το ίδιο παράπτωμα.

5. Η άσκηση ποινικής δίωξης δεν αποκλείει την επιβολή πειθαρχικής ποινής για το ίδιο παράπτωμα και γενικά η πειθαρχική δίκη είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από κάθε άλλη δίκη.

6. Για πειθαρχικά παραπτώματα της κατά το άρθρο 68 του παρόντος κατηγορίας Α' επιτρέπεται η παράσταση δικηγόρου κατά την πειθαρχική διαδικασία.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 66)

8.3 Πειθαρχικά παραπτώματα

1. Παραπτώματα που μπορεί να επισύρουν πειθαρχική ποινή κατά του δράστη τους είναι μόνο τα αναγραφόμενα στις διατάξεις του παρόντος άρθρου και διακρίνονται ανάλογα με τη βαρύτητά τους σε τρεις κατηγορίες. Η συμμετοχή στα παραπτώματα αυτά, καθώς και απόπειρα αυτών αντιμετωπίζονται ανάλογα.

2. Πειθαρχικά παραπτώματα της κατηγορίας Α' είναι τα ακόλουθα:

α) Απειθεία στις νόμιμες εντολές του προσωπικού του καταστήματος, όπως άρνηση παροχής οφειλόμενης υπηρεσίας ή παρεμπόδιση τρίτου να παράσχει οφειλόμενη υπηρεσία.

β) Βίαη απόδραση περισσότερων κρατουμένων με ενωμένες δυνάμεις.

γ) Άσκηση ή απειλή άσκησης βίας κατά μελών του προσωπικού του καταστήματος.

δ) Άσκηση σωματικής βίας κατά συγκρατουμένου.

ε) Προσβολή κατά της γενετήσιας ελευθερίας.

στ) Εν γνώση κατασκευή ή κατοχή αιχμηρών ή εν γένει επικίνδυνων αντικειμένων τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως όπλα.

ζ) Εισαγωγή, Παρασκευή, ανάμειξη, καλλιέργεια, κατοχή, διάθεση ή χρήση ναρκωτικών ή οίνοπνευματωδών ουσιών και οποιαδήποτε άλλη διάπραξη των βασικών εγκλημάτων του νόμου περί ναρκωτικών.

η) Καταστροφή περιουσιακών στοιχείων του καταστήματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή ειδικής χρήσης.

θ) Δωροδοκία μέλους του προσωπικού του καταστήματος.

3. Πειθαρχικά παραπτώματα της κατηγορίας Β' είναι τα ακόλουθα:

α) Αφαίρεση ειδών αξίας ή ανάγκης από συγκρατούμενο ή παράνομη χρήση πραγμάτων που ανήκουν στο κατάστημα ή σε τρίτο.

β) Κατοχή, χωρίς άδεια, χρημάτων ή άλλων απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών.

γ) Απειλή ή άσκηση ψυχολογικής βίας κατά συγκρατουμένου.

δ) Πώληση ειδών αποκλειστικής χρήσης, όπως φάρμακα.

ε) Οργάνωση παράνομων και απαγορευμένων παιχνιδιών.

στ) Απόδραση κρατουμένου.

ζ) Ψευδής απόπειρα αυτοκτονίας ή αυτοτραυματισμός ή κατάποση ξένων αντικειμένων για αποφυγή εκπλήρωσης υποχρεώσεων ή για την επίτευξη ευεργετήματος.

η) Ύβρεις ή συκοφαντίες κατά του προσωπικού ή συγκρατουμένου.

θ) Συστηματική διατύπωση αβάσιμων και ψευδών παραπόνων.

4. Πειθαρχικά παραπτώματα της κατηγορίας Γ' είναι τα ακόλουθα:

α) Παράβαση της νομοθεσίας για τα παράνομα ή απαγορευμένα παιχνίδια εκτός από την περίπτωση της παραγράφου 3 στοιχείο ε' του παρόντος άρθρου.

β) Εν γνώσει κατασκευή, κατοχή ή χρήση απαγορευμένων ειδών, εκτός από τα αναγραφόμενα στην κατηγορία Α'.

γ) Συστηματική παράληψη τήρησης των κανόνων υγιεινής του κρατουμένου ή του ατομικού κελιού ή θαλάμου, καθώς και ρύπανση εγκαταστάσεων ή κοινόχρηστων χώρων.

δ) Παρότρυνση άλλου κρατουμένου για διάπραξη των παραπτωμάτων όλων των κατηγοριών.

5. Μετά πάροδο έξι μηνών από την τέλεση του πειθαρχικού παραπτώματος επέρχεται παραγραφή. Η προθεσμία παραγραφής αναστέλλεται κατά την διάρκεια της πειθαρχικής διαδικασίας και μέχρι έξι μήνες κατά ανώτατο όριο.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 66)

8.4 Πειθαρχικές ποινές

1. Οι πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται στον κρατούμενο για τα παραπτώματα του προηγούμενου άρθρου εκτελούνται είτε στο κατάστημα όπου αυτός κρατείται είτε σε αυτό όπου επειγόντως μετáγεται. Αυτές είναι:

α) Περιορισμός σε κελί κράτησης κατά την έννοια του άρθρου 21 παράγραφος 3 του παρόντος Κώδικα από μία έως δέκα ημέρες με καθημερινή επίσκεψη ιατρού.

β) Μεταγωγή σε άλλο κατάστημα ή οποία παραγγέλλεται από την Κ.Ε.Μ. και εκτελείται σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 76 του παρόντος.

γ) Βαθμοί ποινής από 1 έως 30.

δ) Στέρηση της δυνατότητας συμμετοχής σε εργασία ή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.

2. Οι βαθμοί ποινής λαμβάνονται υπόψη για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς του κρατούμενου και ιδίως στις περιπτώσεις της υπό όρο απόλυσης, της χορήγησης άδειας, του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής και άλλων ευεργετικών μέτρων.

3. Εάν στον κρατούμενο έχουν επιβληθεί περισσότεροι από εκατό (100) βαθμοί ποινής, η χορήγηση των παραπάνω ευεργετικών μέτρων γίνεται μόνο ύστερα από ειδική αιτιολογία ως προς το σημείο αυτό από το αρμόδιο όργανο.

4. Οι πειθαρχικές ποινές του παρόντος άρθρου διαγράφονται από το ατομικό δελτίο πειθαρχικού ελέγχου του κρατούμενου και δεν λαμβάνονται υπόψη για τη χορήγηση τακτικής άδειας και απόλυσης υπό όρων ως εξής: α) στην περίπτωση της παραγράφου 1 α μετά δύο έτη από την επιβολή της, β) στην περίπτωση της παραγράφου 1 β μετά ένα έτος από την επιβολή της, γ) στην περίπτωση της παραγράφου 1 γ μετά πάροδο έξι μηνών από την επιβολή της. Αν μέσα στα παραπάνω χρονικά διαστήματα επιβληθεί νέα πειθαρχική ποινή, ο χρόνος διαγραφής της υπολογίζεται από τη λήξη του χρόνου διαγραφής που προβλέπεται για την εκάστοτε προηγούμενη πειθαρχική ποινή.

5. Σε υπερήλικες, γυναίκες, ασθενείς και εφήβους η ποινή της παραγράφου 1 α του άρθρου αυτού επιβάλλεται μόνον εφόσον συντρέχουν ειδικές περιστάσεις και ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου οργάνου. Εφόσον δεν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις και ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου οργάνου. Εφόσον δεν συντρέχουν τέτοιες περιστάσεις επιβάλλονται οι ποινές των εδαφίων β' ή γ' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 69)

8.5 Πειθαρχικά όργανα

1. Σε κάθε κατάσταση λειτουργεί Πειθαρχικό Συμβούλιο το οποία απονέμει τις αμοιβές και επιβάλλει πειθαρχικές κυρώσεις και αποφασίζει για κάθε άλλο ζήτημα που προβλέπεται στις σχετικές διατάξεις του παρόντος Κώδικα. Το Συμβούλιο αποτελείται από τον αρμόδιο δικαστικό λειτουργό, ως πρόεδρο, τον διευθυντή του καταστήματος και τον αρχαιότερο κοινωνικό λειτουργό μετά νομίμων αναπληρωτών τους κατά οριζόμενα στο άρθρο 10 παράγραφος 1 του παρόντος. Κατά την πρώτη συνεδρίασή του το Πειθαρχικό Συμβούλιο καθορίζει τον τρόπο λειτουργίας του.

2. Δευτεροβάθμιο όργανο κρίσης αποτελεί το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών σε Συμβούλιο, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 6 του επόμενου άρθρου.

3. Ουδέποτε ανατίθενται σε κρατούμενο υπηρεσίες ή καθήκοντα που περιέχουν στοιχεία άσκησης πειθαρχικής εξουσίας.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 70)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

9. Μετασφρονιστική μέριμνα

9.1 Μέριμνα της Πολιτείας πριν και μετά την οριστική απόλυση – Ίδρυση Ν.Π.Ι.Δ. “ΕΠΑΝΟΔΟΣ” - Επιτροπές Κοινωνικής Υποστήριξης

1. Η πολιτεία οφείλει να μεριμνά έγκαιρα για την ομαλή επάνοδο και προσαρμογή του κρατουμένου, που πρόκειται να απολυθεί οριστικά, στο κοινωνικό, επαγγελματικό και οικογενειακό του περιβάλλον.

2. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και των αρμόδιων Υπουργών ύστερα από γνώμη του Κ.Ε.Σ.Φ., συνιστάται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με τη μορφή Ιδρύματος μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και την επωνυμία “ΕΠΑΝΟΔΟΣ” που εποπτεύεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης με σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση, την οικονομική συμπαράσταση και σταδιακή κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων. Στο ίδιο προεδρικό διάταγμα καθορίζονται τα σχετικά με τη διοίκηση, την οργάνωση, το προσωπικό, τους πόρους και τη λειτουργία του Ν.Π.Ι.Δ., μέχρι την έκδοση του παραπάνω προεδρικού διατάγματος, το έργο του Ν.Π.Ι.Δ. ασκείται από τον επιθεωρητή του Κοινωνικού Έργου της Διεύθυνσης Επιθεώρησης Φυλακών του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

3. Σε κάθε νομό συγκροτείται πενταμελής “Επιτροπή Κοινωνικής Υποστήριξης” με απόφαση του οικείου Νομάρχη, την οποία αυτός κοινοποιεί στο Κ.Ε.Σ.Φ.. Η Επιτροπή μπορεί να αποτελείται από μέλη του δικαστικού σώματος εν ενεργεία ή επί τιμή, του δικηγορικού συλλόγου, του ιατρικού συλλόγου, εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, της εκκλησίας,

πολιτιστικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών φορέων, ειδικούς επιστήμονες ή και εθελοντές. Η θητεία της Επιτροπής είναι διετής και ανανεώσιμη, η δε συμμετοχή σε αυτήν είναι άμισθη και τιμητική.

4. Αποστολή της Επιτροπής είναι η ενημέρωση του κρατουμένου ή του απολυθέντος σχετικά με θέματα που αφορούν τη νομική και κοινωνική του κατάσταση, καθώς και η υποβοήθησή του για προσαρμογή στην κοινωνική ζωή. Για το σκοπό αυτόν η Επιτροπή συνεργάζεται με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού ή άλλους κατά περίπτωση αρμόδιους φορείς.

5. Η διαδικασία συγκρότησης των Επιτροπών Κοινωνικής Υποστήριξης καθορίζεται από τον οικείο Νομάρχη, ο οποίος αφού λάβει υπόψη τις κατά το άρθρο 8 παράγραφος 3γ του παρόντος προτάσεις του Κ.Ε.Σ.Φ. καταρτίζει και τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας τους. Τα απαιτούμενα έξοδα λειτουργίας των επιτροπών αυτών εγγράφονται στον προϋπολογισμό της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

6. Ο πρόεδρος της Επιτροπής Κοινωνικής Υποστήριξης υποβάλλει κάθε έτος έκθεση δραστηριοτήτων και προτάσεις στον οικείο νομάρχη και τις κοινοποιεί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

7. Το Ν.Π.Ι.Δ. της παραγράφου 1 συνεργάζεται με τις Επιτροπές Κοινωνικής Υποστήριξης, το Κ.Ε.Σ.Φ. και τους λοιπούς ασχολούμενους με τη μετασφρονιστική μέριμνα φορείς.

(Σωφρονιστικός Κώδικας, άρθρο 81)

9.2 « Ο ΟΝΗCΙΜΟC »

Είναι σύλλογος συμπαραστάσεως κρατουμένων και οι δράσεις του είναι οι εξής:

1) Δίνει βοηθήματα και καλύπτει ανάγκες κρατουμένων και των οικογενειών τους.

- 2) Φροντίζει για αποφυλάκιση ατόμων με αυστηρά κριτήρια (Άποροι, όχι υπότροποι κ.τ.λ.).
- 3) Παρέχει φιλοξενία σε ξενοδοχεία για λίγο καιρό μετά την αποφυλάκιση όσων έχουν πρόβλημα στέγης.
- 4) Ενισχύει οικονομικά τα φιλόπρωχα ταμεία των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Φυλακών.
- 5) Παρέχει δωρεάν νομική κάλυψη σε άπορους κρατούμενους.
- 6) Ενισχύει τις βιβλιοθήκες των φυλακών με καλό λογοτεχνικό και χριστιανικό βιβλίο.
- 7) Φροντίζει για την επαγγελματική αποκατάσταση των φυλακισμένων και την ψυχολογική τους υποστήριξη.
- 8) Στόχος του είναι η ανέγερση ξενώνα φιλοξενίας αποφυλακισμένων.

Βοηθούμενοι φυλακισμένοι και αποφυλακισμένοι	2001	2002	2003
	261	408	523

(Φίλοι Φυλακισμένοι, 2004)

9.3 PRAKSIS

Η PRAKSIS είναι ένα σωματείο με ανθρωπιστικό και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Ιδρύθηκε στις 20/10/2004 και υλοποιεί Προγράμματα Ανάπτυξης, Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας.

Ο εν λόγω φορέας έχει ως κύριο παραλήπτη των υπηρεσιών του Έλληνες άπορους, ανασφάλιστους, άστεγους, οικονομικούς μετανάστες, αιτούντες για άσυλο/ πρόσφυγες και κάθε κοινωνικά αποκλεισμένη πληθυσμιακή ομάδα όπως ουσιοεξαρτώμενους, αθίγγανους, θύματα διεθνούς σωματεμπορίας, παιδιά των

φαναριών, αποφυλακισμένους, παρέχοντας πρωτοβάθμια ιατρική φροντίδα και υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης καθώς και εργασιακή συμβουλευτική.

Η PRAKSIS από τις 3 Μαρτίου 2008, στα πλαίσια προγραμμάτων «Σχέδια Δράσης Μ.Κ.Ο.» υλοποιεί πρόγραμμα που απευθύνεται σε αποφυλακισμένα άτομα αποσκοπώντας στην ιατροφαρμακευτική κάλυψη, την ψυχοκοινωνική στήριξη και την ενδυνάμωσή τους για επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση καθώς και στην υποστήριξη της οικογένειάς του.

(PRAKSIS, 2008)

9.4 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ

Σκοποί της εταιρείας είναι η πρόληψη παραβατικής συμπεριφοράς παιδιών και η αποκατάσταση κοινωνικά αποκλεισμένων νέων. Παρέχει προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας και πρόληψης κατά των ναρκωτικών. (Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων, 2005)

9.5 ΑΡΣΙΣ

Η ΑΡΣΙΣ είναι μη κυβερνητική οργάνωση, εξειδικευμένη στην κοινωνική υποστήριξη των νέων και στην προάσπιση των νεανικών δικαιωμάτων. Ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 1992 και λειτουργεί στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και το Βόλο. Το όραμα της ΑΡΣΙΣ είναι ένας κόσμος, στον οποίο όλοι οι νέοι θα απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως καθιερώνονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και σε άλλες διεθνείς συμβάσεις.

Για την επίτευξη αυτού του οράματος, αποστολή της ΑΡΣΙΣ είναι η ανάληψη δράσης, μετά τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας, με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων μεταξύ 15 και 21 ετών στην ανοιχτή και στην κλειστή κοινότητα. Η οργάνωση συσπειρώνει και κινητοποιεί εθελοντικό ανθρώπινο δυναμικό και λειτουργεί με τις αρχές της συλλογικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, της αποτελεσματικής παρέμβασης για τους νέους σε κίνδυνο, της δημοκρατίας και του αμοιβαίου σεβασμού. Αναπτύσσει πρότυπες μεθόδους και εργαλεία υποστήριξης νέων, συνεργάζεται με δημόσιους και ιδιωτικούς συναφείς φορείς και προωθεί προς την πολιτεία θεσμικές προτάσεις που αφορούν τη βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής για τους νέους.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΑΡΣΙΣ παρέχει πληθώρα υπηρεσιών και αναπτύσσει ποικιλία δραστηριοτήτων :

- *Γραφείο ψυχοκοινωνικής στήριξης* : εισαγωγική ενημέρωση, ατομική στήριξη και συμβουλευτική, κοινωνική πληροφόρηση, ομάδες επικοινωνίας, παραπομπές σε άλλους ειδικούς φορείς εκπαίδευσης, πρόνοιας και θεραπείας.

- *Γραφείο εργασίας* : επαγγελματικός προσανατολισμός, κύκλοι προετοιμασίας για την εργασία, παραπομπή σε προγράμματα κατάρτισης, σύνδεση με Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης ΟΑΕΔ, αναζήτηση εργοδοτών, δημιουργία δικτύου εργοδοτών, τοποθέτηση σε απασχόληση, παρακολούθηση-υποστήριξη τοποθετήσεων.

- *Εκπαιδευτικά και παραγωγικά εργαστήρια* : ΠΛΩΡΗ : εργαστήριο χειροτεχνίας-ξυλουργικής, στο οποίο γίνεται εκπαίδευση στην ξυλουργική και την χειροτεχνία, παραγωγή πρωτότυπων χειροποίητων κατασκευών και παιχνιδιών από πανί και ξύλο και προετοιμασία για την εργασία.

- *Κοινωνικές επιχειρήσεις για την απασχόληση των νέων* : ΣΥΜΠΡΑΞΗ : κοινωνική επιχείρηση με μέλη νέους ανέργους, οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, νέους επιστήμονες που προτίθενται να στηρίξουν το έργο της επιχείρησης και ευαισθητοποιημένους πολίτες.

- *Γραφείο νομικής συμβουλευτικής* : παροχή νομικής πληροφόρησης και συμβουλευτικής, κύκλοι εκπαίδευσης για τα δικαιώματα και τις διακρίσεις.

- *Εργαστήρια ελεύθερου χρόνου* : δύο εργαστήρια γκράφιτι, ένα εργαστήριο ζογκλέρ και ένα εργαστήριο φωτογραφίας.

- *Προγράμματα κατάρτισης στελεχών και εθελοντών της ΑΡΣΙΣ*, στελεχών του κοινωνικού τομέα, των ΟΤΑ και φοιτητών.

- *Προγράμματα ανταλλαγής νέων και εθελοντών* στο πλαίσιο του προγράμματος YOUTH και σε δίκτυα που έχουν δημιουργηθεί για την υποστήριξη κοινωνικά αποκλεισμένων νέων.

- Στο *Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα*, η ΑΡΣΙΣ οργανώνει τακτικές επισκέψεις, είτε ενταγμένες σε προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Υπουργείο Εργασίας και τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, είτε αυτόνομα με στελεχιακό και εθελοντικό δυναμικό της. Σήμερα η ΑΡΣΙΣ διαθέτει μέσα στο κατάστημα *ειδικό χώρο εκπαίδευσης με υπολογιστές*, όπου υλοποιείται το πρόγραμμα HOPE, που αποβλέπει στη δημιουργία συστήματος εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης για νέους κρατούμενους.

- Στη *Γυναικεία Φυλακή Κορυδαλλού*, στην οποία κρατούνται και ανήλικες κοπέλες, η ΑΡΣΙΣ διοργανώνει εδώ και 4 χρόνια ομάδα θεατρικής έκφρασης.

- Στην *Ανδρική Φυλακή Κορυδαλλού* διεξάγεται πρόγραμμα αλφαριθμητισμού, στο οποίο συμμετέχουν νέοι εθελοντές της ΑΡΣΙΣ.

- *Πρόγραμμα εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα*, το οποίο παρουσιάζεται κυρίως σε σχολεία.

Στην Αθήνα η ΑΡΣΙΣ, σε συνεργασία με άλλους φορείς, διεξάγει μόνιμες εκστρατείες για θέματα που αφορούν τα νεανικά δικαιώματα, και ειδικότερα :

- Το δικαίωμα στη στέγη

- Τα δικαιώματα των κρατουμένων νέων

- Το δικαίωμα των νέων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό για συμμετοχή στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την απασχόληση.

(ΑΡΣΙΣ, 2007)

9.6 Εταιρεία προστασίας ανηλίκων

Η Ε.Π.Α. είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και εποπτεύεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, και πρόεδρος του διορίζεται εισαγγελικός ή δικαστικός λειτουργός.

Έχει ως κύριο σκοπό της να συμβάλλει ενεργά στην πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων, που ενδέχεται να οδηγηθούν σε παραπτωματική συμπεριφορά λόγω της προσωπικότητας, του οικογενειακού τους περιβάλλοντος ή άλλων συνθηκών και αιτιών.

Η Ε.Π.Α. δραστηριοποιείται στο χώρο των ανήλικων παιδιών από 8 έως 18 ετών και παρέχει υλική, κοινωνική και ηθική στήριξη στις εξής περιπτώσεις :

- Σε όσα παιδιά αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής

- Σε όσα παιδιά έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα

- Σε όσα παιδιά εκκρεμεί δίωξη εναντίον τους για αξιόποινη πράξη

- Σε όσα παιδιά έχουν απολυθεί από Ίδρυμα Αγωγής ή Σωφρονιστικό

Κατάστημα

Παράλληλα η Ε.Π.Α. παρέχει :

- Δικαστική συνδρομή στους κατηγορούμενους ανήλικους

- Προσωρινή στέγη φιλοξενίας

(Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων, 2004)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

10. Η εργασία του κοινωνικού λειτουργού στη φυλακή

10.1 Η Κοινωνική Εργασία στην Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας

Η κοινωνική εργασία στον τομέα της εγκληματικότητας ασκείται από κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι απασχολούνται:

- ∅ Στις εισαγγελίες και στα δικαστήρια ενηλίκων.
- ∅ Στις υπηρεσίες επιμελητών ενηλίκων.
- ∅ Στις διευθύνσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- ∅ Στα σωφρονιστικά καταστήματα.
- ∅ Σε ξενώνες παραβατικών εφήβων.
- ∅ Σε προγράμματα κοινωνικής επανένταξης.
- ∅ Στα δικαστήρια και στα καταστήματα κράτησης για ενήλικες (φυλακές).
- ∅ Σε εταιρίες προστασίας αποφυλακιζόμενων.
- ∅ Σε ξενώνες αποφυλακιζόμενων.

Ο κοινωνικός λειτουργός που απασχολείται στον τομέα της εγκληματικότητας είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της φυλακής ή του σωφρονιστικού καταστήματος. Συμμετέχει στα συμβούλια και τις επιτροπές που είναι αρμόδιες για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη διαβίωση και τη μεταχείριση των κρατουμένων. (Καλλινικάκη, 1998)

Ένας από τους κύριους στόχους της κοινωνικής εργασίας σε αυτό τον τομέα είναι η διατήρηση της επικοινωνίας και των δεσμών του φυλακισμένου

με την οικογένειά του και τα σημαντικά γι' αυτόν πρόσωπα κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής του, καθώς και η αξιολόγηση των οικογενειακών αναγκών (παιδιά βρεφικής ηλικίας, έφηβοι) και η σύνδεση της οικογένειας με κατάλληλες υπηρεσίες στην κοινότητα (κέντρο ψυχικής υγείας, κοινωνική πρόνοια κ.ά.). (Καλλινικάκη, 1998)

Ο κοινωνικός λειτουργός που εργάζεται σε σωφρονιστικά καταστήματα, εκτός από την ατομική συνεργασία του με τον κάθε κρατούμενο, αναπτύσσει προγράμματα κοινωνικής εργασίας με στόχο την κοινωνική προσαρμογή στο κλειστό πλαίσιο του καταστήματος, τη βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής ζωής, της επικοινωνίας και της αλληλεγγύης. Στις περιπτώσεις αυτές αξιοποιείται η μέθοδος της κοινωνικής εργασίας με ομάδες, με στόχο το μοίρασμα ευθυνών, την κατανομή και οργάνωση δραστηριοτήτων στο χώρο διαμονής και απασχόλησης των κρατουμένων, την πρόληψη ή και την άμβλυνση των μεταξύ τους συγκρούσεων κλπ.. Ειδικότερες παρεμβάσεις αναπτύσσονται σε περιπτώσεις έγκλειστων με χρόνια νοσήματα, αλκοολικών, χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών, ψυχικά ασθενών κ.ά.. (ο.π.)

Ιδιαίτερα ευρύ και σημαντικό είναι το πεδίο της κοινωνικής εργασίας με τους ενήλικες παραβάτες και τις οικογένειές τους καθ' όλη τη διάρκεια της εμπλοκής τους με τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, και πιο συγκεκριμένα:

- Αμέσως μετά τη σύλληψη ή την απαγγελία κατηγορίας.
- Στο στάδιο της προφυλάκισης, πριν τη δίκη.
- Κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής (προληπτικός ή ποινικός σωφρονισμός).
- Στην φάση της προετοιμασίας της αποφυλάκισης.
- Μετά την αποφυλάκιση.

(Καλλινικάκη, 1998)

10.2 Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στα καταστήματα κρατουμένων

Για την αντιμετώπιση προσωπικών και οικογενειακών αναγκών τις οποίες δημιουργεί η κράτηση του ατόμου, καθώς επίσης για την κοινωνική επανένταξη του αποφυλακιζόμενου, προβλέπεται η χρησιμοποίηση κοινωνικών λειτουργών στα σωφρονιστικά καταστήματα. Ειδικότερα στο άρθρο 113 του κώδικα περιγράφονται λεπτομερώς τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο, ο κοινωνικός λειτουργός: (Σταθόπουλος, 1999)

1. Έρχεται σε άμεση επικοινωνία με κάθε κρατούμενο, χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, εκτός εάν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι ασφαλείας.
2. Λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και ενεργεί επιτόπιες κοινωνικές έρευνες για συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων της ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασής τους.
3. Τηρεί μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες ή φακέλους και δελτία εξέλιξης και κοινωνικής έρευνας, καθώς και στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις ενέργειες και τα αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας.
4. Ενημερώνει το διευθυντή και το επιστημονικό συμβούλιο για την προσωπικότητα και τα προβλήματα του κρατουμένου και υποβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείρισή του.
5. Συντάσσει τις προβλεπόμενες εκθέσεις για τους κρατουμένους, των οποίων το περιεχόμενο είναι εμπιστευτικό.
6. Μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των κρατουμένων, σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.
7. Προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το περιβάλλον του για την ομαλή επανένταξή του και παρακολουθεί, μετά την αποφυλάκιση, όσες περιπτώσεις κρίνει απαραίτητο.

8. Εφαρμόζει τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα ή ομάδα.

Ο κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει σε Συμβούλια και διαδικασίες που αφορούν την μεταχείριση των κρατουμένων, και είναι μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο αυτό αποφασίζει για όλα τα κρίσιμα θέματα της διαβίωσης και της μεταχείρισης του κρατουμένου. Μελετά τις δυνατότητες και προϋποθέσεις αδειών απουσίας ή άλλων μορφών ημιελεύθερης διαβίωσης, και εισηγείται σχετικά στην επιτροπή του άρθρου 55. Στο άρθρο 55, αρμόδια για τη χορήγηση της άδειας είναι η επιτροπή που αποτελείται από το δικαστή εκτέλεσης ποινών, το διευθυντή όπου κρατείται ο κατάδικος και έναν κοινωνικό λειτουργό, ο οποίος και εισηγείται στην επιτροπή. Τις επόμενες τακτικές άδειες χορηγεί ο διευθυντής του καταστήματος με εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού. (Σταθόπουλος, 1999)

Στο άρθρο 79, η μεταγωγή κρατουμένου γίνεται ύστερα από αίτησή του, για λόγους προσωπικούς, οικογενειακούς, υγείας ή για τοποθέτηση σε εργασία, με πρόταση του διευθυντή που συνοδεύεται από αντίστοιχη εισήγηση της κοινωνικής υπηρεσίας. (ο.π.)

Στο άρθρο 85 αναφέρεται ότι σε κάθε κατάσταση κράτησης λειτουργεί πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο απονέμει τις αμοιβές και επιβάλλει τις βαρύτερες πειθαρχικές κυρώσεις. Το Συμβούλιο συγκροτείται από το διευθυντή, ως Πρόεδρο, έναν κοινωνικό λειτουργό και ένα από τα υπόλοιπα μέλη του Επιστημονικού συμβουλίου. (ο.π.)

Στο άρθρο 95 προβλέπεται η συμμετοχή του κοινωνικού λειτουργού στη διαδικασία κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης των κρατουμένων. (ο.π.)

Οι εκθέσεις και τα λοιπά στοιχεία, τα οποία τηρούν οι κοινωνικοί λειτουργοί, είναι απόρρητα και δεν μπορούν να αποτελέσουν στοιχεία δικογραφίας, ούτε να λάβουν οποιαδήποτε μορφή δημοσιότητας. Κατ' εξαίρεση, τα στοιχεία αυτά μπορεί να τεθούν υπ' όψη του γιατρού, του

ψυχολόγου του διευθυντή του καταστήματος ή ανώτερου υπαλλήλου του Υπουργείου Δικαιοσύνης με γραπτή εντολή του Υπουργού ή του Εισαγγελέα. (Σταθόπουλος, 1999)

Στις φυλακές επίσης προβλέπεται να υπηρετούν εγκληματολόγοι, ψυχολόγοι, ψυχίατροι, νοσοκόμοι και ιερείς ο καθένας με συγκεκριμένες ιδιότητες και καθήκοντα. (ο.π.)

Ο αριθμός του υπηρετούντος επιστημονικού προσωπικού είναι περιορισμένος σε σχέση με τον αριθμό των κρατουμένων και τις επιδιώξεις και στόχους της πολιτικής για την αποϊδρυματοποίηση και επανένταξη των κρατουμένων στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Χαρακτηριστικά σε σύνολο 116 προβλεπόμενων οργανικών θέσεων Κοινωνικών Λειτουργών (Ν.2298/95) μόνο 52 έχουν καλυφθεί, ενώ οι υπόλοιπες 64 παραμένουν κενές. (ο.π.)

Στο έργο της κοινωνικής υπηρεσίας για την επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία συμβάλλουν και οι Εταιρίες Προστασίας Αποφυλακισμένων (Ε.Π.Α.). Οι εταιρίες αυτές λειτουργούν στις έδρες των πρωτοδικείων της χώρας. Είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Βασικός στόχος των Ε.Π.Α. είναι η βοήθεια προς τους αποφυλακισμένους – υλική, ιατρική περίθαλψη και οικονομική ενίσχυση σε απόρους. Τα οικονομικά μέσα των Ε.Π.Α. είναι πολύ περιορισμένα και, συνεπώς, η προσφερόμενη βοήθεια είναι περιστασιακή και κυμαίνεται σε 30.000 – 40.000 δραχμές περίπου για κάθε οικογένεια. (ο.π.)

Στη διεύθυνση της Χριστιανικής Αλληλεγγύης της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, λειτουργεί γραφείο για τη συμπαράσταση φυλακισμένων. Η συμπαράσταση αυτή εκδηλώνεται με επισκέψεις, ενίσχυση με ιματισμό και μικρή οικονομική βοήθεια. (ο.π.)

Τέλος, οι Εταιρίες Προστασίας Ανηλίκων, με τη σημερινή μορφή λειτουργίας και την έλλειψη επιστημονικού προσωπικού, δεν μπορούν να ανταποκριθούν στον τομέα της πρόληψης της παραπτωματοκτονίας των ανηλίκων. (Σταθόπουλος, 1999)

10.3 Καθήκοντα προϊσταμένου του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας στην φυλακή

Το έργο του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας αφορά: α) στην εξατομίκευση της μεταχείρισης των κρατουμένων, β) την προετοιμασία της κοινωνικής και επαγγελματικής αποκατάστασής τους, γ) την συμπαράσταση και την προστατευτική επίβλεψη των απολυομένων υπό όρο εφόσον κρίνεται αναγκαίο και μέχρι να διοριστούν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής και δ) την παρακολούθηση της κοινωνικής τους επανόδου. Ειδικότερα ο προϊστάμενος του τμήματος κοινωνικής εργασίας ή ο αρχαιότερος κοινωνικός λειτουργός: (Σταθόπουλος, 1999)

- 1) Κατανέμει τις περιπτώσεις των κρατουμένων στους κοινωνικούς λειτουργούς.
- 2) Εποπτεύει, συντονίζει και ελέγχει τακτικά την εργασία τους.
- 3) Καταρτίζει το πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής εργασίας το οποίο, αφού θεωρηθεί από τον διευθυντή, αναρτάται στον πίνακα ανακοινώσεων των κρατουμένων.
- 4) Φροντίζει για την οργάνωση του γραφείου, την τήρηση των προβλεπόμενων δελτίων και βιβλίων, την αρχειοθέτηση των φακέλων, τη συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων και την κατάρτιση της ετήσιας έκθεσης απολογισμού εργασίας.
- 5) Καλεί σε τακτικές συναντήσεις τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους ειδικούς επιστήμονες για ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας και συντονισμό έργου του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού και ενημερώνει σχετικά τον διευθυντή. (ο.π.)

10.4 Καθήκοντα κοινωνικού λειτουργού στην φυλακή

Τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού είναι τα εξής:

1. Ο κοινωνικός λειτουργός εκτελεί εσωτερική και εξωτερική εργασία εφαρμόζοντας τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα και με ομάδες. Ειδικότερα, η εσωτερική υπηρεσία συνίσταται σε: i) ατομικές συνεντεύξεις με τον κρατούμενο και ii) εργασία με ομάδα κρατουμένων, η δε εξωτερική σε: : i) επικοινωνία με τις οικογένειες των κρατουμένων, συγγενείς, εργοδότες, άλλες υπηρεσίες, οργανώσεις ή άτομα που έχουν σχέση με την κοινωνική αποκατάστασή τους και ii) στήριξη και επίβλεψη των απολυθέντων υπό όρο κρατουμένων. Για την εκτέλεση της εξωτερικής υπηρεσίας ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να μετακινείται και εκτός έδρας σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

2. Επικοινωνεί με τους νέο-εισαγόμενους στο γραφείο του ή σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους ή στους χώρους κράτησης το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την εισαγωγή τους και διατηρεί τακτική επαφή μαζί τους κατά το πρώτο τουλάχιστον στάδιο της προσαρμογής τους στο κατάστημα κράτησης.

3. Δέχεται ακροάσεις των κρατουμένων και των συγγενών τους, εφαρμοζομένων αναλόγως των ρυθμίσεων που ισχύουν για το διοικητικό προσωπικό.

4. Λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και με προσωπικές συνεντεύξεις και επιτόπιες έρευνες συγκεντρώνει τα απαραίτητα σχετικά στοιχεία με την ατομική, οικογενειακή και κοινωνική κατάστασή τους.

5. Δημιουργεί ατομική μερίδα κρατουμένου με δελτίο κοινωνικής έρευνας και εξέλιξης ή καρτέλα και επισυνάπτει όσα έγγραφα (εκθέσεις κλπ.) αφορούν τον κρατούμενο και αποτελούν τον ατομικό του φάκελο. Το περιεχόμενο του φακέλου είναι απόρρητο. Γνώση των στοιχείων του λαμβάνουν μόνο οι

δικαστικές αρχές και τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του καταστήματος κράτησης.

6. Προβαίνει στις προβλεπόμενες από τις ισχύουσες διατάξεις εισηγήσεις για θέματα που αφορούν κρατούμενους και συντάσσει τις ανάλογες εκθέσεις.

7. Μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.

8. Οργανώνει και ελέγχει την αποθήκη ειδών ιματισμού και υγιεινής για απόρους κρατούμενους και διανέμει τα αναγκαία παραλαβής και διάθεσης των ειδών αυτών.

9. Παρακολουθεί την κίνηση του Φιλόπτωχου Ταμείου του καταστήματος, ενθαρρύνει τις υπέρ αυτού δωρεές και προτείνει στον διευθυντή τον τρόπο διάθεσης των χρημάτων.

10. Τηρεί βιβλίο – ημερολόγιο εσωτερικής και εξωτερικής εργασίας.

11. Συμβάλλει στην δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των κρατουμένων με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών, αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων.

12. Διευκολύνει τους ενδιαφερόμενους κρατούμενους να απευθυνθούν στα θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης και συνεργάζεται με το προσωπικό τους.

13. Προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το οικογενειακό, εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον του για την ομαλή επάνοδό του στην κοινωνία.

14. Συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς για την ένταξη αποφυλακισμένων σε προγράμματα και παρακολουθεί όσες περιπτώσεις κρίνει αναγκαίο.

15. Οργανώνει και ελέγχει από κοινού με τον κοινωνιολόγο και έως ότου καλυφθούν οι θέσεις των Συμβούλων Εκπαίδευσης Κρατουμένων, τη βιβλιοθήκη του καταστήματος. Έχει την ευθύνη των εισερχομένων βιβλίων και άλλων εντύπων.

16. Μεριμνά για την ικανοποίηση αιτημάτων των κρατουμένων για άλλα βιβλία ή έντυπα, τα οποία ελέγχονται από το προσωπικό ερευνών.

(Εσωτερικός Κανονισμός Φυλακών, άρθρο 53)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο

11. Θεραπευτικές μέθοδοι παραβατικότητας

11.1 Πολυσυστημική θεραπεία

Οι επεμβάσεις της πολυσυστημικής θεραπείας έχουν ως σκοπό να εξετάσουν εκείνους τους παράγοντες κινδύνου και τους προστατευτικούς παράγοντες που είναι πιο κοντά στους προσδιορισμένους στόχους θεραπείας. Σε οποιαδήποτε περίπτωση, δηλαδή, η πολυσυστημική μέθοδος θα εξετάσει ένα εξατομικευμένο υποσύνολο του κινδύνου και των προστατευτικών παραγόντων. Λόγω του ευρέως φάσματος του ενδεχομένου υψηλού κινδύνου και των προστατευτικών παραγόντων, στην θεραπεία θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μια ευρεία και περιεκτική σειρά των σχετικών μεταβλητών. Συνεπώς ο προσδιορισμός των βασικών μεταβλητών σε μια ιδιαίτερη περίπτωση είναι ο σημαντικότερος στόχος της αξιολόγησης της πολυσυστημικής θεραπείας. (Ιωαννίδης, 1996)

Αρχικοί στόχοι της θεραπείας είναι:

- 1) Να μειώσει την εγκληματική δραστηριότητα της νεολαίας.
- 2) Να μειώσει άλλους τύπους αντικοινωνικών συμπεριφορών.
- 3) Να πετύχει αυτές τις εκβάσεις με τη μείωση του κόστους και με τη μείωση των ποσοστών φυλάκισης και θεραπευτικών μεθόδων όπως της εισαγωγής σε ψυχιατρικό νοσοκομείο.
- 4) Ακόμα επιδιώκει την επίτευξη αυτών των στόχων μέσω μίας θεραπείας που να εξετάζει τους παράγοντες κινδύνου σε μια εξατομικευμένη, περιεκτική και ενσωματωμένη στην κοινωνία βάση. (Ιωαννίδης, 1996)

11.2 Προγράμματα βοήθειας πρώην εγκληματιών

Τα προγράμματα βοήθειας φυλακισμένων παρέχουν εκείνες τις ευκαιρίες στους φυλακισμένους που θα καταστήσουν δυνατή τη μετάβασή τους από την κατάσταση του στιγματισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού στην επανένταξη.

Στόχος των προγραμμάτων είναι να βοηθηθεί το άτομο να αναπτύξει εκείνες τις δεξιότητες που είναι βοηθητικές τόσο γι' αυτόν όσο και για την κοινωνία, αλλά και να «χτίσει» την εμπιστοσύνη της κοινωνίας προς το πρόσωπό του. (Παπαδάτος, 1990)

11.3 Προγράμματα αποκατάστασης

Η αποκατάσταση ως θεσμός χρονολογείται στα αρχαία χρόνια. Υπό την παραδοσιακή έννοιά της, η αποκατάσταση έχει οριστεί ως μία "νομισματική πληρωμή από τον παραβάτη στο θύμα για τη ζημιά – αποτέλεσμα της παράβασης". Ίσως για τον παραβάτη, η αποκατάσταση μπορεί να είναι αποτελεσματικότερη από τη φυλάκιση. Ακόμα, η αποκατάσταση επιτρέπει στον παραβάτη να εκφράσει την ανοχή του κατά συγκεκριμένο τρόπο. Παρέχεται μια εναλλακτική λύση από τον στιγματισμό και τη φυλάκιση.

Μέσω μελετών διαπιστώθηκαν τέσσερις βασικοί τύποι αποκατάστασης:

- Η αποκατάσταση που επιβάλλεται ως υποχρέωση στα πλαίσια κάποιων προγραμμάτων βοήθειας των θυμάτων και που οργανώνεται από τους κατηγορούς.
- Η αποκατάσταση που απορρέει φυσικά από τον θύτη (ενισχύεται και η κοινότητα με αυτό τον τρόπο) και οργανώνεται από μη κερδοσκοπικές ομάδες.

- Η αποκατάσταση έσω της απασχόλησης, όπου ο θύτης «επιδιορθώνει» την πράξη του μέσω κάποιας απασχόλησης ή προσφοράς.

- Η αποκατάσταση ως τμήμα ενός στερεότυπου προγράμματος και δοκιμασίας.

(Παπαδάτος, 1990)

11.4 Προγράμματα κοινοτικών υπηρεσιών

Τα προγράμματα κοινοτικών υπηρεσιών ξεκίνησαν τη λειτουργία τους στις Η.Π.Α. και οι πρώτοι παραβάτες ήταν γυναίκες.

Η κοινοτική υπηρεσία του παραβάτη, μπορεί να είναι μια επανορθωτική διαδικασία που συνδέει τη φύση της υπηρεσίας με την παράβαση, μπορεί να είναι μια θετική κύρωση που προκαλεί τη μετανόηση του παραβάτη για τις ενέργειές του, μπορεί επίσης να μειώσει και την ποινή φυλάκισης. Η κοινοτική υπηρεσία δίνει την ευκαιρία στον παραβάτη να καταλάβει τις έμμεσες συνέπειες που προκαλούνται από την παράβασή του. Έτσι, ο παραβάτης καταλαβαίνει τα όρια της κοινωνικής ανοχής. Έμφαση από την κοινοτική υπηρεσία δίνεται στην υπεύθυνη στάση του παραβάτη. Εστιάζει στις δυνάμεις τους, στην ικανότητά τους να είναι υπεύθυνοι και στην ικανότητά τους να επιλέξουν. (Παπαδάτος, 1990)

11.5 Κλινικές Παρεμβάσεις

Υπάρχουν δυο βασικές προσεγγίσεις στην αντιμετώπιση των παραβατών: η εργασία με το άτομο και την ομάδα. Η μεμονωμένη εργασία με το άτομο χρησιμοποιείται γενικά από τους ψυχιάτρους, τους ψυχολόγους και τους κοινωνικούς λειτουργούς, ενώ η εργασία με ομάδα περιλαμβάνει τους δασκάλους, τους ειδικούς αναψυχής και τους κοινωνικούς λειτουργούς. Οι

παρακάτω θεραπευτικές μεθόδους, χρησιμοποιούνται και στα προγράμματα πρόληψης και αποκατάστασης, καθώς επίσης και στα προγράμματα παρεκτροπής όπως και από τους υπεύθυνους που ασχολούνται με τα άτομα υψηλού κινδύνου της κοινότητας. (Ιωαννίδης, 1996)

11.6 Ψυχοθεραπεία

Η ψυχοθεραπεία ορίστηκε ως μία μέθοδος θεραπείας, βασισμένη στην ψυχολογία των συναισθηματικών προβλημάτων της προσωπικότητας. Στόχος αυτής της μεθόδου είναι η απαλοιφή συμπτωμάτων ή συμπεριφορών που συμβάλλουν στη δυσλειτουργική συμπεριφορά. Βασική έννοια της ψυχοθεραπείας είναι η αλληλεπίδραση και μεταβίβαση των συναισθημάτων του θεραπευόμενου στο θεραπευτή. Η ψυχοθεραπεία είναι μια μέθοδος συνομιλίας μεταξύ του πελάτη και του θεραπευτή, η δημιουργία μιας θεραπευτικής σχέσης που συμβάλει στην ανάπτυξη επικοινωνίας. (Ιωαννίδης, 1996)

11.7 Κοινωνική εξέταση κατά περίπτωση

Η εξέταση κατά περίπτωση με τους εγκληματίες μπορεί να προσδιοριστεί ως μια τριφασική διαδικασία: παθητική εξέταση κατά περίπτωση, επιθετική εξέταση κατά περίπτωση και επέμβαση με επιτακτική αντιπροσωπεία. Μια άλλη μορφή αποκαλούμενης εξέτασης κατά περίπτωση είναι η «κατευθυνόμενη φιλία» που περιλαμβάνει επισκέψεις επαγγελματιών σε σπίτια και σχολεία, με σκοπό την προσωπική συμβουλευτική και καθοδήγηση. (Ιωαννίδης, 1996)

11.8 Επαγγελματική παροχή συμβουλών

Αυτή η μέθοδος θεραπείας είναι διαφορετική από τις προηγούμενες θεραπευτικές μεθόδους καθώς δεν εξετάζει τη διαπροσωπική δυναμική της ανθρώπινης συμπεριφοράς και δεν αναλώνεται στη διάγνωση. Σκοπός της επαγγελματικής παροχής συμβουλών είναι η αύξηση των γνώσεων των επιλογών σταδιοδρομίας του πελάτη, των προδιαγραφών εργασίας και των προσόντων κατάρτισης που απαιτούνται για την επιτυχή απασχόληση. Η θετική συμπεριφορά, οι δεξιότητες και οι συνήθειες που αναπτύσσονται όταν απασχολούνται οι νέοι, μεταφέρονται και στην κοινοτική ζωή τους και έχουν θετική επίπτωση στη διαντίδραση τους με τους άλλους ανθρώπους.

Εργασιακές τοποθετήσεις των νέων και προγράμματα απασχόλησης μειώνουν επιτυχώς την παραβατικότητα, περιλαμβάνοντας ένα σημαντικό στοιχείο: παρέχουν στη νεολαία εργασία που δεν αποτελεί αδιέξοδο αλλά που επιτρέπει την πρόοδο της σταδιοδρομίας. (Ιωαννίδης, 1996)

11.9 Συμβουλευτική ατόμων και ομάδων

Η παροχή συμβουλευτικής μπορεί να εφαρμοσθεί και σε ομάδες και σε άτομα. Συνήθως οι σημαντικότεροι στόχοι είναι υποστήριξη και επανεκπαίδευση. Η πιο επικρατούσα ομαδική θεραπευτική προσέγγιση σε ιδρυματικές τοποθετήσεις και προγράμματα δικαστηρίων ανηλίκων είναι η συμβουλευτική ομάδας, που περιλαμβάνει ανταλλαγή προσωπικών αναζητήσεων, προβλημάτων και καθημερινών εμπειριών μέσα στην ομάδα. Η υπόδηση ρόλων μπορεί να είναι ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό συστατικό της παροχής συμβουλευτικής σε ομάδα καθώς επιτρέπει στους νέους να αντιμετωπίσουν μια κατάσταση ερχόμενοι στη θέση του άλλου. (Ιωαννίδης, 1996)

11.10 Γνωστική – συμπεριφοριστική θεραπεία

Η φιλοσοφία του “τι δουλεύει” οδηγεί σε μία θεμελιακή επανεξέταση της θεραπείας για τους δράστες σε ένα σκελετό από έρευνες που εξηγεί ακριβώς τι μεσολαβεί, κάτω από ποιες συνθήκες και με ποια αποτελέσματα.

Η “τι δουλεύει” αυτοβουλία έχει γίνει γνωστή ως απόδειξη βασισμένη σε πράξεις και είναι άρρητα συνδεδεμένη με τη γνωστική – συμπεριφοριστική διαδικασία. (Ιωαννίδης, 1996)

Αξιώματα στη μείωση της επανάληψης της εγκληματικής δράσης του 20% και 30% είναι σύνηθες στη γνωστική – συμπεριφοριστική διαδικασία.

Υπάρχουν 2 απόψεις της φιλοσοφίας του “τι δουλεύει”.

Πρώτον πρέπει να υπενθυμίζεται ότι η αποτελεσματικότητα της γνωστικής – συμπεριφοριστικής και βασισμένα σε ομάδες προγράμματα, εξαρτάται από την απαιτούμενη προσοχή σε συγκεκριμένα γνωρίσματα. (ο.π.)

Τα κριτήρια περιλαμβάνουν:

- Σχεδιασμένα προγράμματα έχουν μια αυστηρή βάση η οποία υποστηρίζεται από εμπορική έρευνα.

- Προγράμματα βασισμένα στην ακριβή εκτίμηση του «ρίσκου», των «αναγκών» και της «ανταπόκρισης» των παραβατών.

- Υπάρχει στρατηγική στο να στοχεύσει κανείς σε τέτοιο ρίσκο καθώς και σε αναγκαίους παράγοντες μέσα από χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προγράμματος.

- Τα προγράμματα παρέχονται σε συνεχή υψηλά πρότυπα χρησιμοποιώντας θεραπείες ανταπόκρισης.

- Υπάρχει συνυπολογισμός των προσανατολισμένων πνευματικά ικανοτήτων καθώς και την προσέγγιση της γνωστικής συμπεριφοράς στο πρόγραμμα.

- Μόνο τα προγράμματα που είναι καλά ταιριασμένα ή συναντούν τις ανάγκες του παραβάτη αποδεικνύουν τη θεραπεία ή το πρόγραμμα. (ο.π.)

Δεύτερον είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι ανεξάρτητα από τις μαζικές αλλαγές στην συνεταιριστική και θεραπευτική προσαρμογή η οποία είναι καθ' οδών στην Αγγλία, στον Καναδά, στην Αυστραλία και αλλού δεν είναι όλοι αυτοί που εμπλέκονται στην παράδοση του προγράμματος για τους παραβάτες, είτε συμφωνούν ή υποστηρίζουν μία μονομερή διαδικασία. (Ιωαννίδης, 1996)

11.11 Θεραπεία ομάδας

Οι Sarri και Vinter περιέλαβαν την ψυχοθεραπεία, την καθοδηγημένη αλληλεπίδραση ομάδας, και την εργασία κοινωνικής ομάδας κάτω από τη θεραπεία ομάδας. Επισημαίνουν την επιλογή της μεθόδου ανάλογα με τον τύπο του θεραπευτή που εκτελεί την εργασία.

Μερικοί υποστηρίζουν ότι η θεραπεία ομάδας είναι μια εντονότερη διαδικασία από την εργασία κοινωνικής ομάδας, η έμφαση είναι ακόμα στο άτομο ενώ η ομάδα χρησιμοποιείται ως μηχανισμός για να καταλάβει καλύτερα τη συμπεριφορά ατόμων του συγκεκριμένου ατόμου.

Η διαδικασία της ομάδας δεν λύνει από μόνη της όλα τα προβλήματα. Η ομάδα περνάει από διάφορες φάσεις με σκοπό την επίλυση διάφορων προβλημάτων και την επίλυση του στόχου βοήθειας των νέων. (Ιωαννίδης, 1996)

11.12 Εργασία κοινωνικής ομάδας

Ο Ferguson καθορίζει την εργασία κοινωνικής ομάδας ως κοινωνική εργασία "εστιασμένη στο άτομο σε μια ομάδα", που προσπαθεί να βοηθήσει

αποτελεσματικότερα κάθε λειτουργία των μελών της ομάδας μέσα σε αυτήν και την άντληση μεγαλύτερης ικανοποίησης από αυτήν την συμμετοχή.

Η μέθοδος εργασίας κοινωνικής ομάδας λειτουργεί κάτω από πολλές συνθήκες, ίδιες με την κοινωνική εξέταση κατά περίπτωση, αν και είναι πιο σύνθετη λόγω του αριθμού μελών και της αυξανόμενης διαπροσωπικής δυναμικής. Ο εργαζόμενος πρέπει να είναι σε θέση όχι μόνο να καταλαβαίνει τα μεμονωμένα προβλήματα, αλλά και να απεικονίσει και να αντιληφθεί τον τρόπο με τον οποίο οι διαδικασίες της ομάδας μπορούν να συμβάλλουν στην επίλυση προβλήματος. (Ιωαννίδης, 1996)

11.13 Ψυχοθεραπεία ομάδας

Η ψυχοθεραπεία ομάδας συγκρινόμενη με όλες τις άλλες μεθόδους περιλαμβάνει πιο φιλόδοξους στόχους, όπως η ανάπτυξη διορατικότητας και η αναδόμηση προσωπικότητας.

Ο Schulman σημείωσε πως τα απαραίτητα συστατικά για μια αποτελεσματική ψυχοθεραπευτική κατάσταση της ομάδας, όπως οι προσωπικές αλληλεπιδράσεις, η συνεργασία και η ανοχή, έρχονται σε άμεση σύγκρουση με τον αντικοινωνικό ανταγωνισμό και τον επιδεικτικό προσανατολισμό παλικαριάς των εγκληματιών. (Ιωαννίδης, 1996)

11.14 Καθοδηγημένη αλληλεπίδραση ομάδας

Η καθοδηγημένη αλληλεπίδραση της ομάδας είναι βασισμένη στην υπόθεση της επίλυσης των προβλημάτων μέσω της ομάδας. Η ομάδα είναι ένας σημαντικός φορέας για την αλλαγή. Η ομάδα μπορεί να ασκήσει πολλή πίεση στα μεμονωμένα μέλη της αφότου έχει σταθεροποιηθεί η ομάδα, ο ηγέτης έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη και ο σημαντικός διάλογος έχει πραγματοποιηθεί.

Η διαδικασία που περιγράφεται για την καθοδηγημένη αλληλεπίδραση ομάδας αναφορικά με τη δομή της ομάδας και των στόχων για την επιτυχία του σημαντικού διαλόγου, την επικοινωνία και την έκφραση είναι παρόμοια με τις διαδικασίες ομάδας που παρουσιάστηκαν νωρίτερα.

Ο Gottfredson κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, στην κοινότητα, η καθοδηγημένη αλληλεπίδραση ομάδας παρέχει μια εναλλακτική λύση στην τοποθέτηση σε ίδρυμα. (Ιωαννίδης, 1996)

11.15 Εταιρίες προστασίας αποφυλακισμένων

Στο έργο της κοινωνικής υπηρεσίας για την επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία συμβάλλουν και οι Εταιρίες Προστασίας Αποφυλακισμένων. Οι εταιρίες αυτές λειτουργούν στις έδρες των πρωτοδικείων της χώρας.

Είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Βασικός στόχος των Ε.Π.Α. είναι η βοήθεια προς τους αποφυλακισμένους – υλική, ιατρική περίθαλψη και οικονομική ενίσχυση σε απόρους. Τα οικονομικά μέσα των Ε.Π.Α. είναι πολύ περιορισμένα και, συνεπώς, η προσφερόμενη βοήθεια είναι περιστασιακή. (Σταθόπουλος, 2003)

- Συμπεράσματα – Προτάσεις

Η πραγματικότητα είναι ότι στην Ελλάδα, το πρώτο και μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η χωρητικότητα των φυλακών λόγω του συνεχώς αυξανόμενου ρυθμού κρατουμένων.

Διότι, ενώ οι κρατούμενοι συνεχώς αυξάνονται, ο αριθμός των σωφρονιστικών υπαλλήλων όλο και μειώνεται.

Σαν συνέπειες του προβλήματος αυτού έχουμε την ανεπαρκή φύλαξη και επιτήρηση των κρατουμένων.

Ακόμα αυτά τα προβλήματα έχουν σαν συνέπεια την αύξηση των ψυχολογικών προβλημάτων των κρατουμένων. Ένας υπολανθάνων αναβρασμός και δυσφορία που μπορεί με συνδυασμό άλλων περιστασιακών παραγόντων να γίνει αφορμή της διατάραξης της ομαλής λειτουργίας της φυλακής.

Στην πολιτεία παρέχεται το δικαίωμα να στερήσει στο παραβατικό άτομο την ελευθερία του για μικρό ή για μεγάλο χρονικό διάστημα, ανάλογα με την παράβαση στην οποία έχει υποπέσει το άτομο αυτό.

Δεν της παρέχεται όμως το δικαίωμα να στερήσει από τον κρατούμενο το στοιχειώδη χώρο που δικαιωματικά του ανήκει, και που είναι υποχρεωμένος να παραμείνει για ένα άλφα χρονικό διάστημα.

Το πρόβλημα αυτό αν και είναι μεγάλο, για να λυθεί χρειάζονται μακρόπνοα προγράμματα όπως π.χ. κτίσιμο νέων φυλακών.

Εύκολη και ανώδυνη επίλυση του προβλήματος είναι εάν αξιοποιηθούν σωστά οι ήδη υπάρχουσες ανεκμετάλλευτες κτιριακές εγκαταστάσεις, που ανήκουν στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και που με λίγα σχετικά έξοδα μπορούν να μετατραπούν σε Σωφρονιστικά Καταστήματα.

Πιστεύουμε ότι πολλά από τα προβλήματα, τα οποία υπάρχουν στα Ιδρύματα Αγωγής ανηλίκων θα μπορούσαν να αποφευχθούν, αν λειτουργούσε ένα σύστημα πρόληψης παραβατικής συμπεριφοράς.

Αρχικά, θεωρούμε ότι αυτό που αναγνωρίζεται ως Δίκαιο, Έννομο ή κοινωνικά Επιθυμητό πρέπει να αντανακλάται γενικά στη μορφή και το χαρακτήρα της Εκπαίδευσης αναπτύσσοντας έτσι, μια εκπαιδευτική αντίληψη, απώτερος στόχος της οποίας θα είναι η διασφάλιση μιας κοινωνίας δίκαιης χωρίς αποκλεισμούς, αδιαφάνεια και ανισότητα. Ο παραπάνω στόχος απαιτεί πάνω από όλα έναν ορισμένο τύπο εκπαιδευτικής διαδικασίας, ο οποίος με έναν ευλύγιστο και δυναμικό τρόπο θα μπορεί να ενσωματώνει τα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας καθώς και τις ραγδαίες αλλαγές που συντελούν μέσα στις πολύπλοκες συνθήκες της κοινωνικής συμβίωσης. Μείζονα ρόλο σε αυτή τη διαδικασία μπορεί να παίξει η Αγωγή, ως αναδυόμενη μεταβλητή μέσα από την εμπειρία της κοινωνικής πραγματικότητας, με σκοπό την Πρόληψη εκφράζοντας άμεσα την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών με πρότυπο μια ευνοούμενη κοινωνία.

Η Πρόληψη αποτελεί σοβαρή κοινωνική πρακτική με απώτερο σκοπό την προαγωγή της συναισθηματικής, ψυχικής, σωματικής και κοινωνικής υγείας του ατόμου, και δη του ανηλίκου. Θεωρούμε ότι μπορεί να προσεγγιστεί και να αναπτυχθεί ως παιδαγωγική διαδικασία μέσα από τους κοινωνικοποιητικούς φορείς. Τέτοιοι φορείς είναι η οικογένεια, το σχολείο, η εκκλησία, η τοπική αυτοδιοίκηση, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, οι διάφοροι εργασιακοί, πολιτιστικοί, αθλητικοί και πολιτικοί φορείς. Όμως, μία τέτοια παιδαγωγική διαδικασία μέσω των κοινωνικοποιητικών φορέων συνεπάγεται πνεύμα ισοτιμίας και αποφυγή κοινωνικών προκαταλήψεων. Μόνο έτσι, το άτομο μπορεί να αναπτυχθεί ως κοινωνική μονάδα συνοδευόμενος από αίσθημα ατομικής ευθύνης, συνειδητοποιώντας ότι αυτή η κοινωνική ευθύνη είναι μέρος της κοινωνικής του ελευθερίας. Πιο συγκεκριμένα, η παροχή προληπτικής αγωγής μέσα από τους κοινωνικοποιητικούς φορείς αποκλείει μορφές παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, μεταβιβάζοντας θετικά πρότυπα ατομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς μέσα από την άσκηση εσωτερικοποιημένου ελέγχου

και ενισχύοντας τη σύγχρονη πολυσυλλεκτική και πολιτιστικά πολυμερή κοινωνία με ιδέες μακριά από την απομόνωση, το ρατσισμό και την ξενοφοβία.

Επομένως, η αγωγή πρόληψης οφείλει να γίνει συστατικό στοιχείο για κάθε τύπο εκπαιδευτικής δραστηριότητας από το νηπιαγωγείο ως το πανεπιστήμιο. Η αγωγική δραστηριότητα στο σύνολό της οφείλει να προετοιμάσει τους νέους ανθρώπους να συμμετάσχουν με έναν τρόπο ανεξάρτητο και κριτικά αδέσμευτο στη λύση των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων. Η αγωγή με σκοπό την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας πρέπει να θεωρηθεί ως ένα ιδιαίτερο παιδαγωγικό έργο μέσα από τη διαδικασία εντόπισης και πρόληψης συμπτωμάτων νεανικής παραβατικότητας. Η καταπολέμηση συμπτωμάτων προ-παραβατικής ή παραβατικής συμπεριφοράς μπορεί να επιτευχθεί με μία αγωγική διαδικασία, όπου η κοινωνική ένταξη του ατόμου θα επιτυγχάνεται με ενεργητική παρέμβαση μέσα στο σχολικό χώρο με σκοπό την καταπολέμηση τέτοιων συμπτωμάτων.

Επιβάλλεται η δημιουργία θεσμικών αλλαγών και τεχνικών παρέμβασης του κράτους σχετικά με συμπεριφορές που αποτελούν κίνδυνο για τις κοινωνικές λειτουργίες μέσα, όμως, από την ενσωμάτωση του ατόμου που παρουσιάζει δυσχέρειες προσαρμογής στο κοινωνικό σύνολο, τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του ως μέλος αυτού του συνόλου, την ελεύθερη επιλογή και συμμετοχή του σε κοινωνικές δραστηριότητες αποκατάστασης προκειμένου να επιτευχθεί η ανεξάρτησή του από αρνητικές συνήθειες και ενέργειες, καθώς και την εξασφάλιση μιας εγγυημένης ελευθερίας με τον όρο της συμμετοχής του σε προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Η Πολιτεία πρέπει να αναλάβει το πολιτικό και το οικονομικό κόστος θέτοντας το πρόβλημα σε ολοκληρωμένη βάση. Αυτό μπορεί να γίνει: α) με την απομάκρυνση των ανηλίκων από το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης σε μία σφαιρική σε κοινωνικό επίπεδο αντιμετώπιση-προσέγγιση μέσω παιδαγωγικών και ψυχολογικών πρακτικών, β) με τη διευκόλυνση ανηλίκων, που παρουσιάζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής, σε θέματα εύρεσης

εργασίας μέσω της καλύτερης οργάνωσης στην ενημέρωση αυτών των ατόμων σχετικά με κενές εργασιακές θέσεις, γ) με τη θέσπιση κινήτρων στις επιχειρήσεις με στόχο την απορρόφηση ατόμων με παρόμοια προβλήματα, δ) με τη χρηματοδότηση, επίσης, αυτών των ατόμων, εφόσον αντιμετωπίζουν οικονομικό πρόβλημα, για το χρονικό διάστημα που παραμένουν άνεργοι, ε) με την ποιοτική αναβάθμιση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για τα άτομα αυτά και συγχρόνως συσχέτιση αυτών των προγραμμάτων με τις προοπτικές απασχόλησης στην αγορά εργασίας, στ) με έρευνα αγοράς, η οποία θα καταδεικνύει τις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής αγοράς και, παράλληλα, οργάνωση δράσεων για δυνατότητα λήψης κενών θέσεων εργασίας από άτομα που παρουσιάζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής, ή δυνατότητα ένταξής τους σε προσφερόμενα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης βάσει των επαγγελματικών εμπειριών τους, των δεξιοτήτων τους και του επιπέδου εκπαίδευσής τους, ζ) με την αναβάθμιση της ποιότητας στο χώρο της εργασίας, του σχολείου και του Πανεπιστημίου, καθώς και η) με την δημιουργία συνείδησης στον πολίτη για κατανόηση και ενθάρρυνση των νέων με προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής. Συνολικά, η νεανική παραβατικότητα είναι πρόβλημα σύνθετο και πολυπρισματικό. Γι' αυτό απαιτεί διεπιστημονική προσέγγιση μέσω γενικότερου συντονισμού οργάνων για μακροπρόθεσμους σχεδιασμούς και εφαρμογές αποτελεσματικών προγραμμάτων. Απαιτείται νέα δόμηση των προσδιοριστικών όρων της κοινωνικής πραγματικότητας, η οποία θα στηριχθεί στους εξής άξονες:

Α. Καθορισμός στόχων και προτεραιοτήτων από την Πολιτεία. Σε αυτό το επίπεδο προτείνουμε:

- Βαθύτερη κατανόηση της παιδαγωγικής πτυχής στην εκτέλεση και την επίτευξη του κοινωνικού έργου.
- Επίβλεψη για την εφαρμογή των μέτρων χωρίς πολιτικούς συμβιβασμούς, με εύκαμπτες και ελαστικές εφαρμογές νόμων.

- Διαμόρφωση και ανάπτυξη ειδικής κοινωνικής πολιτικής στον τομέα των ανηλίκων σε υποχρεωτική βάση τοπικής αυτοδιοίκησης, π.χ. Δίκτυο πληροφόρησης για γονείς και μαθητές.
- Οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων δύναται να λειτουργήσουν ευρύτερα προσαρμοσμένες στις κοινωνικές ανάγκες ως Κέντρα Νεότητας, Στέγης, Συμβουλευτικής, Ψυχαγωγίας, Μόρφωσης.
- Δημιουργία διαλόγου μεταξύ πολιτικών και ερευνητών σε διεθνές επίπεδο.
- Προσπάθεια για τη συνεργασία οικονομικών και ανθρωπιστικών επιστημών με σκοπό την ανάπτυξη και την άσκηση της Εγκληματοπροληπτικής πολιτικής.
- Συμμετοχή της Πολιτείας στη διερεύνηση των εγκληματικών δρώμενων μέσα από τη διεξαγωγή ερευνών και στατιστικών προσαρμοσμένων στα δεδομένα της χώρας μας.
- Ανάπτυξη πολιτικών στρατηγικών εμπνεόμενων από τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και παράλληλη ευαισθητοποίηση του κοινού.

B. Επαναξιολόγηση κοινωνικών προβλημάτων και επαναπροσανατολισμός κοινωνικών στόχων. Ειδικότερα προτείνουμε:

- Χρηματοδοτική στήριξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για νεαρά άτομα.
- Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση του κοινού στη διαδικασία αποποινικοποίησης και αποϊδρυματοποίησης, των ανηλίκων παραβατών, του νόμου με σκοπό την αποτροπή του στιγματισμού τους.
- Διεπιστημονική συνεργασία επιστημόνων για επιλογή κατάλληλων μεθόδων εκπαίδευσης ανηλίκων παραβατών ή ανηλίκων με προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής και, παράλληλα, ειδική εκπαίδευση κατάλληλου και εξειδικευμένου ψυχοπαιδαγωγικού προσωπικού.

- Συντονισμένη προσπάθεια κοινωνικής αναβάθμισης του ρόλου του ανηλίκου που υπέπεσε σε ποινικό παράπτωμα με σκοπό τη συμμετοχή του σε θέσεις εργασίας, και άρση των συναισθηματικών, των ηθικών, των ψυχικών, των κοινωνικών, και των πολιτικών δυσχερειών για την κοινωνική και επαγγελματική αποκατάστασή του.
- Υλική και ηθική στήριξη των οικογενειών των ανηλίκων παραβατών του νόμου.
- Δημιουργία πολιτιστικής κίνησης μέσα στα ιδρύματα και παροχή κινήτρων μόρφωσης, εργασίας και αγωγής προκειμένου να μετουσιωθεί η εμπειρία του εγκλεισμού μέσα στο ίδρυμα σε τέχνη, δημιουργικότητα και θετικό τρόπο επιρροής πάνω στους ανήλικους παραβάτες.
- Επέκταση του εθελοντισμού, πέρα από θέματα ψυχαγωγίας και φιλανθρωπίας, σε διάθεση θέσεων εργασίας στους ανήλικους παραβάτες. Παράλληλα, παροχή κινήτρων από την πλευρά της Πολιτείας, π.χ. φοροαπαλλαγές εργοδοτών για πρόσληψη νέων που έχουν παρουσιάσει προ-παραβατική ή παραβατική συμπεριφορά.
- Σωστός οικονομικός, κοινωνικός, πολιτικός και περιβαλλοντικός σχεδιασμός μέσα από μία μακροπρόθεσμη στρατηγική Εγκληματοπροληπτικής πολιτικής σε Νομοθετικό, Σωφρονιστικό και Δικαστικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο Κοινωνικοποιητικών παραγόντων.
- Συναίσθηση ότι ο σεβασμός στη ζωή αποτελεί τρόπο ζωής, διότι τόσο τα ποινικά παραπτώματα όσο και τα ηθικά αδικήματα αποτελούν προσβολή των θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Γ. Κατανομή ευθυνών σε επιστήμονες, πολιτικούς και κοινή γνώμη. Πιο συγκεκριμένα επισημαίνουμε:

- Συναίσθηση της ατομικής ευθύνης του πολίτη.

- Συναίσθηση των ειδικών ότι η αγωγή των ανηλικών παραβατών πρέπει να προσαρμοστεί στα ελληνικά δεδομένα.
- Συναίσθηση ευθύνης της Πολιτείας σε επίπεδο Κοινοτήτων, Δήμων, Ενορίας, Εκκλησίας, Σχολείου και Οικογένειας.
- Έμφαση στη δεξιοτεχνία και τη διορατικότητα του νομικού, του παιδαγωγού, του σωφρονιστικού υπαλλήλου, του δικαστικού και του εκκλησιαστικού λειτουργού.
- Ευαισθητοποίηση του κοινού στο θέμα των ιδιαίτερων αναγκών των αποκλινόντων ατόμων και ανάλογη κοινωνική αντιμετώπιση σε επίπεδο εκπαιδευτικών και μορφωτικών δυνατοτήτων των ατόμων αυτών, φιλικότητας, επικοινωνίας καθώς και αναγνώρισης της αξίας της προσωπικότητάς τους.
- Διαμόρφωση συγκεκριμένου σκοπού της επιστήμης της Εγκληματολογίας και της Ψυχολογίας με μη θεωρητικές κατασκευές αλλά μείωση της εγκληματικότητας μέσα από τις αξίες που διασφαλίζονται από την ίδια την πράξη της ζωής.

Τέλος, προτείνουμε την ύπαρξη ολοκληρωμένης και ικανής διοικητικής μέριμνας για τη διαμόρφωση πολυδύναμων κέντρων ανοιχτής προστασίας, με σκοπό τον περιορισμό της ιδρυματικής αγωγής. Και κάνουμε λόγο για περιορισμό της ιδρυματικής αγωγής, διότι θα ήταν ουτοπία να μιλάμε για την εξάλειψη της με τις σημερινές κοινωνικές και ιδεολογικές δομές. Μολονότι υπάρχουν τα εναλλακτικά μέτρα και οι σύγχρονες τάσεις, ενώ κάνουν λόγο για την εξω-ιδρυματική μεταχείριση, δεν μπορεί να αποκλεισθεί μια μορφή εγκλεισμού σε πράξεις βαριάς εγκληματικότητας.

Θέλουμε να κλείσουμε το έργο αυτό με την αναφορά του όρου «ιδρυματισμός». Συμπερασματικά, ο ιδρυματισμός οδηγεί στην κοινωνική επανένταξη του ανήλικου παραβάτη μέσα από την αναδόμηση μιας αρνητικής εικόνας του «Εγώ». Ο στιγματισμός επέρχεται μέσα από τη διαμόρφωση της αυτοεικόνας του νεαρού ατόμου στο ρόλο του «εγκληματία» μέσα στην κοινωνική πρακτική. Ο υποβιβασμός και η απομόνωση «γδύνουν» τον ανήλικο

από τον προηγούμενο κοινωνικό ρόλο του και του προσδίδουν μία καινούρια κοινωνική ταυτότητα εξαιτίας της ιδρυματικής του θέσης. Η επαναδόμηση της ταυτότητας του ατόμου επιφέρει και τη διαφοροποίηση της ταυτότητάς του από τον ίδιο. Ο κοινωνικός στιγματισμός έχει καταστρεπτικά αποτελέσματα για τη μετέπειτα πορεία του ατόμου, και ιδιαίτερα του νέου, διότι του αφαιρεί κάθε διάθεση βελτίωσης. Σε αυτό εμείς προτάσσουμε την ανάπτυξη ενός συναισθήματος αλληλεγγύης απέναντι στο νέο άνθρωπο και ιδιαίτερα σε αυτόν, που σε κάποια φάση της ζωής του παρέκκλινε από το κοινωνικά έννομο και καθιερωμένο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΕΥΝΑ

Η έρευνα υλοποιήθηκε από τον Νέστωρ Κουράκη, τη Φωτεινή Μηλιώνη και την Ερευνητική Ομάδα Φοιτητών της Νομικής Σχολής Αθηνών. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Σκοπός της έρευνας :

Συνολικά, ο συνολικός προβληματισμός και η αντικειμενική προσέγγιση των προβλημάτων, που αναφέρονται σε επίπεδο προσφερόμενης αγωγής μέσα στα Ι.Α. ανηλίκων, αφορμήθηκε από τη σκέψη ότι πολλά κοινωνικά προβλήματα έχουν συσχετιστεί με προβλήματα αγωγής. Ας μας επιτραπεί να παραθέσουμε κάποιες σκέψεις-ερωτήματα ερευνητών που θεωρούμε ότι συνδέονται με τον παραπάνω προβληματισμό, θέτοντας εύστοχα και καίρια το πρόβλημα της ιδρυματικής αγωγής των ανηλίκων στην ουσία του. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

A) Το πρώτο ερώτημα αναφέρεται στις δυνατότητες της παιδαγωγικής επιστήμης και πως αυτές οι δυνατότητες συσχετίστηκαν με προληπτική αγωγή μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Μήπως η ανεπαρκής και μη ικανοποιητική χρησιμοποίησή τους είχε ως αποτέλεσμα την εξώθηση ανηλίκων στην παραβατική συμπεριφορά; (ο.π.)

B) Το δεύτερο ερώτημα έχει να κάνει με το σκοπό του εγκλεισμού των ανηλίκων στο Ι.Α., όπως αυτός εκφράζεται στην πραγματικότητα. Μήπως η αναμορφωτική διαδικασία με το μικρότερο οικονομικό και ανθρώπινο κόστος δίνει απλά την εντύπωση εκπλήρωσης της προστασίας του ανηλίκου εφησυχάζοντας το κοινωνικό σύνολο; (ο.π.)

Συνολικά η δική μας ερευνητική προσπάθεια στα Ι.Α. αποβλέπει στη διερεύνηση και την περιγραφή της σημερινής πραγματικότητας μέσα στα Ι.Α. ανηλίκων, στη συγκριτική θεώρηση των παιδαγωγικών μέσων του παρελθόντος, όπως ορίζονται από το νομοθετικό πλαίσιο, και των παιδαγωγικών μέσων του παρόντος έτσι, όπως αυτά εφαρμόζονται μέσα στα Ι.Α. ανηλίκων, στην αξιολόγηση της πραγμάτωσης των παιδαγωγικών μέσων στα Ι.Α. από το επιστημονικό προσωπικό των Ι.Α. ανηλίκων, και στην αποτελεσματική εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων μέσα από μία ολοκληρωμένη παρουσίαση της παιδαγωγικής διάστασης του θεσμού. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Μέθοδος συλλογής των δεδομένων

Ως όργανο συλλογής δεδομένων επιλέχθηκε η ερευνητική συνέντευξη. Η συνέντευξη, γενικά ορίζεται ως διάλογος μεταξύ δύο προσώπων με σκοπό από την πλευρά του συνεντευξιαστή την απόκτηση πληροφοριών σχετικών με το θέμα της διεξαγόμενης έρευνας. Αναλυτικότερα, επιλέξαμε τη δομημένη συνέντευξη, γεγονός που δηλώνει την πλήρη δόμηση της ερευνητικής διαδικασίας κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Που απευθύνθηκε

Ο σκοπός της έρευνας, τα διερευνητικά ερωτήματα και το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης καθόρισαν και το πληθυσμιακό πεδίο από το οποίο ζητάμε τις πληροφορίες. Κριτήριο για την επιλογή του πληθυσμού υπήρξε η συνάφεια του προσωπικού με το σύστημα της αγωγής των ανηλίκων. Έτσι, ως στατιστικός πληθυσμός της έρευνας επιλέχθηκε το επιστημονικό προσωπικό των Ιδρυμάτων Αγωγής ανηλίκων της χώρας μας. Κατ' εξαίρεση επιλέχθηκε από το διοικητικό

προσωπικό ο διευθυντής, διότι λόγω της διοικητικής του θέσης, έχει ουσιαστικό ρόλο στο σύστημα αγωγής των τροφίμων. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Στο προσκαλούμενο δείγμα μας περιλήφθηκε ο στατιστικός πληθυσμός στο σύνολό του. Συνολικά ερωτήθηκαν δεκαπέντε άτομα :

A) έξι άτομα από το Ι.Α. αρρένων Κορυδαλλού (40%),

B) πέντε άτομα από το Ι.Α. θηλέων Παπάγου (33,3%) και

Γ) τέσσερα άτομα από το Ι.Α. αρρένων Βόλου (26,7%). (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Αποτελέσματα έρευνας

Αρχικά, θα θέλαμε να αναφέρουμε τα εξής περιγραφικά στοιχεία :

Το Ι.Α. ανηλίκων αρρένων Κορυδαλλού βρίσκεται κοντά στις φυλακές του Κορυδαλλού. Φιλοξενεί ανηλικούς που βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο ή έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά. Οι ανήλικοι είναι έφηβοι και προέρχονται από χαμηλά κοινωνικο-οικονομικά στρώματα. Η εισαγωγή των ανηλίκων στο Ι.Α. γίνεται για λόγους πρόληψης. Μέσα στο ίδρυμα λειτουργεί Δημοτικό και Ειδικό Σχολείο. Από το επιστημονικό προσωπικό γίνεται προσπάθεια ημιελεύθερης διαβίωσης των ανηλίκων. Έτσι, η είσοδος του αυλαίου χώρου παραμένει ανοιχτή. Η ιδρυματική εικόνα αμβλύνεται από τη σχετικά φροντισμένη διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου του ιδρύματος. Το κτίριο, ανακαινισμένο πρόσφατα, βρίσκεται σε καλή κατάσταση, καθαρό και φροντισμένο. Οι αθλητικές εγκαταστάσεις, ωστόσο, είναι υποτυπώδεις. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Το Ι.Α. ανηλίκων αρρένων Βόλου είναι πιο σύγχρονο από τα άλλα δύο Ι.Α., όσον αφορά τις κτιριακές του εγκαταστάσεις. Οι χώροι είναι φροντισμένοι, καθαροί και έχουν χρώματα. Η συνολική αισθητική του κτιρίου δημιουργεί μία θετική προδιάθεση στον επισκέπτη. Από το επιστημονικό προσωπικό γίνεται προσπάθεια ημιελεύθερης διαβίωσης των ανηλίκων. Ωστόσο, ο εξοπλισμός του

ιδρύματος είναι υποτυπώδης και οι αθλητικές εγκαταστάσεις λίγες. Επίσης, στο ίδρυμα λειτουργεί Δημοτικό και Ειδικό Σχολείο. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Το Ι.Α. ανηλίκων θηλέων Παπάγου είναι ίδρυμα κλειστής ιδρυματικής προστασίας. Στεγάζεται σε κτίριο, πίσω από το Γενικό Κρατικό Νοσοκομείο Παπάγου, το οποίο είχε χρησιμοποιηθεί ως νοσοκομείο κρατουμένων, παράρτημα του νοσοκομείου “Σωτηρία”. Φιλοξενεί κοπέλες που βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο και η ηλικία τους κυμαίνεται από 13 έως 18 ετών και προέρχονται συνήθως από διαλυμένο οικογενειακό περιβάλλον. Σκοπός του ιδρύματος είναι η πρόληψη. Μέσα στο ίδρυμα λειτουργεί Γυμνάσιο. Η ιδρυματική εικόνα ενισχύεται από την ύπαρξη μαντρότοιχου, ο οποίος τελειώνει με μία βαριά σιδερένια πόρτα. Ο εσωτερικός αυλαίος χώρος είναι μεγάλος αλλά αναξιοποίητος. Οι αθλητικές εγκαταστάσεις είναι υποτυπώδεις. Παρά τη συνολική μεγάλη έκταση, όπου περικλείεται το ίδρυμα, δεν υπάρχει λειτουργικότητα ψυχαγωγικών και αθλητικών χώρων με σκοπό την ανάπτυξη δραστηριοτήτων από τους ανήλικους. Τα κτίρια είναι μεγάλα και ψηλοτάβανα, παλαιά και καταθλιπτικά και διαθέτουν υποτυπώδη εξοπλισμό. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Από τη γενική περιγραφή των ευρημάτων γίνεται φανερό ότι οι ελλείψεις σε επίπεδο υλικοτεχνικής υποδομής είναι σοβαρές, γεγονός που δυσχεραίνει την αγωγή των ανηλίκων. (ο.π.)

Επίσης, αν και εφαρμόζονται όλα τα παιδαγωγικά μέσα, η εφαρμογή των περισσότερων από αυτά καθίσταται δύσκολη. Η σχολική εκπαίδευση εφαρμόζεται αλλά, σε χαλαρό επίπεδο. Και αυτό συμβαίνει, λόγω της ανομοιομορφίας της ψυχοσύνθεσης των παιδιών και των δυσκολιών της εκπαίδευσής τους, αν και το προσωπικό σε μεγάλο ποσοστό κάνει λόγο για προσπάθεια εξατομίκευσης της αγωγής τους. Η επαγγελματική κατάρτιση γίνεται μόνο σε επίπεδο εργασιοθεραπείας. Κατά την εφαρμογή του ημερήσιου προγράμματος δεν δίνονται κίνητρα στους ανήλικους. Δεν υπάρχουν αθλοπαιδιές, εφόσον οι εξωτερικοί χώροι είναι ανεκμετάλλευτοι. Μόνο η

παροχή θρησκευτικής αγωγής είναι ικανοποιητική. Εκτός από τις ελλείψεις σε κονδύλια, η εφαρμογή των μέσων αγωγής δυσχεραίνεται και από έναν επιπλέον λόγο: τη νοοτροπία, συνήθως, του φυλακτικού προσωπικού, η μετάθεση του οποίου από τις φυλακές στα ιδρύματα θεωρείται δυσμενής. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Το μεγαλύτερο ποσοστό του επιστημονικού προσωπικού των ιδρυμάτων δεν θεωρεί το ίδρυμά του εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Θεωρούμε ότι έχει σημασία να ανακεφαλαιώσουμε την αναφορά στις δυσχέρειες εφαρμογής των παιδαγωγικών μέσων, εφόσον αποτελούν σοβαρό παράγοντα ανάσχεσης του εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα των Ι.Α. Συνολικά, κάνουμε λόγο για την έλλειψη κατάλληλου και εξειδικευμένου προσωπικού, την έλλειψη απαραίτητων χώρων και μέσων για την εφαρμογή προγραμμάτων απασχόλησης, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης των ανηλίκων, καθώς και το δύσκολο χαρακτήρα των ίδιων των ανηλίκων μέσα στα ιδρύματα. Επιπλέον, το σύστημα αμοιβών-ποινών είναι παρωχημένο. Τέλος, η διαφορετική θεώρηση των πραγμάτων για την ουσιαστική βοήθεια των ανηλίκων, που έχουν αναπτύξει προ-παραβάτικη ή παραβατική συμπεριφορά, από το επιστημονικό και φυλακτικό προσωπικό, καθώς και η αδυναμία απομάκρυνσης του ακατάλληλου προσωπικού, δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο την κατάσταση μέσα στα Ι.Α. (ο.π.)

Στο θέμα της επίτευξης των στόχων των Ι.Α., το επιστημονικό προσωπικό ανέφερε ότι θα ήταν ικανοποιητικό, εάν πραγματοποιόταν, το αποτέλεσμα της ουσιαστικής επίτευξης των στόχων που ορίζονται από το νόμο 2298/1995. Ωστόσο, σε μεγάλο ποσοστό, οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι επιτυγχάνεται η εκμάθηση της ανάγνωσης και της γραφής των ανηλίκων μέσα στα Ι.Α. Όμως, το αντίθετο συμβαίνει με την απόκτηση επαγγελματικών εφοδίων των ανηλίκων, εφόσον δεν υπάρχει τεχνική ή επαγγελματική σχολή. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Τα ιδρύματα κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων καλύπτουν βασικές ανάγκες των ανηλίκων, δηλαδή το φαγητό, τον ύπνο και γενικά δημιουργία συνθηκών στο μέτρο του δυνατού για την κοινωνική τους αποκατάσταση, όπως απασχόληση και στρατό για τα αγόρια. Ωστόσο, οι νέοι με προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής επιζητούν τη συναισθηματική ασφάλεια, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και του αυτοσεβασμού τους. Επιζητούν «ήρεμη και οργανωμένη ζωή με βάσεις και όρια», κάτι όμως, που δεν τους παρέχεται μέσα στα Ι.Α. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, σημαντικός λόγος που δεν επιτυγχάνεται η κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων είναι η δυσπιστία που εκφράζει η ίδια η κοινωνία για την ικανότητα αυτών των παιδιών. Για τον παραπάνω λόγο, παρατηρήθηκαν δισταμένες απόψεις για το εάν έχει νόημα η αλλαγή της ονομασίας του θεσμού από «Αναμορφωτικό Κατάστημα» σε «Ίδρυμα Αγωγής». Είναι σημαντική η πρόταση πολλών συμμετεχόντων για Στέγες ανηλίκων, οι οποίες θα διαθέτουν ειδικό προσωπικό, προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και γυμνασιακή εκπαίδευση. (ο.π.)

Ωστόσο, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι αρκετά προβλήματα μπορούν να ξεπεραστούν μέσα στα Ι.Α. με πρωτοβουλία του ίδιου του προσωπικού. Για παράδειγμα θα ήταν θετικό να δοθούν κίνητρα σε επίπεδο πρωτοβουλίας των ίδιων των ανηλίκων με σκοπό την αισθητική επέμβαση στους χώρους των ιδρυμάτων, όπως διαμόρφωση κήπου, βάψιμο των τοίχων. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει το γενικό κίνητρο από την πλευρά των ανηλίκων για ενεργό δραστηριότητα και ανάληψη ευθύνης μέσα στο ίδρυμα. Η τόνωση της διάθεσης των ανηλίκων για συμβολή στην ανανέωση των χώρων μπορεί να μειώσει το αίσθημα απομονωτισμού και ιδρυματοποίησής τους μέσα στο κλειστό περιβάλλον. (Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ι.Α.

ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΩΓΗΣ : ΑΡΡΕΝΩΝ [] ΘΗΛΕΩΝ []

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ :.....

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ :.....

ΤΥΠΟΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ(ΣΤΟΙΧ. ή ΕΠΑΓΓΕΛΜ. ΕΚΠ.) :.....

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ :.....

ΣΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ : ΔΗΜΟΤΙΚΟ [] ΓΥΜΝΑΣΙΟ []

ΛΥΚΕΙΟ []

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΠΟΥ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ :.....

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ(ΤΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ)

:.....

.....

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΙΔΡΥΜΑ

:.....

.....

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ :.....

ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΧΩΡΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ
ΙΔΡΥΜΑ :.....

.....

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ :.....

ΗΛΙΚΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ(ΠΑΙΔΙΑ ή ΕΦΗΒΟΙ) :.....

ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΙΔΡΥΜΑ(ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ)
:.....

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ / ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ:

1. ΨΥΧΟΛΟΓΟΙ []
2. ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ []
3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ []
4. ΨΥΧΙΑΤΡΟΙ []
5. ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΙ []
6. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ []
7. ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ []
8. ΙΕΡΕΙΣ []
9. ΑΛΛΗ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ []

(Ιωαννίδη-Ψυχογυιού, 2001)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1. Ποια από τα παρακάτω μέσα αγωγής χρησιμοποιούνται για την αγωγή των ανηλίκων στο Ίδρυμά σας;

- Σχολική εκπαίδευση
- Εργασία και επαγγελματική κατάρτιση
- Πολιτιστική καλλιέργεια
- Φυσική αγωγή
- Θρησκευτική αγωγή
- Ηθική αγωγή
- Ψυχαγωγία
- Πειθαρχία
- Αμοιβές-ποινές
- Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον
- Άλλο :

2. Κατά τη γνώμη σας σε ποίο βαθμό εφαρμόζονται τα παρακάτω μέσα στο Ίδρυμά σας;

Βαθμολογείστε με βάση την κλίμακα :

<i>ΠΠ</i>	<i>Α</i>	<i>Μ</i>	<i>Λ</i>	<i>Κ</i>
Πάρα πολύ	αρκετά	μέτρια	λίγο	καθόλου

- Σχολική εκπαίδευση
- Εργασία και επαγγελματική κατάρτιση
- Πολιτιστική καλλιέργεια
- Φυσική αγωγή
- Θρησκευτική αγωγή
- Ηθική αγωγή
- Ψυχαγωγία

- Πειθαρχία
- Αμοιβές-ποινές
- Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον
- Άλλο :

3. Μπορείτε να μας αναφέρετε τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του καθενός από τα μέσα που αναφέρατε στο Ίδρυμά σας;

- Σχολική εκπαίδευση
- Εργασία και επαγγελματική κατάρτιση
- Πολιτιστική καλλιέργεια
- Φυσική αγωγή
- Θρησκευτική αγωγή
- Ηθική αγωγή
- Ψυχαγωγία
- Πειθαρχία
- Αμοιβές-ποινές
- Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον
- Άλλο :

4. Δυσχεραίνεται κατά τη γνώμη σας η εφαρμογή των παραπάνω μέσων αγωγής στο Ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, ποιοι παράγοντες τη δυσχεραίνουν;

5. Το πρόγραμμα αγωγής στο Ίδρυμά σας καταρτίζεται με βάση την προσωπικότητα του ανηλίκου (εξατομικευση αγωγής);

- Ναι

- Όχι
Εάν ναι, με ποιο τρόπο;
Εάν όχι, γιατί;

6. Τι άλλα μέσα προτείνετε για τον εκσυγχρονισμό της αγωγής που παρέχεται στα Ιδρύματα Αγωγής;

7. Από άποψη υλικοτεχνικής υποδομής, τι είδους χώρων διαθέτετε στο ίδρυμά σας για την άσκηση της αγωγής και πόσους αριθμητικά;

8. Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν ελλείψεις τόσο σε χώρους αγωγής όσο και σε εξοπλισμό των χώρων αυτών στο ίδρυμά σας;

- Ναι
 - Όχι
- Εάν ναι, ποιες είναι αυτές και που οφείλονται;

9. Πως δυσχεραίνουν οι ελλείψεις αυτές κατά τη γνώμη σας την αγωγή των ανηλίκων στο ίδρυμά σας;

10. Βαθμολογείστε κατά τη γνώμη σας, σύμφωνα με την κλίμακα :

1 2 3 4 5

(1: χαμηλότερο και 5: υψηλότερο)

- Το επίπεδο συνθηκών διαβίωσης των τροφίμων του ιδρύματός σας.
- Το επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης των τροφίμων του ιδρύματός σας.
- Το επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης των τροφίμων του ιδρύματός σας.

11. Θεωρείτε ότι τι ίδρυμά σας είναι εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, γιατί;

Εάν όχι, γιατί και ποιοι παράγοντες εμπόδισαν τον εκσυγχρονισμό κατά τη γνώμη σας μέχρι σήμερα;

12. Τι προτείνετε για τον εκσυγχρονισμό του ιδρύματός σας;

13. Οι ίδιοι οι ανήλικοι είναι ευχαριστημένοι κατά τη γνώμη σας από το επίπεδο των παροχών του ιδρύματός σας;

- Ναι
- Όχι

Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

14. Σύμφωνα με το νόμο 2298/1995, στόχοι των Ιδρυμάτων Αγωγής ορίζονται οι εξής : η αγωγή, η κοινωνική στήριξη, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των ανηλίκων. Θα μπορούσατε να προσθέσετε άλλους στόχους; Με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να υλοποιηθούν κατά τη γνώμη σας;

15. Κατά τη γνώμη σας επιτυγχάνεται η αγωγή των ανηλίκων στο ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, με ποιο τρόπο;

Εάν όχι, γιατί;

16. Κατά τη γνώμη σας επιτυγχάνεται η κοινωνική στήριξη των ανηλίκων στο ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, με ποιο τρόπο;

Εάν όχι, γιατί;

17. Κατά τη γνώμη σας επιτυγχάνεται η εκπαίδευση των ανηλίκων στο ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, με ποιο τρόπο;

Εάν όχι, γιατί;

18. Κατά τη γνώμη σας επιτυγχάνεται η επαγγελματική κατάρτιση των ανηλίκων στο ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, με ποιο τρόπο;

Εάν όχι, γιατί;

19. Επανέρχονται ανήλικοι που είχαν εισαχθεί παλαιότερα στο ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, σε τι ποσοστό και για ποιους λόγους;

20. Υφίσταται κατά τη γνώμη σας μεταϊδρυματική στήριξη για τους ανηλίκους, όταν εξέρχονται από το ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, τι είδους είναι αυτή;

Εάν όχι, τι θα προτείνατε να υπάρξει και με ποιό τρόπο;

21. Κατά τη γνώμη σας, οι ανήλικοι έχουν αποκτήσει επαρκή επαγγελματικά εφόδια, όταν εξέρχονται από το ίδρυμά σας;

- Ναι
- Όχι

Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

22. Τι κριτήρια λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της επαγγελματικής αποκατάστασης των ανηλίκων στο ίδρυμά σας;

23. Κατά τη γνώμη σας επιτυγχάνεται η κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων;

- Ναι
- Όχι

Εάν όχι, ευθύνονται άλλοι παράγοντες και ποιοι είναι αυτοί;

24. Πως κρίνετε συγκεκριμένα το ρόλο της οικογένειας στην κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων;

25. Γιατί κατά τη γνώμη σας, καταργήθηκε ο όρος «Αναμορφωτικό Κατάστημα» και χρησιμοποιείται ο όρος «Ίδρυμα Αγωγής»;

26. Κατά τη γνώμη σας, έχει νόημα αυτή η αλλαγή;

- Ναι

- Όχι

Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

27. Κατά τη γνώμη σας, ο όρος «Ίδρυμα Αγωγής» στιγματίζει κοινωνικά τον ανήλικο;

- Ναι
- Όχι

Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

28. Θεωρείτε εποικοδομητική τη συνέχιση της λειτουργίας των Ίδρυμάτων Αγωγής, ως έχουν;

- Ναι
- Όχι

Εάν ναι, γιατί;

Εάν όχι, τι προτείνετε;

29. Ποια άλλη παρατήρηση θα θέλατε να κάνετε για το θεσμό των Αναμορφωτικών Καταστημάτων / Ίδρυμάτων Αγωγής;

(Ιωαννίδη-Ψυχογιού, 2001)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥ

ΦΥΛΟ :

ΑΝΔΡΑΣ [] ΓΥΝΑΙΚΑ []

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ :

ΣΠΟΥΔΕΣ :

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ :

ΣΧΟΛΗ :

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ :

ΕΤΟΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟ ΙΔΡΥΜΑ :

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ :

ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΣΕ ΕΤΗ :

ΗΛΙΚΙΑ :

(Ιωαννίδη-Ψυχογυιού, 2001)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλεξιάδης, Σ. (1973). *«Το φαινόμενο της εγκληματικότητας – Προβλήματα και Προοπτικές»*. Δημοσιεύματα εταιρίας προστασίας Αποφιλாகιζομένων. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Αλεξιάδης, Σ. (1983). *«Προς Αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Συστήματος»*. Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Αλεξιάδης, Σ. & Πανούσης, Γ. (2001). *«Βασικοί κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων - Κώδικες»*. Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Ανώνυμος, Σ. (1988). *«Αρχαίων Ελληνικών Δίκαιον»*. Αθήνα, Εκδόσεις Πελεία.
- Γιωτοπούλου, Α. (1984). *«Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας»*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Δασκαλάκης, Η. (1983). *«Απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα»*. Αθήνα, Εκδόσεις Πελεία.
- Ιωαννίδη – Ψυχογιού, Β. (2001). *«Ο θεσμός καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής»*. Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Ιωάννου, Δ. (1973). *«Τα ψυχολογικά κίνητρα του εγκλήματος»*. Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα.

- Καλλινικάκη, Θ. (1998). *«Κοινωνική Εργασία: Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας»*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Κουράκης, Ν. & Μηλιώνη, Φ. (1995). *«Έρευνα στις Ελληνικές Φυλακές»*. Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Λαμπροπούλου, Ε. (1994). *«Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος»*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Πανούσης, Ι. (1990). *«Σύγχρονα Θέματα Εγκληματολογίας»*. Αθήνα, Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Παπαδάτος, Γ.(1990). *«Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο»*. Αθήνα - Κομοτηνή, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Σταθόπουλος, Π. (2003). *«Κοινωνική Πρόνοια»*. Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην.
- Τσαλικογλου, Φ. (1989). *«Μυθολογίες Βίας και Καταστολής»*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Φιλίππιδης, Γ.(1984). *«Εισηγήσεις Εγκληματολογίας: Πανεπιστημιακές Παραδόσεις»*. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κυριακίδη.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Foucault, M. (1976). «*Επισκόπηση και τιμωρία: Η Γέννηση της φυλακής*». Αθήνα, Εκδόσεις Ράππας.
- Winfried, R. (1988). «*Φυλακές και Αρχιτεκτονική: Η Αναζήτηση για τον Ιδανικό τρόπο εξόντωσης*». Αθήνα, Εκδόσεις Αμηχανία.
- Malliard, J. (1996). «*Εγκλήματα και Νόμοι*». Αθήνα, Εκδόσεις Π.Παύλος.

Εγκυκλοπαίδειες

- Δομή, Τόμος 11, Α. Τεγόπουλος – Α. Αδημακόπουλος – Κ. Καμπούρης – Α. Ευσταθίου, Αθήνα, Εκδόσεις Δομή.
- Δομή, Τόμος 5, Α. Τεγόπουλος – Α. Αδημακόπουλος – Κ. Καμπούρης – Α. Ευσταθίου, Αθήνα, Εκδόσεις Δομή.
- Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 8, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, Τόμος 21 – 22 – 32 – 49 - 60, Αθήνα, Πάπυρος.

Λεξικά

- Λεξικό Νομικών Όρων – Ομάδα Νομομαθών.
- Πρωίας Λεξικό Ελληνικής Γλώσσας.

Περιοδικά - Εφημερίδες

- «*ΑΡΣΙΣ*». (2007). *Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων*. Τεύχος 6^ο, Ιανουάριος.
- *Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Γενικών Καταστημάτων Κράτησης*. (2003).
- *Εταιρία Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων*. (2005). Τεύχος 3^ο.
- *Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων*. (2004). Τεύχος 5^ο.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (1999). «*Σωφρονιστικός Κώδικας*». Τεύχος 1^ο.
- Υπηρεσιακό σημείωμα σωφρονιστικής αγωγής ενηλίκων «*ΠΡΑΞΙΣ*».
- Φίλοι Φυλακισμένων «*ΟΝΗCΙΜΟC*». (2004). Τεύχος 5^ο.